

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILIĞI İLE SUÇ ARASINDAKİ
İLİŞKİ VE SUÇUN AZALTILMASINDA EMNİYET GÜÇLERİNİN
ROLÜ

Songül BAYRAMOĞLU GÜMÜŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Osman ÖZKUL

ARALIK - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILIĞI İLE SUÇ
ARASINDAKİ İLİŞKİ VE SUÇUN AZALTILMASINDA
EMNİYET GÜÇLERİNİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Songül BAYRAMOĞLU GÜMÜŞ

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

“Bu tez 13/12/2024 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Doç. Dr. Osman ÖZKUL	Başarılı
Doç. Dr. Yaşar SUVEREN	Başarılı
Doç. Dr. Kenan GÖÇER	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dâhil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.

Songül BAYRAMOĞLU GÜMÜŞ

13/12/2024

ÖN SÖZ

Tez araştırmamın planlamasında ve yürütülmesinde, akademik bilgi ve deneyimleriyle büyük katkıda bulunan, bana yol gösteren tez danışmanım, Doç.Dr. Osman Özkul'a Tez sürecimdeki aksaklıkların önlenmesi ve sürecin hızlandırılmasına yönelik verdikleri desteklerden ötürü, T.C. Sakarya Valiliğine

Çalışmamın yürütülmesinde önemli katkıları olan T.C. Sakarya İl Emniyet Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü'ne ve değerli personeline

İlkokula başladığım günden beri kendime rehber edindiğim kişi, her başarımda ve her zor günümde yanımda olan, bana olan güveniyle beni daima cesaretlendiren, maddi ve manevi desteğini bir an bile esirgemeyen, varlığı bu yolculuğumun en büyük güç kaynağı olan, canım babam Ayvaz Bayramoğlu'na

Sevgi dolu varlığıyla her zaman yanımda olan ve üzerimden emeğini eksik etmeyen canım annem Asya Bayramoğlu'na

Tez dönemimin başlangıcından itibaren her zaman yanımda olan, sevgisi ve destekleriyle beni yalnız bırakmayan, en zor anlarımda motivasyon kaynağım olan değerli eşim Oğuzhan Gümüş'e

Her zaman beni destekleyen ve bana güvenen, her birinin hayatımda ayrı yeri olan canım ablalarım, eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen bu değerli kişilere sonsuz teşekkür ederim.

Bu tez, geleceğin teminatı olan Türk gençliğine ve Yüce Türk Milletine ithaf edilmiştir.

Songül BAYRAMOĞLU GÜMÜŞ

13/12/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
GRAFİK LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii

GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILIĞI VE SUÇ	5
1.1. Bağımlılık nedir?.....	5
1.1.1. Bağımlılığın Biyolojik Temelleri	8
1.1.2. Psikolojik ve Sosyal Faktörler	11
1.2. Uyuşturucu Maddelerin Sınıflandırılması	15
1.2.1. Uyarıcılar	16
1.2.2. Depresanlar	19
1.2.3. Halüsinojenler	22
1.3. Uyuşturucu Madde Kullanımının Sebepleri	23
1.3.1. Genetik ve Ailevi Faktörler	26
1.3.2. Psikolojik Sebepler	28
1.3.3. Sosyoekonomik Faktörler	29
1.4. Suçun Tanımı ve Sınıflandırılması	30
1.4.1. Suç Kavramı.....	30
1.4.1.1. Hukuki Tanımlar	31
1.4.1.2. Toplumsal Yaklaşımlar	34
1.4.2. Uyuşturucu İle İlişkilendirilen Suç Türleri	35
1.5. Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Suç Arasındaki İlişki.....	36
1.5.1. Bağımlılığın Suça Etkisi	38
1.5.2. Uyuşturucu Bağımlılığının Bireysel ve Toplumsal Sonuçları	40
1.5.3. Madde Bağımlılığı ve Suç İlişkisine Dair Teoriler	41
1.6. Madde Kullanan Bireylerin Rehabitasyonu	44

2. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE EMNİYET GÜÇLERİNİN UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDEKİ ROLÜ	49
2.1. Ulusal Uyuşturucu Politika ve Stratejisi	49
2.2. Uyuşturucu ile Mücadele Bağlantılı Kamu Harcamaları	49
2.3. Yasal Çerçeve ve Mevzuat Düzenlemesi	50
2.4. Uluslararası Kenevir Politikaları ve Türkiye	54
2.5. Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Mücadele Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi	55
2.6. Uyuşturucu Bağımlılığını Önlemede Emniyet Güçlerinin Etkinliği.....	56
3. BÖLÜM: YÖNTEM VE BULGULAR	60
3.1. Yöntem ve Teknikler.....	60
3.2. Araştırma Evreni ve Görüşme Grubu.....	63
3.3. Araştırma Soruları.....	64
3.4. Araştırma Bulguları.....	64
3.4.1. Madde Bağımlılığı, Bireylerin Suç İşleme Eğilimleri Arasındaki İlişki	64
3.4.2. Sakarya'nın Stratejik Geçiş Konumunun, Uyuşturucu Madde Kullanımı Ve Buna Bağlı Suç Oranlarının Artmasına Etkisi.....	66
3.4.3. Toplumun Bilinçlendirilmesi ve Cezai Yaptırımların Güçlendirilmesi ile Madde Bağımlılığına Karşı Mücadele Etkinliğinin Artışı Arasındaki İlişki.....	68
3.4.4.E ekonomik ve Aile Problemleri ile Madde Bağımlılığı Oranlarının Artışı Arasındaki İlişki.....	70
3.4.5. Suç Oranlarındaki Artış İle Madde Bağımlılığı Arasındaki İlişki	72
3.4.6. Arkadaş Çevresi Ve Sosyal Etkileşimler İle Bireylerin Madde Bağımlılığı Geliştirme Riski Arasındaki İlişki	73
3.4.7. Uyuşturucu Bağımlılığı İle Bireylerin Hırsızlık, Gasp Ve Uyuşturucu Ticareti Gibi Suçlara Karışma Riski Arasındaki İlişki	75
3.4.8. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Uyuşturucuyla Mücadele Kapsamındaki Önleyici Faaliyetlerinin Etkinliğinin Arttırılması.....	77
3.4.9. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Uyuşturucuyla Mücadelede Etkinliğini Arttırmak İçin Yasal Düzenlemelerin Güçlendirilmesi Ve Diğer Kurumlarla İş Birliğinin Arttırılmasının Önemi	79

3.4.10. Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Tedavi Süreçlerinin Hızlandırılmasında Psikolojik Destek Sağlanarak Toplumsal Dışlanmanın Önlenmesinin Bireylerin Bağımlılıkla Mücadelede Başarılı Olmasına Etkisi	81
3.4.11. Eğitim, Kültürel Farkındalık ve Bireylerin Bilinçlendirilmesinin, Bağımlılık Oranlarını Azaltmadaki Önemi.....	83
Madde bağımlılığı ve suçla mücadelede kültürel farkındalığın ve eğitimin rolü nedir? Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:	83

SONUÇ	86
KAYNAKÇA.....	93
EK.....	107
ÖZ GEÇMİŞ	110

KISALTMALAR

AA	: Anonim Alkolikler
AB	: Avrupa Birliği
AN	: Anonim Narkotikler
ATK	: Adli Tıp Kurumu
BDT	: Bilişsel Davranışçı Terapi
CBD	: Kannabidiol
DEHB	: Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)
ECDD	: Dünya Sağlık Örgütü Uyuşturucu Bağımlılığı Uzmanlar Komitesi (ECDD)
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
GABA	: Glutamat ve Gama-Aminobutirik Asit
GMGM	: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü
HÜBAS	: Haşhaş Üretim Başvuru Sistemi
INCB	: Uluslararası Narkotik Kontrol
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
Md.	: Madde
MSS	: Merkezi Sinir Sistemini
NRT	: Nikotin Replasman Terapisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TİTCK	: Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
UMK	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Lif ve Tohum Amaçlı Kenevir Ekim'i 2019-2022 Yıllarına Göre Dağılımı ..	54
Tablo 2: Madde Bağımlılığı, Suça Neden Olabilir mi?	65
Tablo 3: Türkiye'deki ve Özellikle Sakarya'daki Madde Bağımlılığı Sorunu ve Suçları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?.....	67
Tablo 4: Madde Bağımlılığı Sorununa Çözüm Bulmak İçin Neler Yapılabilir?	69
Tablo 5: Madde Bağımlılığı Sorununun Toplumumuzda Neden Arttığını Düşünüyorsunuz?	71
Tablo 6: Madde Bağımlılığı ve Suç Arasındaki İlişki Hakkında Ne Düşünüyorsunuz? 73	
Tablo 7: Madde Bağımlılığına Neden Olan Faktörler Nelerdir?.....	74
Tablo 8: Uyuşturucu Bağımlılığından Kaynaklanan Suçlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?	76
Tablo 9: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Uyuşturucuyla Mücadele Kapsamındaki Önleyici Faaliyetleri Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?	78
Tablo 10: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Uyuşturucuyla Mücadele Kapsamında Daha Etkili Olması İçin Neler Yapılabilir?	80
Tablo 11: Madde bağımlılığı olan kişilere yardımcı olmak için neler yapılabilir?	82
Tablo 12: Madde Bağımlılığı Olan Kişilere Yardımcı Olmak İçin Neler Yapılabilir? .	84

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı.	50
Grafik 2: Türkiye’de Morfine Eş Değer Opiyat Ham Madde Üretim Miktarı ve Haşhaş Ekim Alanları	52

ÖZET	
Başlık: Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ile Suç Arasındaki İlişki ve Suçun Azaltılmasında Emniyet Güçlerinin Rolü	
Yazar: Songül BAYRAMOĞLU GÜMÜŞ	
Danışman: Doç. Dr. Osman ÖZKUL	
Kabul Tarihi: 13/12/2024	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 106 (ana kısım) + 3 (ek)
Bu çalışmada, uyuşturucu madde bağımlılığı ile suç arasındaki ilişkiyi ve suçun azaltılmasında emniyet güçlerinin rolünü incelenmektedir. Uyuşturucu madde bağımlılığı, bireylerin psikolojik, sosyal ve ekonomik durumlarını olumsuz etkileyen ciddi bir halk sağlığı sorunu olmasının yanı sıra, suç işleme eğilimini artıran bir faktör olarak da karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Türkiye gibi uyuşturucu madde trafiğinde stratejik bir konuma sahip ülkelerde, bu sorun daha da derinleşmekte ve çeşitli suçların artmasına yol açmaktadır. Sakarya ilindeki uyuşturucu kullanımı ile suç arasındaki ilişki ile bu tür suçların önlenmesinde emniyet güçlerinin rollerinin araştırıldığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ve tematik analiz tekniği kullanılmıştır. Tematik analiz tekniği, katılımcılardan elde edilen nitel verilerin incelenerek, belirli temalar altında gruplandırılmasını ve anlamlı sonuçlar çıkarılmasını sağlayan bir tekniktir. Veriler, madde bağımlılığı ve suç ilişkisi konularına dair katılımcıların görüşlerini içeren açık uçlu sorular yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında, katılımcıların verdiği cevaplar detaylı bir şekilde incelenmiş, ardından belirgin temalar belirlenmiştir. Bu temalar, benzerlik gösteren görüşlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Her bir tema, katılımcıların ifadeleriyle ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Temalar arasında "Suça neden olma potansiyeli" ve "Madde bağımlılığı ve suç arasındaki ilişki" gibi önemli başlıklar yer almış. Bu sistematik yaklaşım, verilerin düzenlenmesini ve sonuçların net bir şekilde sunulmasını sağlamış, aynı zamanda verilerin niteliksel olarak sınıflandırılması ve örüntülerin incelenmesi yoluyla derinlemesine analiz yapılmasına imkân tanımıştır. Araştırma, Sakarya ili örneği üzerinden madde bağımlılığı ile suç arasındaki ilişkiyi derinlemesine analiz etmektedir. Sakarya'nın Türkiye'nin Avrupa'ya geçiş güzergahında yer alması, madde trafiği ve bağımlılık oranlarını artıran önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, kentin kozmopolit yapısı da madde kullanımını etkileyen unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Araştırmada, katılımcılar tarafından madde bağımlılığı ile hırsızlık, gasp, kasten yaralama gibi suçlar arasında güçlü bir ilişki olduğu vurgulanmıştır. Bu bulgular, uyuşturucu madde bağımlılığının suç işleme potansiyelini artırdığı ve toplumsal güvenliği tehdit ettiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Araştırmanın önemli bir bulgusu da, uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadelede emniyet güçlerinin rolüdür. "Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (EGM)" uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki faaliyetleri, katılımcılar tarafından genellikle yeterli ve etkili bulunmuştur. Ancak, bu mücadelenin sadece emniyet güçlerinin sorumluluğunda olmadığı, diğer kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin de aktif olarak katılımının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. EGM'nin faaliyetlerinin daha etkili olabilmesi için yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi, narkotik polislerine özel yetkiler verilmesi ve önleyici faaliyetlerin artırılması gerektiği vurgulanmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu, Madde Bağımlılığı, Suçun Azaltılması, Emniyet Güçleri	

ABSTRACT	
Title of Thesis: The Relationship Between Drug Addiction and Crime and the Role of Law Enforcement in Crime Reduction	
Author of Thesis: Songül BAYRAMOĞLU GÜMÜŞ	
Supervisor: Assoc. Prof. Osman ÖZKUL	
Accepted Date: 13/12/2024	Number of Pages: viii (pre text) + 106 (main body) + 3 (add)
This study examines the relationship between drug addiction and crime and the role of law enforcement in reducing crime. In addition to being a serious public health problem that negatively affects the psychological, social and economic situations of individuals, drug addiction also appears as a factor that increases the tendency to commit crime. Especially in countries such as Turkey, which have a strategic position in drug traffic, this problem gets deeper and leads to an increase in various crimes. In this study, thematic analysis, one of the qualitative research methods, was used. Thematic analysis is a technique that allows examining the qualitative data obtained from participants, grouping them under certain themes and drawing meaningful conclusions. Data were collected through open-ended questions that included participants' opinions on the relationship between substance addiction and crime. In the first stage of the research, the answers given by the participants were examined in detail and then distinct themes were identified. These themes were created by bringing together similar views. The main themes that emerged at the end of the coding process are presented with their frequencies. Each theme was analyzed in relation to the participants' statements. Among the themes, there were important headings such as "Potential to cause crime" and "The relationship between substance addiction and crime". This systematic approach not only enabled the data to be organized and the results presented clearly, but also allowed for in-depth analysis by qualitatively classifying the data and examining patterns. The research analyzes in depth the relationship between substance addiction and crime through the example of Sakarya province. The fact that Sakarya is located on Turkey's transition route to Europe is considered an important factor that increases substance traffic and addiction rates. In addition, the cosmopolitan structure of the city stands out as one of the factors affecting substance use. In the study, participants emphasized that there is a strong relationship between substance addiction and crimes such as theft, robbery, and intentional injury. These findings reveal the fact that drug addiction increases the potential for crime and threatens social security. Another important finding of the research is the role of law enforcement in the fight against drug addiction. The activities of the "General Directorate of Security (EGM)" in the fight against drugs were generally found sufficient and effective by the participants. However, it has been concluded that this struggle is not only the responsibility of the police forces, but also requires the active participation of other public institutions and local governments. It was emphasized that in order for EGM's activities to be more effective, legal regulations should be strengthened, narcotics police should be given special powers and preventive activities should be increased.	
Keywords: Drugs, Substance Abuse, Crime Reduction, Law Enforcement	

GİRİŞ

Çağımızda çok farklı sosyal, psikolojik ve ekonomik faktörlerin etkisi ile çeşitli uyuşturucu maddelerin kullanımı sürekli artan bir ivme ile devam etmektedir. Bu durumun doğurduğu ekonomik ve sosyal problemlerin yanında, suç oranları üzerinde de önemli bir artışa sebep olduğu konuyla ilgili gerçekleştirilen literatürde ortaya konulan bir gerçekliktir. Bu nedenle çalışmamızda, Sakarya ilindeki uyuşturucu kullanımı ile suç işleme olgusu arasındaki ilişki ile bu tür suçların önlenmesinde, emniyet güçlerinin nasıl bir rolü olduğu incelenmektedir.

Uyuşturucu madde kullanımı, çağımızda sosyal, psikolojik ve ekonomik faktörlerin etkisiyle hızla artan bir sorun haline gelmiştir. Bu artış, yalnızca bireylerin sağlığı üzerinde değil, aynı zamanda toplumsal düzen üzerinde de ciddi olumsuz etkiler yaratmaktadır. Özellikle ekonomik ve sosyal problemlerin yanı sıra, suç oranlarında gözlemlenen yükseliş, bu sorunun boyutlarını daha da genişletmektedir. Literatür, uyuşturucu kullanımı ile suç oranları arasında güçlü bir ilişki olduğunu ve bu bağlamda suç oranlarının yükselmesinde uyuşturucu bağımlılığının önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu durum, Sakarya ili özelinde incelendiğinde, yerel emniyet güçlerinin suçun önlenmesinde nasıl bir rol oynadığı sorusu da büyük bir önem kazanmaktadır. Uyuşturucu madde bağımlılığı ile suç işleme davranışı arasındaki bu bağlantı, yalnızca suçluların cezalandırılması değil, aynı zamanda önleyici tedbirlerin geliştirilmesi ve uygulanması açısından da emniyet güçlerine önemli sorumluluklar yüklemektedir.

Toplumun huzur ve güvenliği, yalnızca suçluların yakalanmasıyla sağlanamaz; aynı zamanda suçun kökenine inmek ve suçun oluşmasını engelleyecek mekanizmaları devreye sokmak gerekmektedir. Bu bağlamda, emniyet güçlerinin uyuşturucu ile mücadelede nasıl katkı sağladığı ve bu mücadelede daha etkili olabilmeleri için neler yapılması gerektiği üzerinde durulması gereken kritik bir konudur.

Bu konuda çalışma yapmamın sebebi, uyuşturucu bağımlılığının toplumsal etkileriyle bireylerin ve ailelerin maruz kaldığı yıkıcı sonuçların yanında, güvenlik güçlerinin etkinliğini artırarak bu sorunu daha kökten çözebilme arzusudur. Uyuşturucu kullanımının toplumsal düzeni tehdit eden boyutlarını analiz etmek ve güvenlik güçlerinin önleyici rolünü daha iyi anlayarak, bu mücadelede stratejik yaklaşımlar geliştirmek, toplumumuzun geleceği açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu tür

alışmalar, yalnızca bugünkü sorunlara çözüm üretmekle kalmayacak, aynı zamanda gelecekte daha güvenli bir toplum inşa edebilmek için gerekli adımları da belirleyecektir.

Çalışmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu “uyuşturucu madde bağımlılığı ile suç arasındaki ilişki ve suçun azaltılmasında emniyet güçlerinin rolü” olarak belirlenmiştir. Uyuşturucu madde bağımlılığı, günümüzde bireylerin bilişsel ve duygusal işlevlerini olumsuz yönde etkileyen ve aynı zamanda suç davranışlarını tetikleyebilen karmaşık bir sağlık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılık, yalnızca fiziksel ve psikolojik sağlığı olumsuz yönde etkilemekle kalmaz; aynı zamanda bireylerin sosyal ilişkilerini, iş hayatlarını ve genel yaşam kalitelerini de ciddi anlamda sarsar. Bu bağlamda, bağımlılık ile suç arasında güçlü bir ilişkinin var olduğu ve bağımlı bireylerin suça karışma olasılığının genellikle daha yüksek olduğu literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır.

Çalışmanın Önemi

Bağımlılığın suça etkisi, birkaç farklı mekanizma aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, uyuşturucu madde bağımlılığı, bireylerin yasal olmayan yollarla madde temin etme çabaları nedeniyle suç işlemelerine yol açabilir. Özellikle bağımlılığın ekonomik yükünün ağır olduğu durumlarda, bireyler uyuşturucu satın alabilmek için hırsızlık, soygun veya dolandırıcılık gibi suçlara başvurabilmektedir. İkinci olarak, uyuşturucu maddelerin etkisi altında olan bireyler, karar verme yetilerini kaybedebilir ve bu durum, agresif veya tehlikeli davranışlara yol açabilir. Bu tür davranışlar, genellikle şiddet içeren suçlara veya kamu düzenini bozan eylemlere neden olabilmektedir. Üçüncü olarak ise, bağımlılık bireylerin sosyal çevrelerinden izole olmalarına ve suçla daha iç içe geçmiş topluluklara dahil olmalarına sebep olabilir. Bağımlı bireyler, zamanla suç gruplarına katılabilir ve bu gruplar içinde uyuşturucu ticareti veya diğer yasadışı faaliyetlere karışabilirler.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadele sürecini, bu süreçteki sosyologların rolünü ve bağımlılıkla mücadeledeki yapısal ve yasal çerçeveyi incelemektir. Ayrıca, bağımlılığın suça etkileri ve bu etkilerin azaltılmasında eğitim, farkındalık kampanyaları ve rehabilitasyon hizmetlerinin önemi de ele alınacaktır. Türkiye’de uyuşturucu ile mücadelede “Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM)” ve diğer ilgili kurumların faaliyetlerinin değerlendirilmesi, bu mücadelenin sürdürülebilirliği açısından

kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışma, Türkiye'deki madde bağımlılığı sorununa sosyolojik bir perspektiften yaklaşarak, bağımlılığın bireyler üzerindeki etkilerini ve bu sorunla başa çıkmada sosyologların nasıl daha etkin bir rol oynayabileceğini araştırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, toplumsal farkındalığın artırılması ve eğitim programlarının yaygınlaştırılması gibi önleyici tedbirlerin, madde bağımlılığıyla mücadelede nasıl daha etkili hale getirilebileceğine dair önerilerde bulunacaktır.

Çalışmanın Yöntemi

Tezin birinci ve ikinci bölümü madde bağımlılığı ve suç konusundaki literatür taranarak, oluşturulmuştur. Birinci bölümde kavramsal ve teorik çerçeve oluşturulmuş, ikinci bölümde ise, bu alandaki suç önleyici çalışmalar incelenmiştir. Tezin üçüncü bölümünde ise, emniyet personelinin öznel yaklaşımlarını değerlendirecek şekilde, açık uçlu sorular sorarak gerçekleştirilen görüşmeden elde edile veriler değerlendirilmiştir. Bu bölümde nitel araştırma yöntemlerinden tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Madde bağımlılığı ve suç ilişkisinin boyutlarını belirlemek için hazırlanmış sorulara madde bağımlısı ve suça karışmış kişilerle ilgili olarak, Sakarya Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Şube Daire Başkanlığı'ndaki emniyet personeli görüşmeler yapılmıştır. Bölümde değerlendirilen veriler, emniyet personeli ile gerçekleştirilmiş olan yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla elde edilmiştir. Toplanan verilerin analizi ise, tematik analiz kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler önce tematik analiz ile değerlendirilmiş ve belirli temalar altında gruplandırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına dayanarak, madde bağımlılığı ile suç arasındaki ilişkiyi ortaya konulmuş ve Emniyet güçlerinin bu alandaki faaliyetlerinin etkinliğini artırmak için bazı öneriler sunulmuştur.

Çalışmanın Sınırlılığı

Bu çalışma, Sakarya ili ile sınırlı tutulmuştur. Sakarya, Türkiye'nin stratejik geçiş noktalarından biri olup, özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı ve kullanımı açısından önemli bir bölge niteliğindedir. Ayrıca, Sakarya'nın coğrafi konumu, Türkiye'nin doğu-batı bağlantısındaki merkezi rolüyle, hem uluslararası uyuşturucu trafiği hem de iç piyasadaki dağıtım açısından kilit bir noktadır. Bu nedenle Sakarya, uyuşturucu madde bağımlılığı ve buna bağlı suçların analiz edilmesi için uygun bir bölge olarak seçilmiştir. Bununla birlikte, çalışmanın yalnızca Sakarya ile sınırlandırılması, elde edilen sonuçların genel Türkiye nüfusuna veya farklı coğrafi bölgelere doğrudan genellenemeyeceği

anlamına gelmektedir. Ancak Sakarya'daki emniyet güçlerinin etkinliği ve uygulamaları, diğer bölgelerdeki emniyet birimleri için de örnek teşkil edebilir.

Konuya İlişkin Literatür

Uyuşturucu madde kullanımı ve suç arasındaki ilişkiyi ele alan birçok çalışma, suçun sadece uyuşturucu kullanımıyla doğrudan bağlantılı olmadığını, sosyal, kültürel, kişisel ve ekonomik faktörlerin de etkili olduğunu vurgulamaktadır (Esbec & Echeburúa, 2016, s.5). Özellikle ağır uyuşturucu kullanıcıları, suç işlemeye daha yatkın olabilirken, bağımlılığın kişisel kontrol üzerindeki etkileri de dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte, suç ve uyuşturucu kullanımı arasındaki bağlantı, yoksulluk, kişilik bozuklukları ve daha önce suç işlemiş olma gibi faktörler tarafından da güçlendirilmektedir.

Emniyet güçlerinin uyuşturucu suçlarıyla mücadeledeki etkileri üzerine yapılan çalışmalarda, sokak düzeyinde uyuşturucuya karşı uygulanan polis müdahalelerinin, özellikle işbirliği temelli yaklaşımlar kullanıldığında, uyuşturucu suçlarını azaltmada etkili olduğu belirtilmektedir (Mazerolle, Eggin, & Higginson, 2020, s.2). Özellikle, coğrafi olarak hedeflenen müdahalelerin, uyuşturucu suçlarını azaltmada genel, odaklanmamış yaklaşımlara göre daha etkili olduğu vurgulanmıştır.

Uyuşturucu bağımlısı suçlulara yönelik cezalandırma yerine tedavi seçeneklerinin benimsenmesinin suç tekrarı oranlarını azaltmada daha etkili olduğu görülmüştür (Tomaz, Moreira & Cruz, 2023, s.935). Restoratif adalet yaklaşımlarının uyuşturucu bağımlılarının rehabilitasyonu sürecinde daha fazla kullanılması gerektiği ifade edilmiştir (Putra, Nurhamidin & Cairul, 2022, s.144).

1. BÖLÜM: UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILIĞI VE SUÇ

1.1. Bağımlılık nedir?

Bağımlılık, bireylerin belirli bir maddeye veya davranışa yönelik kontrol edilemeyen bir arzu geliştirmesi durumunu ifade etmektedir. Bu durum, genellikle kişinin yaşam kalitesini olumsuz etkilemekte ve sosyal, psikolojik, fiziksel sağlık üzerinde önemli sorunlar yaratmaktadır. Bağımlılık, madde bağımlılığı, alkol bağımlılığı, kumar bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı gibi farklı formlarda ortaya çıkabilmektedir. Bireylerin bağımlılığa yatkınlıkları genetik, çevresel ve psikolojik faktörlerin bir kombinasyonu sonucu oluşmaktadır. Bu durum, beynin ödül sisteminin tekrar eden bir biçimde uyarılması sonucunda, dopamin gibi nörotransmitterlerin anormal bir şekilde salgılanmasıyla sonuçlanmaktadır (Koob & Volkow, 2010, s.217).

İnternet bağımlılığı, bireylerin çevrimiçi ortamda fazla zaman geçirmesi ve bu durumun günlük yaşam aktivitelerini aksatması ile karakterize edilmektedir (Montag & Reuter, 2017, s.23). Ayrıca, egzersiz bağımlılığı gibi daha az bilinen bağımlılık türleri de mevcuttur. Egzersiz bağımlılığı, aşırı ve kontrolsüz spor yapma davranışı ile kendini göstermekte ve fiziksel sağlık sorunlarına yol açabilmektedir (Griffiths, 1997, s.11).

Biyolojik düzeyde bağımlılık, beynin nöroplastisite yeteneğini değiştirerek, kişinin ödül ve zevk alma sistemlerinde kalıcı değişikliklere yol açmaktadır. Bu durum, bireylerin bağımlı oldukları madde veya davranıştan uzaklaştıklarında yoksunluk belirtileri göstermelerine neden olmaktadır (Walker & Nestler, 2018, s.733). Bağımlılığın tedavisi, psikoterapi, ilaç tedavisi ve sosyal destek gibi çeşitli yöntemleri içermektedir. Tedavi sürecinde, bireyin bağımlılık türüne ve şiddetine göre özelleştirilmiş yaklaşımlar uygulanmaktadır. Özellikle bilişsel davranışçı terapi, bağımlılıkla mücadelede etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır (Goodman, 1998, s.36).

Bağımlılığın önlenmesi, erken müdahale ve toplumsal farkındalık ile mümkündür. Eğitim programları ve bilinçlendirme kampanyaları, gençler arasında bağımlılık riskini azaltmada önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, sosyal destek ağları ve aile ilişkileri, bireylerin bağımlılıkla başa çıkmalarında kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, bağımlılık konusunda toplumsal farkındalığın artırılması ve etkili önleme stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir (Feltenstein & See, 2008, s.261).

Bağımlılığın sadece biyolojik değil, aynı zamanda psikososyal boyutları da bulunmaktadır. Bu boyutlar, bireylerin sosyal çevresi, duygusal durumu ve kişilik özellikleri ile yakından ilişkilidir. Bağımlılık, çoğu zaman stresle başa çıkma mekanizması olarak ortaya çıkmakta ve sosyal izolasyon, depresyon ve anksiyete gibi ruhsal sağlık sorunları ile ilişkili olmaktadır. Bu durum, bireylerin sosyal ilişkilerini zayıflatarak yalnızlaşmalarına yol açabilmektedir (West & Brown, 2013, s.291). Bağımlılığın sosyal etkileri arasında aile içi çatışmalar, iş kaybı ve ekonomik sorunlar yer almaktadır. Bu nedenle, bağımlılıkla mücadelede sosyal destek ve toplumsal katılım büyük önem taşımaktadır.

Bağımlılığın bir diğer psikososyal boyutu da, bireylerin sosyal öğrenme yoluyla bağımlı davranışları benimsemesidir. Örneğin, bir birey, çevresindeki kişilerin madde kullanımı ile ilgili tutum ve davranışlarını gözlemleyerek bu davranışları taklit edebilmektedir. Sosyal öğrenme teorisi, bağımlılığın öğrenilmiş bir davranış olduğu ve bu davranışın çevresel etkenler tarafından pekiştirildiği fikrini öne sürmektedir (Bandura, 1986, s.72). Bu bağlamda, bağımlılık tedavisinde sosyal öğrenme teorisine dayalı terapötik yaklaşımlar, bireylerin sağlıklı davranış kalıplarını öğrenmelerine ve uygulamalarına yardımcı olmaktadır.

Bağımlılık, beynin nörotransmitter sistemlerinde meydana gelen değişikliklerle de açıklanmaktadır. Özellikle dopamin sistemi, bağımlılığın gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Dopamin, beyinde ödül ve motivasyon süreçlerini yöneten bir nörotransmitterdir. Bağımlılık yapan maddeler veya davranışlar, dopamin salınımını artırarak, bireyde yoğun bir zevk ve tatmin duygusu yaratmaktadır. Bu durum, beynin ödül sisteminin aşırı uyarılması ve sonunda bu maddelere veya davranışlara karşı bir bağımlılık geliştirilmesine neden olmaktadır (Koob & Volkow, 2010, s.82). Ayrıca, bağımlılıkla ilişkili nöroplastik değişiklikler, bireylerin madde veya davranışa yönelik istek ve arzusunu artırarak, bağımlılığın sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır.

Nörotransmitter sistemlerinin yanı sıra, bağımlılıkla ilişkili olarak prefrontal korteks, amigdala ve hipokampus gibi beyin bölgelerinde de yapısal ve işlevsel değişiklikler meydana gelmektedir. Prefrontal korteks, karar verme ve öz denetim süreçlerinde rol oynarken, amigdala duygusal tepkilerden sorumludur. Bu beyin bölgelerindeki işlev bozuklukları, bağımlılıkla mücadelede zorluklar yaratmakta ve bireylerin riskli davranışlara eğilimli hale gelmesine neden olmaktadır (Feltenstein & See, 2008, s.269).

Bağımlılık, çeşitli türlere ayrılmaktadır ve her bir türün kendine özgü belirtileri bulunmaktadır. Madde bağımlılığı, alkol, nikotin, opioidler ve diğer uyuşturucu maddelerin aşırı ve kontrolsüz kullanımı ile karakterizedir. Bu tür bağımlılıklar, fiziksel ve psikolojik yoksunluk belirtilerine yol açmaktadır. Yoksunluk belirtileri, maddeyi bırakma veya kullanımını azaltma durumunda ortaya çıkan fiziksel rahatsızlıklar, duygusal dalgalanmalar ve davranış değişiklikleri olarak tanımlanmaktadır (Kreek, 1996, s.235).

Diğer bir bağımlılık türü olan davranışsal bağımlılıklar ise kumar bağımlılığı, internet bağımlılığı ve alışveriş bağımlılığı gibi günlük yaşam aktiviteleri üzerinde kontrol kaybına neden olan durumlardır. Bu tür bağımlılıklar, bireylerin yaşam kalitesini düşürmekte ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Örneğin, internet bağımlılığı, bireylerin sosyal etkileşimlerini azaltmakta ve akademik başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir (Montag & Reuter, 2017, s.78).

Bağımlılıkla mücadelede etkili stratejiler geliştirmek ve bireylere uygun tedavi yöntemleri sunmak önemlidir. Bu süreçte, bağımlılığın türüne ve bireyin ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş yaklaşımlar benimsenmelidir. Psikoterapi, özellikle bilişsel davranışçı terapi (BDT), bağımlılıkla başa çıkmada etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. BDT, bireylerin olumsuz düşünce kalıplarını ve davranışlarını değiştirmelerine yardımcı olmaktadır (Goodman, 1998).

Farmakoterapi, madde bağımlılığı tedavisinde yaygın olarak kullanılan bir diğer yaklaşımdır. Özellikle opioid bağımlılığı tedavisinde metadon ve buprenorfin gibi ilaçlar kullanılmakta olup, yoksunluk belirtilerinin kontrol altına alınmasına ve madde kullanımının azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra, nikotin bağımlılığı tedavisinde nikotin replasman terapisi (NRT) ve varenicline gibi ilaçlar kullanılmaktadır (West, 2001, s.72).

Toplum temelli yaklaşımlar da bağımlılıkla mücadelede önemli rol oynamaktadır. Özellikle destek grupları, bireylerin deneyimlerini paylaşımlarına ve sosyal destek ağlarını güçlendirmelerine yardımcı olmaktadır. Anonim Alkolikler (AA) ve Anonim Narkotikler (NA) gibi gruplar, bireylere bağımlılıkla mücadele sürecinde destek sağlamaktadır. Ayrıca, aile terapisi, bireylerin aile ilişkilerini güçlendirerek bağımlılık riskini azaltmada etkili bir yöntemdir (Lindesmith, 2017, s.294).

Bağımlılığın önlenmesi, bireylerin bağımlılık riskini azaltmada kritik öneme sahiptir. Eğitim programları ve bilinçlendirme kampanyaları, gençler arasında bağımlılık riskini azaltmak amacıyla yürütülmektedir. Özellikle okullarda uygulanan eğitim programları, öğrencilere bağımlılığın zararları hakkında bilgi vermekte ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandırmaktadır. Bu programlar, gençlerin riskli davranışlardan kaçınmalarını teşvik etmektedir (Griffiths, 1997, s.165).

Ayrıca, medya kampanyaları ve halk sağlığı inisiyatifleri, toplum genelinde bağımlılık konusunda farkındalık yaratmada etkili olmaktadır. Bu tür kampanyalar, bağımlılığın nedenleri ve sonuçları hakkında toplumda bilinç oluşturmakta ve bireylerin bağımlılıkla mücadelede destek almalarını teşvik etmektedir. Toplum liderleri, sağlık uzmanları ve eğitimciler, bağımlılık konusunda toplumsal farkındalığın artırılmasında önemli rol oynamaktadır (Peele & Brodsky, 1975, s.80).

1.1.1. Bağımlılığın Biyolojik Temelleri

Bağımlılık, biyolojik düzeyde karmaşık bir süreç olarak tanımlanmaktadır ve beynin nörotransmitter sistemlerindeki değişiklikler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bağımlılığın biyolojik temelleri, özellikle dopamin gibi nörotransmitterlerin rolü üzerinde yoğunlaşmaktadır. Dopamin, ödül ve motivasyon süreçlerinde kilit bir rol oynamakta olup, bağımlılık yapan maddeler veya davranışlar dopamin salınımını artırarak bireyde yoğun bir tatmin duygusu yaratmaktadır (Nestler, 1997, s.58). Bu durum, bireylerin bağımlı oldukları madde veya davranışa karşı güçlü bir arzu geliştirmelerine neden olmaktadır.

Beyinde meydana gelen nöroplastik değişiklikler, bağımlılığın kalıcı hale gelmesine katkıda bulunmaktadır. Özellikle prefrontal korteks, amigdala ve hipokampus gibi beyin bölgelerinde meydana gelen yapısal ve işlevsel değişiklikler, bireylerin bağımlı davranışlarını sürdürmelerine yol açmaktadır (Kalivas & Volkow, 2005, s.1403). Prefrontal korteks, karar verme ve öz denetim süreçlerinde önemli bir rol oynamakta olup, bu bölgedeki işlev bozuklukları bireylerin riskli davranışlara eğilimli hale gelmelerine neden olmaktadır. Amigdala ise duygusal tepkilerden sorumlu olup, bağımlılıkla ilişkili duygusal dalgalanmaları yönetmektedir.

Genetik faktörler de bağımlılığın biyolojik temellerini şekillendirmektedir. Yapılan araştırmalar, bağımlılığın genetik yatkınlıkla ilişkili olduğunu ve belirli genlerin

bağımlılık riskini artırdığını göstermektedir. Özellikle, dopamin reseptör genlerindeki varyasyonlar, bireylerin bağımlılık geliştirme olasılığını etkileyebilmektedir (George, 2003, s.44). Bu genetik faktörler, çevresel etkenlerle birleştiğinde, bireylerin bağımlılığa karşı duyarlılığını artırmaktadır.

Epigenetik mekanizmalar da bağımlılığın biyolojik temellerinde rol oynamaktadır. Epigenetik değişiklikler, gen ifadesini etkileyerek bireylerin bağımlılığa olan yatkınlığını artırabilmektedir. Özellikle, stres ve çevresel faktörler, epigenetik mekanizmalar aracılığıyla gen ifadesini değiştirerek bağımlılık riskini artırmaktadır (Hamilton & Nestler, 2019, s.128). Bu durum, bağımlılığın biyolojik temellerinin sadece genetik değil, aynı zamanda epigenetik düzeyde de şekillendiğini göstermektedir.

Bağımlılığın biyolojik temelleri, aynı zamanda nörotransmitter sistemlerindeki dengesizliklerle de ilişkilidir. Özellikle, glutamat ve gama-aminobutirik asit (GABA) gibi nörotransmitterlerin rolü, bağımlılığın gelişiminde önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu nörotransmitterlerin dengesizliği, bireylerin bağımlılık yapan maddelere karşı artan bir duyarlılık geliştirmelerine neden olmaktadır (Nestler, 1995, s.276).

Bağımlılığın biyolojik temelleri incelendiğinde, beynin ödül sisteminin merkezi bir rol oynadığı görülmektedir. Ödül sistemi, doğal olarak zevk ve tatmin sağlayan aktivitelerden sorumlu olan bir dizi beyin bölgesi ve nörotransmitter ağından oluşmaktadır. Bu sistem, yiyecek, su ve cinsel aktivite gibi temel hayatta kalma ihtiyaçlarına yönelik motivasyonu artırmak için evrimleşmiş bir yapıdır (Volkow & Morales, 2015, s.712). Bağımlılık yapan maddeler, ödül sistemini manipüle ederek bu temel ihtiyaçları yerine getirmek için gerekli olan doğal ödüllere olan duyarlılığı değiştirmektedir.

Dopamin, bağımlılıkla en çok ilişkilendirilen nörotransmitterdir. Beyinde dopamin salınımı, bir aktivite ya da maddeyle ilişkilendirilen zevk ve ödül hissini artırmaktadır. Bu nedenle, bağımlılık yapan maddeler dopamin sistemini hedef alarak, dopamin salınımını artırmakta ve böylece bireyde tatmin duygusunu pekiştirmektedir. Bu durum, bireylerin bağımlı oldukları maddeyi sürekli olarak arzulamalarına yol açmakta ve bağımlılığın gelişmesine neden olmaktadır (Robinson & Berridge, 2003, s.25).

Dopamin salınımı, nöronlar arası iletişimi etkileyerek beyinde nöroplastik değişikliklere yol açmaktadır. Bu değişiklikler, bağımlılıkla ilişkili davranışların ve düşünce kalıplarının kalıcı hale gelmesine katkıda bulunmaktadır. Dopamin reseptörlerinde

meydana gelen uzun süreli değişiklikler, bireylerin bağımlılık yapan maddelere karşı artan bir tolerans geliştirmelerine ve bu maddelere daha fazla ihtiyaç duymalarına neden olmaktadır (Koob & Volkow, 2010, s.248).

Glutamat ve gama-aminobutirik asit (GABA), beynin nörotransmitter sistemlerindeki diğer önemli oyunculardır ve bağımlılığın biyolojik temellerinde önemli bir rol oynamaktadır. Glutamat, öğrenme ve hafıza süreçlerinde yer alan bir nörotransmitter olup, bağımlılık yapan maddelerin etkisi altında bu süreçleri değiştirebilmektedir. Glutamatın fazlalığı, beyinde aşırı uyarılmaya ve nörodejenerasyona yol açabilmektedir (Kalivas & O'Brien, 2008, s.251).

GABA ise inhibitör bir nörotransmitter olarak, beyinde dengeyi sağlamaktadır. Bağımlılık yapan maddeler, GABA'nın inhibitör etkisini azaltarak beynin uyarılma düzeyini artırabilmektedir. Bu durum, bireylerin stres ve anksiyete ile başa çıkma larını zorlaştırmakta ve bağımlılık geliştirme riskini artırmaktadır (Breese, Sinha & Heilig, 2011, s.149).

Bağımlılık, genetik ve çevresel faktörlerin karmaşık etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Genetik olarak yatkın bireylerde, belirli genetik varyasyonlar bağımlılığa karşı duyarlılığı artırmakta ve bu bireylerin bağımlılık geliştirme olasılığını yükseltmektedir. Ancak, genetik yatkınlık tek başına bağımlılığın gelişimini açıklamamakta, çevresel etkenlerle birleştiğinde etkisini göstermektedir (Ducci & Goldman, 2008, s.1414).

Çevresel faktörler, bireylerin bağımlılıkla ilişkili deneyimlerini ve davranışlarını şekillendirmekte önemli rol oynamaktadır. Sosyal çevre, aile ilişkileri, stres ve travmatik deneyimler, bireylerin bağımlılıkla başa çıkma yeteneklerini etkilemektedir. Örneğin, stres altındaki bireyler, rahatlama amacıyla bağımlılık yapan maddelere yönelebilmektedir. Bu durum, epigenetik mekanizmalar aracılığıyla gen ifadesini değiştirebilmektedir (Uhl, Koob & Cable, 2019, s.5).

Epigenetik değişiklikler, gen ifadesini kalıcı veya geçici olarak değiştiren kimyasal modifikasyonlardır. Bağımlılık, çevresel faktörler ve yaşam deneyimleri sonucu oluşan epigenetik değişikliklerle de ilişkilidir. Örneğin, stres veya travmatik deneyimler, beynin belirli bölgelerinde gen ifadesini değiştirerek bağımlılık geliştirme riskini artırabilmektedir (Cadet, 2016, s.545).

Epigenetik değişiklikler, bağımlılığın kalıcı hale gelmesine katkıda bulunabilmektedir. Bu değişiklikler, bağımlılıkla ilişkili genlerin aktivitesini artırarak veya azaltarak, bireylerin bağımlılıkla ilişkili davranışlarını pekiştirebilmektedir. Bu nedenle, epigenetik mekanizmaların bağımlılığın tedavisi ve önlenmesi açısından önemli bir hedef olduğu düşünölmektedir (Cadet, 2016, s.546).

Bağımlılığın biyolojik temelleri, nörotransmitter sistemlerindeki değişiklikler, genetik ve epigenetik faktörler, nöroplastik değişiklikler ve çevresel etkenlerin karmaşık etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Bu faktörler, bağımlılığın karmaşık doğasını anlamamıza yardımcı olmakta ve etkili tedavi stratejilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bağımlılıkla mücadelede, biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutları içeren bütöncöl bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.

1.1.2. Psikolojik ve Sosyal Faktörler

Bağımlılık, karmaşık bir yapıya sahip olup psikolojik ve sosyal faktörlerin etkisi altında şekillenmektedir. Psikolojik faktörler, bireylerin kişilik özellikleri, duygusal durumları ve bilişsel süreçleri ile yakından ilişkilidir. Özellikle, stres, depresyon ve anksiyete gibi duygusal sorunlar, bireyleri bağımlılık yapıcı maddelere veya davranışlara yönlendirebilmektedir. Bireylerin kendi kendine yeterlilik duygusunun düşük olması, özsaygı eksikliği ve problem çözme yeteneklerindeki yetersizlikler, bağımlılığın gelişimine katkıda bulunabilmektedir (Burnay vd., 2015, s.28).

Bağımlılık geliştiren bireyler sıklıkla içsel çatışmalar yaşamakta ve bu çatışmalarla başa çıkmak için bağımlılık yapıcı maddelere veya davranışlara başvurmaktadır. Örneğin, madde bağımlılığı olan bireylerde sıkça gözlemlenen bir durum, maddenin sağladığı geçici rahatlama hissi ile gerçek yaşam problemlerinden kaçma isteğidir. Bu durum, bireylerin bağımlılık döngüsüne hapsedilmelerine neden olmaktadır (Chen & Leung, 2016, s.1155).

Sosyal faktörler de bağımlılığın oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Aile yapısı, arkadaş çevresi ve sosyal destek sistemleri, bireylerin bağımlılıkla ilişkili davranışlarını etkileyen başlıca sosyal faktörler arasındadır. Özellikle, sosyal izolasyon, düşük sosyal destek ve olumsuz aile dinamikleri, bireylerin bağımlılıkla başa çıkmalarını zorlaştırmaktadır. Bağımlı bireylerin sosyal çevreleri, genellikle bağımlılık yapıcı

maddelerin veya davranışların teşvik edildiği ortamlardır, bu da bağımlılığın devamlılığını sağlamaktadır (Dingle vd., 2015, s.1795).

Sosyal kimlik teorisi, bireylerin grup üyeliklerinin bağımlılık üzerindeki etkisini açıklamaktadır. Bireyler, kendilerini belirli sosyal grupların bir parçası olarak gördüklerinde, bu grupların norm ve değerlerine uyum sağlama eğilimindedirler. Bağımlılık yapan maddelerin veya davranışların yaygın olduğu sosyal gruplarda, bireylerin bu tür bağımlılıklara yatkınlık göstermeleri daha olasıdır (Best vd., 2016, s.111). Bu durum, sosyal etkileşimlerin ve grup dinamiklerinin bağımlılık süreçlerindeki rolünü vurgulamaktadır.

Ayrıca, medya ve teknoloji bağımlılığı da modern toplumlarda yaygınlaşan bir olgudur. Sosyal medya platformları ve çevrimiçi oyunlar, bireylerin sosyal bağlantılar kurmalarını kolaylaştırmakta ancak aynı zamanda bağımlılık geliştirme riskini de artırmaktadır. Bu tür bağımlılıklar, bireylerin sosyal yaşamlarını olumsuz etkilemekte ve sosyal ilişkilerinin zayıflamasına yol açmaktadır. Sosyal medya bağımlılığı, bireylerin sürekli olarak çevrimiçi olma ihtiyacı hissetmeleri ve bu durumun günlük yaşam aktivitelerini aksatması ile karakterizedir (Hou vd., 2019, s.1162).

Bağımlılık, psikolojik dinamikler açısından incelendiğinde, bireylerin içsel çatışmalarının ve duygusal durumlarının bu süreçte belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bağımlılıkla mücadele eden bireyler, genellikle düşük özsaygı, yüksek kaygı seviyeleri ve depresyon gibi duygusal zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Pontes vd., 2018, s.240). Bu duygusal durumlar, bağımlılık davranışlarının pekişmesine neden olabilmekte ve bireylerin bağımlılıkla başa çıkmalarını zorlaştırmaktadır. Özellikle, stresli yaşam olayları ve duygusal travmalar, bireylerin bağımlılık yapıcı maddelere veya davranışlara yönelme riskini artırmaktadır.

Bağımlılıkta bilişsel süreçler de önemli bir rol oynamaktadır. Bilişsel çarpıtmalar, bireylerin bağımlılık davranışlarını rasyonelleştirmelerine ve bağımlılığı sürdüren bir döngüye hapsolmalarına yol açmaktadır. Örneğin, bireyler, madde kullanımının stresle başa çıkmanın en etkili yolu olduğuna inanarak, bu davranışlarını haklı gösterebilmektedirler (Choi & Lim, 2016, s. 245). Bu tür bilişsel çarpıtmalar, bağımlılıkla mücadelede engel teşkil etmekte ve tedavi süreçlerini karmaşıklaştırmaktadır.

Sosyal etkileşimler, bağımlılığın hem gelişiminde hem de tedavisinde kritik bir rol oynamaktadır. Sosyal destek, bireylerin bağımlılıkla başa çıkma becerilerini güçlendiren

önemli bir faktördür. Aile üyeleri, arkadaşlar ve sosyal çevre, bireylerin bağımlılıkla başa çıkma süreçlerinde önemli birer destek kaynağı olabilmektedirler. Sosyal destek sistemleri, bireylerin bağımlılıkla mücadele süreçlerinde yalnız hissetmelerini engelleyerek, duygusal ve psikolojik iyilik hallerini artırmaktadır (McNicol & Thorsteinsson, 2017, s.296).

Bunun yanı sıra, sosyal etkileşimler, bağımlılık döngüsünün devam etmesine de katkıda bulunabilmektedir. Özellikle, bağımlılık yapıcı maddelerin veya davranışların yaygın olduğu sosyal çevreler, bireylerin bu tür davranışları benimsemelerine yol açmaktadır. Sosyal öğrenme teorisi, bireylerin çevrelerindeki insanların davranışlarını gözlemleyerek ve taklit ederek bağımlılık geliştirebileceğini öne sürmektedir. Bu nedenle, bağımlılıkla mücadelede sosyal çevrenin ve etkileşimlerin kontrol altına alınması büyük önem taşımaktadır (Hyun vd., 2015, s.706).

Teknoloji ve medya bağımlılığı, modern çağın en yaygın bağımlılık türlerinden biri haline gelmiştir. Özellikle sosyal medya ve çevrimiçi oyunlar, bireylerin dijital platformlarda geçirdikleri süreyi artırarak, sosyal ilişkilerinin ve günlük yaşam aktivitelerinin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Sosyal medya bağımlılığı, bireylerin sürekli olarak çevrimiçi olma ihtiyacı hissetmeleri ve bu durumun yaşamlarını kontrol altına almasıyla karakterizedir. Bu tür bağımlılıklar, bireylerin sosyal ilişkilerini zayıflatmakta ve yalnızlaşmalarına yol açmaktadır. Teknoloji bağımlılığı, aynı zamanda psikolojik sorunlarla da ilişkilendirilmektedir. Özellikle gençler arasında yaygın olan bu bağımlılık türü, kaygı, depresyon ve düşük özsaygı gibi psikolojik sorunları tetiklemektedir. Bu nedenle, teknoloji ve medya bağımlılığının tedavisi, psikolojik müdahaleler ve dijital detoks gibi stratejilerle desteklenmelidir (Bechara vd., 2019, s.96).

Bağımlılıkla mücadelede psikoterapi, etkili bir müdahale yöntemi olarak öne çıkmaktadır. Bilişsel davranışçı terapi (BDT), bireylerin bağımlılıkla ilişkili olumsuz düşünce kalıplarını ve davranışlarını değiştirmelerine yardımcı olmaktadır. BDT, bireylerin bağımlılıkla başa çıkma becerilerini geliştirmelerine ve nüks riskini azaltmalarına olanak tanımaktadır (Lee vd., 2018, s.288).

Grup terapileri ve destek grupları da bağımlılıkla mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Bu tür terapiler, bireylerin sosyal destek sistemlerini güçlendirmelerine ve benzer deneyimler yaşayan diğer bireylerle etkileşimde bulunmalarına olanak tanımaktadır. Anonim Alkolikler (AA) ve Anonim Narkotikler (NA) gibi gruplar,

bireylerin bağımlılıkla mücadele süreçlerinde önemli birer destek kaynağı olarak işlev görmektedir (Lee vd., 2018, s.289).

Bağımlılıkla mücadelede toplumsal farkındalık ve önleme stratejileri, bireylerin bağımlılık geliştirme riskini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim programları ve bilinçlendirme kampanyaları, gençler arasında bağımlılık riskini azaltmak amacıyla yürütülmektedir. Özellikle okullarda uygulanan eğitim programları, öğrencilere bağımlılığın zararları hakkında bilgi vermekte ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandırmaktadır (Lee vd., 2018, s.289).

Medya kampanyaları ve halk sağlığı inisiyatifleri, toplum genelinde bağımlılık konusunda farkındalık yaratmada etkili olmaktadır. Bu tür kampanyalar, bağımlılığın nedenleri ve sonuçları hakkında toplumda bilinç oluşturmakta ve bireylerin bağımlılıkla mücadelede destek almalarını teşvik etmektedir. Toplum liderleri, sağlık uzmanları ve eğitimciler, bağımlılık konusunda toplumsal farkındalığın artırılmasında önemli rol oynamaktadır (Lee vd., 2018, s.290).

Uyuşturucu madde bağımlılığı, bireylerin yaşam kalitesini olumsuz etkileyen ciddi bir sağlık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağımlılığın gelişiminde psikolojik faktörler büyük bir rol oynamaktadır. Özellikle duygusal bozukluklar, düşük özsaygı, stresle başa çıkma zorlukları ve depresyon gibi durumlar, bireylerin uyuşturucu maddelere yönelmelerine neden olabilmektedir (Bechara vd., 2019, s.96). Psikolojik bozukluklar, bağımlılığın hem nedeni hem de sonucu olarak ortaya çıkabilmekte, bu da bireylerin tedavi süreçlerini karmaşıktırmaktadır.

Bilişsel çarpıtmalar da uyuşturucu madde bağımlılığının psikolojik temelinde önemli bir yer tutmaktadır. Bireyler, madde kullanımının stresle başa çıkmanın tek yolu olduğunu düşünerek bu davranışlarını rasyonelleştirebilmektedirler. Bu tür düşünce kalıpları, bağımlılığın devam etmesine ve bireylerin bağımlılık döngüsünden çıkamamalarına yol açmaktadır (Koob vd., 2023, s.25). Bu durum, bilişsel davranışçı terapiler gibi müdahalelerle ele alınması gereken kritik bir psikolojik faktör olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal faktörler, uyuşturucu madde bağımlılığının gelişimi ve devamlılığı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle, bireylerin içinde bulundukları sosyal çevre, aile yapısı ve arkadaş grupları, madde kullanımını etkileyen başlıca sosyal etmenler arasında yer almaktadır. Bağımlılık yapan maddelerin yaygın olduğu sosyal ortamlarda bulunan

bireyler, bu maddelere karşı daha savunmasız hale gelmektedirler (Latkin vd., 2017, s.133). Aile içi çatışmalar, düşük sosyal destek ve olumsuz arkadaş ilişkileri, bireylerin bağımlılık riskini artıran sosyal faktörler arasında sayılmaktadır.

Sosyal kimlik teorisi, bireylerin ait oldukları grupların norm ve değerlerine uyum sağlama eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Bu durum, uyuşturucu madde kullanımının yaygın olduğu gruplara mensup bireylerin bu tür davranışları benimsemelerini kolaylaştırmaktadır (Andreassen vd., 2016, s.252). Bu nedenle, sosyal çevre ve etkileşimlerin kontrol altına alınması, bağımlılıkla mücadelede önemli bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

Ayrıca, sosyoekonomik faktörler de uyuşturucu madde bağımlılığı üzerinde etkili olmaktadır. Düşük gelir düzeyi, işsizlik ve eğitim seviyesinin düşük olması, bireylerin madde bağımlılığı geliştirme riskini artıran önemli sosyoekonomik faktörlerdir. Sosyoekonomik zorluklar, bireylerin stresle başa çıkma kapasitelerini zayıflatarak, bağımlılık yapıcı maddelere yönelmelerine yol açabilmektedir (McHugh vd., 2018, s.12). Bu durum, sosyoekonomik desteğin güçlendirilmesinin, bağımlılıkla mücadelede önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Medya ve teknoloji bağımlılığı, modern toplumlarda uyuşturucu madde bağımlılığı ile paralellik göstermekte ve bu bağımlılık türleri arasında etkileşimler olabilmektedir. Sosyal medya ve dijital platformlar, bireylerin uyuşturucu maddelerle ilgili bilgilere ve teşviklere kolayca ulaşmalarını sağlamaktadır. Bu durum, özellikle gençler arasında bağımlılık riskini artırmaktadır (Aljomaa vd., 2016, s.155). Bu bağlamda, medya okuryazarlığı ve dijital farkındalık programlarının yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

1.2. Uyuşturucu Maddelerin Sınıflandırılması

Uyuşturucu maddelerin sınıflandırılması, çeşitli özelliklerine ve etkilerine göre yapılmakta olup, bu maddelerin insan vücudu üzerindeki etkilerini ve potansiyel zararlarını anlamak için önemlidir. Uyuşturucu maddeler genellikle yasal statülerine, kökenlerine, etkilerine ve kullanım amaçlarına göre sınıflandırılmaktadır. En yaygın sınıflandırma yöntemlerinden biri, bu maddelerin merkezi sinir sistemi (MSS) üzerindeki etkilerine dayanmakta olup, depresanlar, uyarıcılar ve halüsinojenler olarak üç ana kategoriye ayrılmaktadır (Etebu & Ariekpar, 2016, s.90).

1.2.1. Uyarıcılar

Uyuşturucu madde uyarıcıları, merkezi sinir sistemini (MSS) hızlandırarak uyanıklık, enerji ve dikkat artışı sağlayan maddelerdir. Bu tür maddeler, genellikle yorgunluk hissini azaltmak ve fiziksel performansı artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Uyarıcılar, tıbbi ve yasadışı kullanımlar için farklı kategorilere ayrılmaktadır. Tıbbi amaçlarla kullanılan uyarıcılar arasında dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ve narkolepsi gibi durumların tedavisinde kullanılan amfetaminler ve metilfenidat bulunmaktadır (Docherty & Alsufyani, 2021, s.34). Ancak, bu tür maddelerin kontrolsüz kullanımı, bağımlılık riskini artırmakta ve ciddi sağlık sorunlarına yol açabilmektedir.

Uyarıcı maddeler, dopamin ve norepinefrin gibi nörotransmitterlerin salınımını artırarak MSS üzerinde etkili olmaktadır. Dopamin, beyin ödül sistemi üzerinde önemli bir rol oynamakta olup, uyarıcıların neden olduğu geçici mutluluk ve enerji artışı hissini açıklamaktadır. Ancak, bu etkiler kısa süreli olmakta ve uzun vadede dopamin reseptörlerinin duyarlılığını azaltarak tolerans gelişimine yol açabilmektedir (Proebstl vd., 2019, s.15). Bu durum, kullanıcıların aynı etkiyi elde etmek için daha yüksek dozlarda maddeye ihtiyaç duymalarına neden olmaktadır.

Yasadışı uyarıcı maddeler arasında kokain, metamfetamin ve MDMA (ekstazi) gibi maddeler bulunmaktadır. Kokain, kısa süreli ancak yoğun bir enerji ve mutluluk hissi sağlamaktadır. Ancak, yüksek bağımlılık potansiyeli ve kalp krizi, felç gibi ciddi sağlık sorunlarına yol açma riski bulunmaktadır (Ashok vd., 2017, s.511). Metamfetamin ise benzer şekilde dopamin seviyelerini artırarak yoğun uyarılma ve enerji sağlamaktadır ancak uzun süreli kullanımda beyin yapısını ve fonksiyonlarını olumsuz etkileyerek kalıcı hasarlara neden olabilmektedir.

MDMA, serotonin, dopamin ve norepinefrin salınımını artırarak kullanıcıda empati, neşe ve enerji hissi yaratmaktadır. Ancak, bu etkiler genellikle dehidrasyon, hipertermi ve kalp sorunları gibi ciddi yan etkilere yol açabilmektedir (Farrell vd., 2019, s.1655). Ek olarak, serotonin reseptörlerindeki uzun süreli değişiklikler, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Uyuşturucu madde uyarıcıları, özellikle gençler arasında yaygın olarak kullanılmakta olup, akademik başarıyı artırma veya sosyal ortamlarda daha aktif olma amacıyla tercih edilmektedir. Ancak, bu tür kullanım alışkanlıkları, bağımlılık riskini artırmakta ve bireylerin sosyal, akademik ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkilemektedir (Cole &

Hussong, 2020, s.106). Uyarıcıların yanlış veya aşırı kullanımı, psikolojik ve fizyolojik problemlere yol açmakta, bu da bireylerin yaşam kalitesini düşürmektedir.

Uyarıcı maddeler, toplum üzerinde geniş kapsamlı etkilere sahip olup, sağlık, ekonomi ve sosyal dinamikler açısından önemli zorluklar doğurmaktadır. Öncelikle, bu maddelerin yaygın kullanımı, bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilemekte, toplumun genel sağlık durumu üzerinde baskı oluşturmaktadır. Örneğin, uyarıcıların aşırı kullanımı, kalp hastalıkları, hipertansiyon, anksiyete ve depresyon gibi ciddi sağlık sorunlarına yol açabilmektedir (Parrott, 2015, s.213, s.361). Bu durum, sağlık sistemine olan yükü artırmakta ve toplum genelinde sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştırmaktadır.

Ekonomik açıdan bakıldığında, uyarıcı madde kullanımı, iş gücü verimliliğini düşürmekte ve iş kayıplarına neden olmaktadır. Uyarıcı bağımlılığı olan bireyler, iş yerlerinde düşük performans gösterebilmekte ve sık sık devamsızlık yapabilmektedirler. Bu durum, işverenler için maliyetli olmakta ve ekonomik üretkenliği olumsuz etkilemektedir (Safer, 2016, s.361). Ayrıca, uyarıcı madde bağımlılığı nedeniyle işten çıkarılan veya çalışamaz hale gelen bireyler, sosyal yardım ve sağlık hizmetlerine olan ihtiyacı artırmakta, bu da kamu harcamalarını etkilemektedir.

Sosyal açıdan, uyarıcı madde kullanımı, aile yapısını ve toplumsal ilişkileri zayıflatmakta, sosyal sorunların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Aile üyeleri arasındaki ilişkiler, bağımlılık nedeniyle gerilemekte, aile içi çatışmalar ve boşanma oranları artabilmektedir. Ayrıca, uyarıcı madde kullanan bireyler arasında suç oranlarının artması, toplumda güvenlik endişelerini artırmakta ve sosyal huzuru bozmaktadır (Benson vd., 2015, s.50). Uyuşturucu kullanımı ile ilişkilendirilen suçlar, kolluk kuvvetlerinin ve yargı sisteminin iş yükünü artırmakta, bu da toplumun genel güvenlik algısını olumsuz etkilemektedir.

Gençler arasında uyarıcı madde kullanımı, özellikle kaygı verici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençler, akademik başarılarını artırmak veya sosyal çevrelerinde daha kabul edilebilir olmak amacıyla uyarıcı maddelere yönelmekte, bu da bağımlılık riskini artırmaktadır. Özellikle, üniversite öğrencileri arasında yaygın olan bu eğilim, akademik başarısızlık, psikolojik sorunlar ve sosyal izolasyon gibi problemlere yol açabilmektedir (Fallah vd., 2018, s.87).

Eğitim kurumlarında, uyarıcı madde kullanımını önlemeye yönelik stratejilerin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Okullarda ve üniversitelerde farkındalık

programları ve eğitim seminerleri düzenlenerek, gençlerin bu tür maddelerin riskleri konusunda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, gençlerin stres ve baskı altında olduklarında başa çıkma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacak destek sistemleri oluşturulmalıdır (Weyandt vd., 2016, s.325).

Uyarıcı madde bağımlılığının tedavisi, karmaşık ve çok yönlü bir yaklaşım gerektirmektedir. Psikoterapi, farmakoterapi ve destek grupları gibi çeşitli yöntemler, bağımlılık tedavisinde etkili olabilmektedir. Bilişsel davranışçı terapi (BDT), bağımlılık yapıcı maddelerle ilişkili düşünce ve davranış kalıplarını değiştirmeye yönelik bir tedavi yöntemi olarak öne çıkmaktadır. BDT, bireylerin bağımlılık döngüsünden çıkmalarına ve yaşamlarını daha olumlu bir şekilde yönlendirmelerine yardımcı olmaktadır (Ray, 2016, s.77).

Farmakoterapi, uyarıcı madde bağımlılığının tedavisinde kullanılan bir diğer yöntemdir. Özellikle, amfetamin ve metilfenidat gibi reçeteli ilaçlar, bağımlılıkla mücadelede kullanılmakta olup, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) gibi durumların tedavisinde de etkili olmaktadır (Safer, 2016, 363). Ancak, bu tür ilaçların kontrolsüz kullanımı, bağımlılık riskini artırabileceğinden, dikkatli bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir.

Destek grupları, bağımlılıkla mücadelede sosyal destek sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Anonim Uyuşturucu Kullanıcıları (NA) gibi gruplar, bireylerin bağımlılıkla mücadele süreçlerinde destek almalarına ve benzer deneyimler yaşayan diğer bireylerle etkileşimde bulunmalarına olanak tanımaktadır. Bu tür gruplar, bağımlılıkla mücadele eden bireylerin sosyal ağlarını genişletmelerine ve toplum içinde daha iyi entegrasyon sağlamalarına yardımcı olmaktadır (Rasmussen, 2015, s.9).

Uyarıcı madde kullanımını önlemeye yönelik stratejiler, toplum genelinde bağımlılık riskini azaltmada etkili olabilmektedir. Eğitim ve farkındalık kampanyaları, özellikle gençler arasında bu tür maddelerin zararları konusunda bilinç oluşturmakta ve kullanım oranlarını düşürmektedir. Medya kampanyaları ve sosyal medya platformları üzerinden yürütülen bilinçlendirme çalışmaları, gençlerin ve toplumun genelinin dikkatini çekmekte ve farkındalığı artırmaktadır (Watanabe vd., 2020, s.110).

Ayrıca, sağlık profesyonelleri ve eğitimciler, toplumda bağımlılık konusunda bilinç oluşturarak, bireylerin erken müdahale ve tedavi olanaklarına erişimini sağlamada kritik bir rol oynamaktadır. Okullarda ve topluluk merkezlerinde düzenlenen eğitim

programları, gençlerin sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazanmalarına ve stresle başa çıkma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Lai vd., 2016, s.106).

1.2.2. Depresanlar

Depresanlar, merkezi sinir sisteminin (MSS) aktivitelerini yavaşlatarak sakinleştirici ve yatıştırıcı etkiler gösteren bir grup uyuşturucu madde olarak tanımlanmaktadır. Bu maddeler, kaygı, uykusuzluk ve diğer psikiyatrik bozuklukların tedavisinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Varshneya vd., 2022, s.1146). Depresanlar arasında alkol, benzodiazepinler, barbitüratlar ve bazı uyku ilaçları bulunmaktadır. Bu maddeler, beyindeki sinir hücrelerinin iletişimini azaltarak, sedasyon ve rahatlama hissi yaratmaktadırlar.

Depresanların etkileri, kullanıldıkları doza ve bireyin biyolojik yapısına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Düşük dozlarda depresanlar, kaygıyı azaltırken, yüksek dozlarda bilinç kaybı, solunum depresyonu ve ölüm riski gibi ciddi yan etkilere yol açabilmektedir (Jolley vd., 2015, s.140). Bu nedenle, depresanların kullanımı dikkatli bir şekilde kontrol edilmeli ve yalnızca doktor gözetiminde reçete edilmelidir. Özellikle, alkol ile birlikte kullanıldığında depresanların etkileri katlanmakta ve tehlikeli sonuçlara neden olabilmektedir.

Depresanların beyindeki etkileri, gama-aminobütirik asit (GABA) reseptörleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. GABA, beyindeki sinir hücrelerinin iletişimini azaltarak sakinleştirici bir etki yaratan inhibitör bir nörotransmitterdir. Depresanlar, GABA reseptörlerinin aktivitesini artırarak beyindeki sinir iletimini yavaşlatmakta ve bu yolla sedasyon sağlamaktadırlar (Gehring vd., 2023, s.290). Bu mekanizma, depresanların kaygı bozuklukları ve uykusuzluk gibi durumların tedavisinde etkili olmasını sağlamaktadır.

Depresanların bağımlılık yapıcı özellikleri, uzun süreli kullanımlarda tolerans ve fiziksel bağımlılığa yol açabilmektedir. Bu durum, bireylerin aynı etkiyi elde etmek için daha yüksek dozlarda depresan kullanmalarına neden olmaktadır. Tolerans gelişimi, depresanların etkilerinin azalmasına ve bireylerin daha fazla madde kullanma ihtiyacı hissetmelerine yol açmaktadır (Zullig vd., 2015, s.1690). Fiziksel bağımlılık ise, depresan kullanımının aniden kesilmesi durumunda ortaya çıkan yoksunluk belirtileri ile karakterizedir. Bu belirtiler arasında anksiyete, titreme, uykusuzluk ve nöbetler yer almaktadır.

Depresanların bağımlılık potansiyeli ve yan etkileri, bu maddelerin tıbbi kullanımını sınırlamaktadır. Bu nedenle, depresanlar yalnızca kısa süreli tedavilerde ve doktor gözetiminde kullanılmalıdır. Bağımlılık riskini azaltmak için, alternatif tedavi yöntemleri ve farmakolojik olmayan müdahaleler tercih edilmelidir (Drummer & Yap, 2016, s.27). Psikoterapi, gevşeme teknikleri ve yaşam tarzı değişiklikleri, depresyon ve kaygı bozukluklarının tedavisinde etkili alternatifler sunmaktadır.

Depresanların kötüye kullanımı ve yasadışı satışı artış göstermektedir. Bu durum, toplum sağlığını tehdit eden ciddi bir sorun haline gelmektedir. Özellikle gençler arasında yaygın olan bu kötüye kullanım, eğitim ve bilinçlendirme programları ile önlenmelidir. Ayrıca, sağlık profesyonelleri, depresanların reçetelendirilmesinde daha dikkatli olmalı ve hastaları bağımlılık riski konusunda bilgilendirmelidir (Cruz-Cruz vd., 2021, s.103).

Depresanların toplum üzerindeki etkileri, halk sağlığı, sosyal dinamikler ve ekonomik açıdan önemli sonuçlar doğurmaktadır. İlk olarak, depresanların kötüye kullanımı, sağlık sistemleri üzerinde ciddi bir yük oluşturmaktadır. Özellikle, bağımlılık ve aşırı doz vakaları, acil sağlık hizmetlerine olan talebi artırmakta ve sağlık sisteminin kaynaklarını zorlamaktadır (Jolley vd., 2015, s.140). Depresanların uzun süreli kullanımı, karaciğer ve böbrek fonksiyonları üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir, bu da kronik hastalıkların ve organ yetmezliğinin artmasına yol açmaktadır. Bu durum, sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştırmakta ve toplum genelinde sağlık harcamalarını artırmaktadır.

Ekonomik açıdan, depresanların kullanımı, iş gücü kayıplarına ve üretkenliğin azalmasına neden olmaktadır. Depresan bağımlılığı olan bireyler, iş yerlerinde düşük performans gösterebilmekte ve sık sık işten devamsızlık yapabilmektedirler (Cruz-Cruz vd., 2021, s.109). Ayrıca, depresanlar nedeniyle iş gücü piyasasında meydana gelen kayıplar, ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilir ve işverenler için maliyetli sonuçlar doğurabilir. Depresanların ekonomik etkileri, sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda makroekonomik düzeyde de hissedilmektedir.

Sosyal açıdan, depresanların yaygın kullanımı, aile yapıları ve toplumsal ilişkiler üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. Depresan bağımlılığı, aile içi ilişkilerde çatışmalara, boşanmalara ve aile bağlarının zayıflamasına yol açabilir (Drummer & Yap, 2016, s.27). Bu tür etkiler, toplumun sosyal yapısını zayıflatarak, sosyal huzuru ve güvenliği tehdit edebilir. Ayrıca, depresanların kötüye kullanımı, suç oranlarının artmasına neden olabilir ve toplumda genel bir güvensizlik hissi yaratabilir. Suçla ilişkilendirilen depresan

kullanımı, kolluk kuvvetleri ve yargı sistemi üzerinde ek bir yük oluşturmakta, bu da toplumun genel güvenlik algısını olumsuz etkilemektedir. Depresanların gençler arasında yaygın kullanımı, özellikle endişe verici bir durumdur. Gençler, stresle başa çıkma, sosyal baskılarla mücadele etme veya uyum sağlama amacıyla depresanlara yönelebilirler. Bu tür kullanım alışkanlıkları, gençlerin akademik başarılarını, sosyal ilişkilerini ve genel sağlık durumlarını olumsuz etkileyebilir (Zullig vd., 2015, s.114). Depresanların gençler üzerindeki etkilerini azaltmak için eğitim programları ve farkındalık kampanyaları düzenlenmeli, gençlerin bu tür maddelerin zararları konusunda bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

Depresan bağımlılığının tedavisi, multidisipliner bir yaklaşım gerektirmektedir. Psikoterapi, farmakoterapi ve destek grupları, depresan bağımlılığının tedavisinde etkili yöntemler olarak öne çıkmaktadır. **Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT)**, bireylerin bağımlılık döngüsünden çıkmalarına ve yaşamlarını daha olumlu bir şekilde yönlendirmelerine yardımcı olmaktadır (Varshneya vd., 2022, s.116). BDT, depresan kullanımına ilişkin olumsuz düşünce ve davranış kalıplarını değiştirmeyi amaçlamakta, bireylere sağlıklı başa çıkma mekanizmaları kazandırmaktadır.

Farmakoterapi, depresan bağımlılığının tedavisinde kullanılan bir diğer yöntemdir. Özellikle, yoksunluk belirtilerini hafifletmek ve bireylerin bağımlılıkla mücadele etmelerine yardımcı olmak için çeşitli ilaçlar reçete edilmektedir. Ancak, bu tür ilaçların dikkatli bir şekilde yönetilmesi ve doktor gözetiminde kullanılması gerekmektedir, aksi takdirde bağımlılık riskini artırabilir (Gehring vd., 2023, s.290). Farmakoterapi, psikoterapi ile birleştirildiğinde daha etkili sonuçlar verebilir.

Destek grupları, depresan bağımlılığı ile mücadelede sosyal destek sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. **Anonim Alkolikler (AA)** ve **Anonim Uyuşturucu Kullanıcıları (NA)** gibi gruplar, bağımlılıkla mücadele eden bireylerin sosyal ağlarını genişletmelerine ve benzer deneyimler yaşayan diğer bireylerle etkileşimde bulunmalarına olanak tanımaktadır. Bu tür gruplar, bağımlılıkla mücadele eden bireylerin topluma daha iyi entegrasyon sağlamalarına ve sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Gehring vd., 2023, s.290).

Önleme stratejileri arasında eğitim ve farkındalık kampanyaları önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle gençler arasında depresan kullanımını önlemek için okullarda ve topluluk merkezlerinde eğitim programları düzenlenmeli, gençlerin bu tür maddelerin

zararları hakkında bilinçlenmeleri sağlanmalıdır. Medya kampanyaları ve sosyal medya platformları üzerinden yürütülen bilinçlendirme çalışmaları, toplum genelinde farkındalığı artırmakta ve depresan kullanım oranlarını düşürmektedir (Drummer & Yap, 2016, s.29). Ayrıca, sağlık profesyonelleri ve eğitimciler, toplumda depresan bağımlılığı konusunda bilinç oluşturarak, bireylerin erken müdahale ve tedavi olanaklarına erişimini sağlamada kritik bir rol oynamaktadır.

1.2.3. Halüsinojenler

Halüsinojenler, kullanıcıların algılarını değiştirerek gerçeklikten uzaklaşmalarına yol açan bir grup psikoaktif madde olarak tanımlanmaktadır. Bu maddeler, duyuşsal algılarda değişiklikler yaratmakta ve kullanıcıların görsel, işitsel ve duygusal deneyimlerini dönüştürmektedir. Halüsinojenler, tarihi boyunca birçok kültürde dini ve ritüel amaçlarla kullanılmış olup, modern toplumlarda eğlence ve bazen de terapötik amaçlarla kullanılmaktadır. En yaygın halüsinojenler arasında “LSD (lisergik asit dietilamid), psilosibin (sihirli mantarlar), DMT (dimetiltriptamin) ve meskalin (peyote kaktüsü)” bulunmaktadır (Rivera-García & Cruz, 2023, s.169).

Halüsinojenlerin etkileri, kullanıcıların beyinde serotonerjik sistem üzerinde yoğunlaşmakta olup, özellikle serotonin 5-HT_{2A} reseptörlerine bağlanarak etki göstermektedir. Bu reseptörler, beyin bölgeleri arasında iletişimi artırmakta ve bu da algılarda ve bilinçte değişikliklere yol açmaktadır (Halberstadt, 2015, s.99). Halüsinojenlerin etkileri, kullanılan doza, maddeye ve bireyin psikolojik durumuna bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Bu maddeler, genellikle birkaç saat süren etkiler yaratmakta, ancak bazı durumlarda kalıcı psikolojik etkiler de ortaya çıkabilmektedir.

Halüsinojenlerin kullanımının riskleri, genellikle psikolojik etkileri ile ilişkilendirilmektedir. Özellikle, anksiyete, paranoia ve psikotik semptomlar gibi olumsuz psikolojik etkiler, halüsinojenlerin kullanımında dikkatli olunmasını gerektirmektedir (Martinotti vd., 2018, s.47). Ayrıca, halüsinojenler, bazı kullanıcılar için kalıcı görsel bozukluklar ve Halüsinojen Persistan Algı Bozukluğu (HPPD) gibi uzun süreli etkiler yaratabilmektedir. Bu tür etkiler, kullanıcıların günlük yaşamlarını olumsuz etkileyebilmekte ve profesyonel yardım gerektirebilmektedir.

Son yıllarda, halüsinojenlerin terapötik potansiyeli üzerinde yapılan araştırmalar artmıştır. Özellikle, psilosibin ve LSD gibi maddelerin depresyon, anksiyete ve travma

sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi psikiyatrik rahatsızlıkların tedavisinde etkili olabileceği gösterilmiştir (Carhart-Harris & Goodwin, 2017, s.2105). Halüsinojenlerin, geleneksel tedavilere dirençli vakalarda umut vaat edici sonuçlar verdiği gözlemlenmiş olup, bu da araştırmacıları ve klinisyenleri bu maddelerin terapötik kullanımını daha fazla incelemeye teşvik etmektedir.

Halüsinojenlerin toplumsal etkileri, kullanıcıların bireysel deneyimlerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Eğlence amaçlı kullanım, genellikle sosyal etkileşimleri artırmakta ve kullanıcılar arasında güçlü bağlar kurulmasına neden olabilmektedir. Ancak, bu tür kullanımların riskleri ve potansiyel zararları, toplum sağlığı açısından dikkate alınması gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Wildberger vd., 2017, s.51). Eğlence amaçlı halüsinojen kullanımı, özellikle gençler arasında popülerlik kazanmakta olup, bu da bağımlılık ve olumsuz psikolojik etkiler gibi risklerin artmasına neden olmaktadır.

Halüsinojenlerin yasal statüsü, birçok ülkede tartışmalı bir konu olmuştur. Bazı ülkeler, halüsinojenlerin terapötik potansiyelini kabul etmekte ve kontrollü klinik araştırmalar yapılmasına izin vermektedir. Ancak, bu maddelerin eğlence amaçlı kullanımı genellikle yasadışıdır ve bu da kullanıcılar için yasal sorunlara yol açabilmektedir (Calderon vd., 2018, s.7). Yasal düzenlemeler, halüsinojenlerin güvenli ve kontrollü kullanımını sağlamak amacıyla sıkı bir şekilde uygulanmakta ve bu maddelerin kötüye kullanımını önlemek için çeşitli önlemler alınmaktadır.

1.3. Uyuşturucu Madde Kullanımının Sebepleri

Uyuşturucu madde kullanımı, çeşitli bireysel, sosyal ve çevresel faktörlerin bir araya gelmesiyle şekillenmektedir. Her bireyin uyuşturucu kullanma nedeni farklı olabilmekte ve bu durumun altında yatan birçok etken bulunmaktadır. Araştırmalara göre, uyuşturucu madde kullanımının başlıca sebepleri arasında kişisel kaçış arayışı, sosyal baskılar, psikolojik sorunlar ve genetik yatkınlık gibi faktörler yer almaktadır (Han vd., 2017, s.293). Özellikle gençler arasında uyuşturucu kullanımı, kimlik arayışı ve grup baskıları ile ilişkilendirilmektedir.

Kişisel kaçış arayışı, uyuşturucu madde kullanımının yaygın sebeplerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler, günlük yaşamın getirdiği stres, kaygı ve depresyon gibi duygusal zorluklarla başa çıkabilmek için uyuşturucu maddelere yönelebilmektedir.

Uyuşturucular, geçici bir rahatlama ve mutluluk hissi sağlamakta, ancak uzun vadede bağımlılık ve daha ciddi psikolojik sorunlara yol açmaktadır (Carliner vd., 2016, s.701). Bu durum, bireylerin uyuşturucuya bağımlı hale gelmesine ve sorunlarından kaçmaya çalışırken daha fazla problemle karşılaşmasına neden olmaktadır.

Sosyal baskılar da uyuşturucu madde kullanımında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle gençler arasında, arkadaş gruplarının etkisi ve kabul görme arzusu, uyuşturucu kullanımını tetikleyen faktörler arasında yer almaktadır. Araştırmalara göre, gençler arasında popüler olma veya sosyal vrelerine uyum sağlama isteği, uyuşturucu denemelerinin başlıca sebeplerinden biridir (Johnston vd., 2019, s.1975). Bu durum, bireylerin sosyal vrelerinin etkisi altında kalmasına ve uyuşturucu kullanma konusunda yanlış yönlendirilmesine yol açmaktadır.

Psikolojik sorunlar, uyuşturucu madde kullanımının diğer bir önemli sebebidir. Anksiyete, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikiyatrik rahatsızlıklar, bireyleri uyuşturucu kullanımına yönlendirebilmektedir. Bu tür psikolojik sorunlar, bireylerin duygusal dengesini bozmakta ve uyuşturucu maddelerin geçici olarak bu sorunları hafifletme potansiyeli, kullanım oranlarını artırmaktadır (Degenhardt vd., 2017, s.1192). Ancak, bu durum, uzun vadede daha ciddi sağlık sorunlarına yol açabilmekte ve bireylerin yaşam kalitesini düşürebilmektedir.

Genetik yatkınlık da uyuşturucu madde kullanımında belirleyici bir faktör olabilmektedir. Araştırmalar, bazı bireylerin genetik olarak uyuşturucu maddelere karşı daha hassas olabileceğini göstermektedir. Bu durum, aile geçmişinde uyuşturucu bağımlılığı olan bireylerin, bağımlılık geliştirme riskinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Grant vd., 2016, s.39). Genetik faktörler, biyolojik yatkınlık ile birleştiğinde, bireylerin uyuşturucu kullanımına eğilim göstermesine neden olabilmektedir.

Çevresel faktörler de uyuşturucu madde kullanımının sebepleri arasında yer almaktadır. Ekonomik sıkıntılar, düşük eğitim düzeyi ve olumsuz yaşam koşulları, bireylerin uyuşturucu kullanımına yönelmesine katkıda bulunmaktadır. Özellikle, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireyler arasında uyuşturucu kullanımı daha yaygın olabilmektedir (Bronson vd., 2017, s.55). Bu durum, toplumun genel sağlık ve refah seviyesini olumsuz etkilemekte ve uyuşturucu kullanımını artırmaktadır.

Uyuşturucu madde kullanımı, yalnızca bireysel nedenlerle değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal faktörlerle de şekillenmektedir. Özellikle, bireylerin yaşadığı psikolojik

sorunlar ve sosyal çevrenin etkisi, uyuşturucu madde kullanımını artıran önemli etkenler arasında yer almaktadır. Araştırmalara göre, anksiyete ve depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklar, bireyleri uyuşturucu maddelere yönlendirebilmektedir. Bu tür rahatsızlıklar, kişinin içsel sıkıntılarını hafifletmek için geçici bir çözüm olarak uyuşturuculara başvurmasına neden olmaktadır (Kong vd., 2015, s.847). Ancak bu çözüm, uzun vadede daha ciddi bağımlılık ve sağlık sorunlarına yol açmaktadır.

Psikolojik faktörler arasında, düşük özsaygı ve kimlik arayışı da önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle ergenlik döneminde, bireylerin kimliklerini bulma süreci, uyuşturucu madde denemelerine yol açabilmektedir. Düşük özsaygı ve yetersizlik duygusu, bireylerin uyuşturucu kullanarak kendilerini daha güçlü veya kabul edilmiş hissetme arzusunu tetikleyebilmektedir (Hanson vd., 2024, s.29). Bu durum, ergenlerin ve genç yetişkinlerin uyuşturucu maddelere daha yatkın hale gelmesine neden olmaktadır. Sosyal çevrenin etkisi de uyuşturucu madde kullanımında belirleyici bir faktördür. Bireylerin arkadaş grupları, aile yapısı ve toplumsal normlar, uyuşturucu kullanımına yönelik tutum ve davranışları şekillendirmektedir. Özellikle, arkadaş çevresinde uyuşturucu kullanan bireylerin bulunması, kişiyi uyuşturucu denemeye teşvik edebilmektedir (Wiles & Costello, 2017, s.236). Sosyal kabul görme arzusu ve dışlanma korkusu, bireyleri uyuşturucu kullanmaya yönlendiren önemli sosyal dinamikler arasında yer almaktadır.

Aile yapısı ve ebeveyn desteği, uyuşturucu madde kullanımını etkileyen diğer önemli sosyal faktörlerdir. Araştırmalar, sağlam bir aile yapısının ve ebeveyn desteğinin, gençlerin uyuşturucu kullanımına karşı direnç geliştirmelerine yardımcı olduğunu göstermektedir (Fagan, 2017, s.319). Aile içi iletişimin zayıf olduğu, ebeveynlerin uyuşturucu kullanımı konusunda bilinçli olmadığı veya yeterli rehberlik sunmadığı durumlarda, gençler uyuşturucuya daha yatkın hale gelebilmektedirler.

Çevresel ve ekonomik faktörler, uyuşturucu madde kullanımında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle, düşük sosyoekonomik düzeye sahip bölgelerde yaşayan bireyler, ekonomik sıkıntılar ve olumsuz yaşam koşulları nedeniyle uyuşturucu kullanımına daha yatkın olabilmektedir (Degenhardt vd., 2017, s.28). Bu durum, maddi sorunların ve gelecek kaygısının, bireyleri uyuşturucu kullanarak geçici bir kaçış arayışına itmesine neden olmaktadır.

Ayrıca, uyuşturucu maddelere kolay erişim ve düşük maliyet, kullanım oranlarını artıran önemli faktörler arasında yer almaktadır. Uyuşturucu maddelerin yasadışı satışının yaygın olduğu bölgelerde, bu maddelere erişim daha kolay olmakta ve bu da kullanım oranlarını artırmaktadır. Özellikle gençler arasında, uyuşturucu maddelere erişimin kolay olması, kullanımın yaygınlaşmasına katkıda bulunmaktadır (Kalil, 2020, s.1897).

Ekonomik faktörler, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de etkiler yaratmaktadır. Uyuşturucu kullanımının yaygın olduğu toplumlar, ekonomik üretkenlikte düşüşler ve sağlık harcamalarında artış gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Uyuşturucu bağımlılığı, bireylerin iş gücüne katılımını azaltmakta ve bu da ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir (Grant vd., 2016, s.29). Ayrıca, uyuşturucu kullanımının neden olduğu sağlık sorunları, sağlık sistemine olan yükü artırmakta ve toplum genelinde sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştırmaktadır.

Uyuşturucu madde kullanımının önlenmesi ve müdahale stratejileri, bireylerin ve toplumların sağlığını korumada kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim ve farkındalık programları, özellikle gençler arasında uyuşturucu kullanımını önlemeye yönelik etkili stratejiler olarak öne çıkmaktadır. Okullarda ve topluluk merkezlerinde düzenlenen eğitim programları, gençlerin uyuşturucu maddelerin zararları hakkında bilinçlenmelerini sağlamaktadır (Kantor vd., 2015, s.1822).

Ayrıca, sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi, uyuşturucu kullanımının önlenmesinde önemli bir faktördür. Aile desteği, arkadaş çevresi ve profesyonel rehberlik, bireylerin uyuşturucu kullanma riskini azaltmakta ve sağlıklı başa çıkma mekanizmaları geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Özellikle risk altındaki bireyler için sosyal hizmetler ve danışmanlık hizmetleri sunulması, bağımlılık gelişimini önlemede etkili olabilir (Kantor vd., 2015, s.1823).

Müdahale stratejileri arasında, tedavi ve rehabilitasyon programları da önemli bir yer tutmaktadır. Uyuşturucu bağımlılığı tedavisinde kullanılan psikoterapi, farmakoterapi ve destek grupları, bireylerin bağımlılık döngüsünden çıkmalarına yardımcı olmaktadır. Bu tür tedavi yöntemleri, bireylerin yaşamlarını yeniden kontrol altına almalarına ve topluma yeniden entegre olmalarına olanak tanımaktadır (Kantor vd., 2015, s.1824).

1.3.1. Genetik ve Ailevi Faktörler

Uyuşturucu madde kullanımı, genetik ve ailevi etmenlerin karmaşık etkileşimleri sonucunda şekillenmektedir. Araştırmalar, genetik yatkınlıkların uyuşturucu bağımlılığı riskini artırabileceğini göstermektedir. Özellikle, bazı bireylerin genetik yapısı, bağımlılık geliştirme eğilimini artırarak uyuşturucu madde kullanımına olan hassasiyeti artırmaktadır (Tulu & Keski, 2015, s.48). Genetik yatkınlık, özellikle beyindeki nörotransmitter sistemlerinin işleyişini etkileyerek, bireylerin uyuşturucu maddelere karşı farklı tepkiler geliştirmesine yol açmaktadır.

Genetik faktörler, beyindeki dopamin ve serotonin gibi nörotransmitterlerin regülasyonunu etkileyerek, bağımlılık riskini artırmaktadır. Bu nörotransmitterler, beyindeki ödül ve zevk sistemlerini etkileyerek, bireylerin uyuşturucu maddelere karşı duyarlılığını belirlemektedir (Nurnberger Jr vd., 2018, s.53). Özellikle, dopamin sisteminin işleyişindeki genetik varyasyonlar, bireylerin uyuşturucu maddelerin etkilerine daha yatkın hale gelmesine neden olabilmektedir. Bu durum, genetik yatkınlığın uyuşturucu kullanımındaki rolünü önemli bir faktör haline getirmektedir.

Ailevi etmenler de uyuşturucu madde kullanımında belirleyici bir rol oynamaktadır. Aile yapısı, ebeveyn davranışları ve aile içi ilişkiler, bireylerin uyuşturucu kullanma riskini etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır (Faraone & Larsson, 2019, s.562). Özellikle, ebeveynlerin uyuşturucu kullanımı, çocuklar üzerinde model alma ve taklit etme davranışlarını tetikleyebilmektedir. Araştırmalar, uyuşturucu bağımlılığı olan ebeveynlerin çocuklarının da benzer bir bağımlılık geliştirme riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Ailevi etmenler arasında, aile içi iletişim ve destek sistemleri de önemli bir yer tutmaktadır. Sağlam aile bağları ve etkili iletişim, bireylerin uyuşturucu maddelere karşı direnç geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Özellikle, ebeveynlerin çocuklarına sağladığı duygusal destek ve rehberlik, uyuşturucu kullanma riskini azaltmada etkili olmaktadır (Franke vd., 2018, s.1059). Aile içi çatışmalar ve iletişim eksikliği ise, bireylerin uyuşturucu kullanma eğilimini artırabilmekte ve bağımlılık gelişimini tetikleyebilmektedir.

Genetik ve ailevi etmenlerin uyuşturucu kullanımındaki rolü, çevresel faktörlerle de etkileşim halindedir. Örneğin, sosyoekonomik durum, çevresel stres faktörleri ve sosyal  evre, genetik yatkınlıkları ve ailevi etmenleri etkileyerek uyuşturucu kullanım riskini artırabilmektedir (Volkow vd., 2019, s.2115). Özellikle düşük gelirli ve dezavantajlı

bölgelerde yaşayan bireyler, hem genetik hem de ailevi faktörlerin etkisi altında daha fazla risk altında olabilmektedir.

Genetik ve ailevi etmenlerin uyuşturucu madde kullanımındaki etkilerini anlamak, bağımlılığın önlenmesi ve tedavisinde etkili stratejilerin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Özellikle, genetik yatkınlığı olan bireyler için erken müdahale programları ve aile desteğinin güçlendirilmesi, bağımlılık gelişimini önlemede önemli bir rol oynamaktadır (Lippard & Nemeroff, 2020, s.20). Aile terapisi, ebeveyn eğitimi ve genetik danışmanlık gibi müdahale yöntemleri, bu bireylerin bağımlılık riskini azaltmada etkili olabilir.

1.3.2. Psikolojik Sebepler

Uyuşturucu madde kullanımı, bireylerin psikolojik durumları ve ihtiyaçlarıyla yakından ilişkilidir. Psikolojik sebepler, uyuşturucu kullanımının başlamasında ve devam etmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bireylerin stres, anksiyete, depresyon gibi duygusal durumlarla başa çıkabilmek için uyuşturucu maddelere yöneldiği sıklıkla gözlemlenmektedir. Özellikle, stresli yaşam olayları ve duygusal travmalar, bireylerin uyuşturucu kullanarak geçici bir rahatlama arayışına girmelerine neden olmaktadır (Sampasa-Kanyinga & Lewis, 2015, s.380).

Uyuşturucu madde kullanımının psikolojik sebepleri arasında düşük özsaygı ve kendine güvensizlik de önemli bir yer tutmaktadır. Düşük özsaygıya sahip bireyler, sosyal kabul görme arzusu ve kendilerini daha iyi hissetme isteğiyle uyuşturucu maddelere başvurabilmektedir. Bu durum, özellikle gençler arasında yaygın bir şekilde gözlemlenmekte ve uyuşturucu kullanımını tetikleyebilmektedir (Berridge & Robinson, 2016, s.670). Gençler arasında kimlik arayışı ve sosyal kabul görme isteği, uyuşturucu kullanımını artıran önemli psikolojik faktörler arasında yer almaktadır.

Anksiyete ve depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklar da uyuşturucu kullanımını artıran faktörler arasında bulunmaktadır. Bu tür rahatsızlıklara sahip bireyler, semptomlarını hafifletmek ve geçici bir rahatlama sağlamak amacıyla uyuşturucu maddelere yönelebilmektedir (Roberts vd., 2015, s.28). Uyuşturucular, bireylerde kısa süreli bir mutluluk ve rahatlama hissi yaratsa da, uzun vadede bağımlılık ve daha ciddi psikolojik sorunlara yol açabilmektedir. Bu durum, bireylerin yaşam kalitesini düşürmekte ve tedavi gerektiren ciddi sağlık sorunlarına neden olabilmektedir.

Uyuşturucu kullanımının psikolojik sebepleri arasında sosyal baskılar ve çevresel etkiler de önemli bir rol oynamaktadır. Bireyler, sosyal çevrelerinin etkisi altında kalabilir ve uyuşturucu kullanmaya başlayabilirler. Özellikle, arkadaş gruplarının uyuşturucu kullanımı teşvik etmesi, bireylerin bu maddelere yönelmesine neden olabilmektedir (Nawi vd., 2021, s.2087). Sosyal kabul görme arzusu ve dışlanma korkusu, bireylerin uyuşturucu kullanma davranışlarını etkileyen önemli sosyal dinamikler arasında yer almaktadır.

Psikolojik sebeplerin yanı sıra, bireylerin yaşam koşulları ve sosyoekonomik durumları da uyuşturucu kullanımını etkileyen önemli faktörlerdir. Ekonomik sıkıntılar, işsizlik ve düşük yaşam standartları, bireylerin stres seviyelerini artırmakta ve uyuşturucu maddelere yönelmelerine yol açmaktadır (Tulu & Keskiş, 2015). Bu durum, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireyler arasında uyuşturucu kullanımının daha yaygın olmasına neden olmaktadır.

1.3.3. Sosyoekonomik Faktörler

Uyuşturucu madde kullanımı, sosyoekonomik faktörlerle yakından ilişkilidir. Araştırmalar, düşük gelir seviyesine sahip bireylerin, ekonomik sıkıntılar nedeniyle uyuşturucu kullanımına daha yatkın olduğunu göstermektedir. Sosyoekonomik dezavantajlar, bireylerin yaşam koşullarını zorlaştırarak uyuşturucu maddelere yönelmelerine sebep olabilmektedir (Ahad vd., 2017, s.36). Özellikle işsizlik, düşük gelir ve düşük eğitim düzeyi, bireylerin uyuşturucu kullanımını artıran önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Düşük sosyoekonomik durum, bireylerin psikososyal stres seviyelerini artırmakta ve bu da uyuşturucu madde kullanımını teşvik etmektedir. Ekonomik zorluklar, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları stresle başa çıkmak için uyuşturucu maddelere başvurmasına yol açabilmektedir. Bu durum, bağımlılığın bir kaçış mekanizması olarak kullanılmasına sebep olmaktadır (Najafi vd., 2020, s.1106). Ayrıca, sosyoekonomik düzeyi düşük olan bireyler, sağlık hizmetlerine erişimde güçlüklerle karşılaşmakta ve bu da bağımlılık sorunlarının daha da derinleşmesine neden olmaktadır.

Sosyal çevre ve topluluk yapısı, uyuşturucu kullanımında etkili olan diğer sosyoekonomik faktörlerdir. Uyuşturucu maddelerin yaygın olarak kullanıldığı veya kolayca temin edilebildiği bölgelerde yaşayan bireyler, bu maddelere daha fazla maruz

kalmakta ve kullanım oranları artmaktadır. Ayrıca, sosyal normlar ve toplumsal kabul, bireylerin uyuşturucu kullanma davranışlarını şekillendirmektedir (Collins, 2016, s.84). Örneğin, uyuşturucu kullanımının yaygın olduğu topluluklarda, bireyler bu davranışı daha normal ve kabul edilebilir görerek uyuşturucuya yönelme eğilimi göstermektedir. Eğitim seviyesi, uyuşturucu madde kullanımıyla ilgili önemli bir sosyoekonomik faktördür. Eğitim düzeyi düşük olan bireyler, uyuşturucu maddelerin zararları hakkında yeterince bilgi sahibi olamayabilir ve bu durum, kullanım oranlarını artırabilmektedir. Eğitim, bireylerin bilinçlenmesini sağlayarak uyuşturucu kullanma riskini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır (Baptiste-Roberts & Hossain, 2018, s.9). Eğitim yoluyla sağlanan farkındalık ve bilgi, bireylerin uyuşturucu maddelere karşı daha dirençli olmasına katkı sağlamaktadır.

Sosyoekonomik faktörlerin uyuşturucu kullanımındaki rolü, gençler arasında da belirgindir. Gençler, sosyoekonomik baskılara ve toplumsal beklentilere karşı daha duyarlı oldukları için uyuşturucu maddelere yönelebilmektedir. Aile yapısı, ebeveynlerin sosyoekonomik durumu ve gençlerin sosyal çevresi, uyuşturucu kullanma riskini etkileyen önemli etmenlerdir (Nevárez-Sida vd., 2022, s.5). Gençler arasında uyuşturucu kullanımını azaltmak için, sosyoekonomik eşitsizliklerin giderilmesi ve gençlere yönelik destekleyici programların geliştirilmesi gerekmektedir.

1.4. Suçun Tanımı ve Sınıflandırılması

1.4.1. Suç Kavramı

Suç kavramı, hukuk sistemleri tarafından tanımlanan, toplumun norm ve değerlerine aykırı davranışları ifade etmektedir. Suç, sadece yasalara aykırılığı değil, aynı zamanda toplumsal düzenin bozulmasına neden olan eylemleri de kapsamakta ve genellikle ceza hukuku çerçevesinde değerlendirilmektedir (Herring, 2021). Suçun tanımı ve kapsamı, toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel dinamiklerine bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle, suç kavramı her toplumda farklı biçimlerde ele alınmakta ve uygulanmaktadır.

Suç kavramı, tarih boyunca farklı disiplinler tarafından incelenmiş ve çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Örneğin, sosyolojik yaklaşımlar, suçu bireylerin sosyal çevresi ve toplumla olan ilişkileri çerçevesinde ele almakta, psikolojik yaklaşımlar ise bireylerin içsel dürtü ve psikolojik durumlarına odaklanmaktadır (Cusson & Pinsonneault, 2017).

Hukuki açıdan ise suç, yasalar tarafından tanımlanmış ve ceza gerektiren eylemleri ifade etmektedir. Bu tanım, hukuk sisteminin temelini oluşturan ve bireylerin hangi davranışlarının yasaklandığını belirleyen unsurlar arasında yer almaktadır.

Suç kavramının tanımlanması, toplumun sosyal yapısına ve değerlerine göre şekillenmektedir. Toplumun değer yargıları, normları ve beklentileri, hangi eylemlerin suç sayılacağını belirlemekte ve bu da hukuki sistemin temellerini oluşturmaktadır. Suçun tanımı, toplumsal düzeni ve huzuru koruma amacını taşımakta, bu nedenle suçların tanımlanması ve cezalandırılması süreci, adalet sisteminin temel görevlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Brantingham & Brantingham, 2017).

Suçun tanımlanması ve cezalandırılması, hukuk sistemleri tarafından belirlenen kurallara ve prosedürlere dayanmakta olup, bu süreçte çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Örneğin, bireyin suç işlemesi durumunda cezalandırılması, suçu önleme ve caydırma amacı taşımaktadır. Suçların cezalandırılması, bireylerin toplumsal normlara uyum sağlamasını teşvik etmekte ve toplumsal düzeni koruma işlevi görmektedir (Taylor, 2019).

Suç kavramı, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin ve güç dinamiklerinin bir yansıması olarak da değerlendirilmektedir. Toplumdaki sosyal ve ekonomik eşitsizlikler, bireylerin suç işlemeye yatkınlığını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Suçun nedenleri arasında yoksulluk, işsizlik, eğitim eksikliği ve sosyal dışlanma gibi faktörler bulunmakta ve bu durum, suç kavramının toplumsal bağlamda incelenmesini gerektirmektedir (Paoli, 2017). Bu bağlamda, suçun önlenmesi ve azaltılması için toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi ve sosyal adaletin sağlanması önem arz etmektedir.

1.4.1.1. Hukuki Tanımlar

Suç kavramı, hukukun en temel unsurlarından biri olup, belirli davranışların toplum düzenine zarar vermesi nedeniyle yasalar tarafından yasaklanması ve cezalandırılması sürecini içermektedir. Hukuki tanımlamalar açısından suç, bir eylemin veya ihmâlin yasalarca yasaklanmış ve cezai müeyyide ile karşılanması gereken bir davranış biçimi olarak kabul edilmektedir (Bassiouni, 2023, s.32). Bu tanım, suçun sadece yasaların belirlediği çerçevede değil, aynı zamanda toplumun genel ahlak kuralları ve normlarına uygun olarak değerlendirilmesini içermektedir.

Hukuki açıdan suç, iki temel unsurdan oluşmaktadır: maddi unsur ve manevi unsur. Maddi unsur, suçun dış dünyada gerçekleşen ve yasalarca belirlenen bir davranışı ifade

etmektedir. Bu davranış, bir eylem veya ihmâl şeklinde ortaya çıkabilir ve suçun fiziksel olarak gerçekleşmiş olması gereklidir (Cryer vd., 2019, s.89). Manevi unsur ise, suçun işlenmesi sırasında failin zihnî durumunu ve niyetini ifade etmektedir. Failin suç işleme kastı veya taksirle hareket etmiş olması, manevi unsuru oluşturan temel bileşenlerdir.

Suçun hukuki tanımında bir diğer önemli kavram ise tipiklik. Tipiklik, bir eylemin veya ihmâlin kanunda suç olarak tanımlanmış belirli bir tipe uygunluğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, bir davranışın suç sayılabilmesi için kanunda açıkça belirtilmiş bir suça uygun olması gerekmektedir (Kadish vd., 2016, s.221). Bu bağlamda, tipiklik, suçların yasallık ilkesine uygun olarak tanımlanmasını ve yargılamanın objektif kriterlere dayanmasını sağlamaktadır.

Cezai sorumluluk ve suçun tanımlanması, hukuk sistemleri tarafından belirlenen yasal çerçeveler ve içtihatlar aracılığıyla şekillenmektedir. Özellikle, suçun tanımlanmasında uluslararası hukukun etkisi ve farklı ülkelerin ceza kanunları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar dikkat çekicidir. Uluslararası hukuk, özellikle insanlığa karşı işlenen suçlar, savaş suçları ve terörizm gibi konularda evrensel normlar ve standartlar geliştirmiştir (Ellis vd., 2019, s.94). Bu standartlar, suçun uluslararası düzeyde tanınması ve cezalandırılması açısından önem taşımaktadır.

Hukuki açıdan suçun tanımlanması, sadece suçun işlenmesi ve cezalandırılması sürecini değil, aynı zamanda suçun önlenmesi ve suç işleme eğilimlerinin azaltılmasına yönelik politikaların geliştirilmesini de kapsamaktadır. Bu bağlamda, suçla mücadele politikaları ve hukuk sistemlerinin etkinliği, toplumun güvenliği ve adaletin sağlanması açısından kritik bir rol oynamaktadır (Reid, 2017, s.19). Suçun tanımlanması ve cezalandırılması süreci, toplumsal düzenin korunması ve bireylerin haklarının güvence altına alınması açısından temel bir fonksiyon üstlenmektedir.

Suç kavramının hukuki tanımı, evrensel ilkeler ve yerel yasal düzenlemeler arasında bir denge kurularak belirlenmektedir. Evrensel ilkeler, insan haklarına saygı, hukukun üstünlüğü ve adil yargılanma hakkı gibi temel değerler üzerine inşa edilmiştir. Bu ilkeler, uluslararası hukuk çerçevesinde devletlerin suç tanımlarında ve cezai yaptırımlarında dikkate almaları gereken ortak standartları oluşturmaktadır (Cryer vd., 2019, s.59). Özellikle, insanlığa karşı işlenen suçlar, savaş suçları ve soykırım gibi ciddi suçlar, uluslararası hukuk tarafından evrensel ölçütlerle tanımlanmış ve tüm dünya ülkelerinde tanınmaktadır.

Ancak, yerel hukuk sistemleri, toplumsal, kültürel ve ekonomik koşullara bağlı olarak suç kavramının tanımını ve cezai yaptırımları farklılaştırabilmektedir. Her ülkenin kendi ceza kanunları, toplumun genel ahlak ve değer yargılarına göre belirlenmiş olup, bu nedenle aynı davranış farklı ülkelerde farklı şekillerde suç olarak değerlendirilebilmektedir (Duff, 2018, s.74). Örneğin, bazı ülkelerde uyuşturucu kullanımı suç olarak tanımlanırken, diğer ülkelerde belirli koşullar altında izin verilebilmektedir.

Hukuki tanımların farklılaşması, ceza hukukunun uygulanmasında da önemli etkilere sahiptir. Ceza adalet sistemleri, suçun tanımına ve ceza miktarına göre şekillenirken, bu sistemlerin etkinliği ve adaleti sağlama kapasitesi de dikkate alınmalıdır. Ceza hukuku, suçların önlenmesi, failerin cezalandırılması ve mağdurların korunması amacıyla toplum düzenini sağlamayı hedeflemektedir (Reid, 2017, s.40). Bu bağlamda, suç kavramının hukuki tanımı, toplumsal düzenin korunması ve adaletin sağlanmasında önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Suçun hukuki tanımlarında dikkate alınması gereken bir diğer önemli konu ise ceza yasalarının güncellenmesi ve modernleşmesidir. Toplumların sürekli değişen ihtiyaçlarına ve dinamiklerine uygun olarak ceza yasalarının güncellenmesi, hukukun toplumsal sorunlara etkin bir şekilde yanıt verebilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Teknolojik gelişmeler, dijital suçlar ve yeni suç türleri, ceza hukukunun kapsamını genişletmekte ve yeni hukuki tanımlar gerektirmektedir (Kaplan vd., 2021, s.72). Bu nedenle, ceza hukukunun sürekli olarak güncellenmesi ve modernleşmesi, suçla mücadelede etkinliğin artırılmasına katkı sağlamaktadır.

Suç kavramının hukuki tanımında toplumsal katılım ve farkındalık da önemli bir rol oynamaktadır. Toplumun, hukukun ve suç tanımlarının farkında olması, hukukun üstünlüğü ve adaletin sağlanması açısından önemli bir faktördür. Toplumsal katılım, hukukun etkinliğini artırmakta ve bireylerin haklarını koruma sürecine katkı sağlamaktadır (Quinney & Shelden, 2018, s.58). Bu nedenle, hukuk sistemlerinin toplumun ihtiyaçlarına uygun ve bireylerin katılımını teşvik edecek şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Suç kavramı, ceza hukukunun temel taşlarından biri olup, hukuk sistemlerinin bireylerin haklarını ve toplumsal düzeni koruma işlevini yerine getirmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Gelecekteki yönelimler, suç tanımlarının daha kapsamlı ve esnek hale gelmesini gerektirecektir. Özellikle, çevresel suçlar, siber suçlar ve ekonomik suçlar gibi

yeni suç türlerinin ortaya çıkması, ceza hukukunun genişleyen kapsamını yansıtmaktadır (Smith & Malinowski, 2018, s.43). Bu bağlamda, hukuk sistemlerinin, yeni suç türlerine ve toplumsal değişimlere uyum sağlayacak şekilde esnek ve dinamik olması büyük önem taşımaktadır.

Suçun hukuki tanımında teknolojik gelişmelerin etkisi de göz ardı edilmemelidir. Dijitalleşme ve internetin yaygınlaşması, siber suçların artmasına ve hukukun bu yeni suç türlerine karşı nasıl bir yaklaşım sergileyeceğine dair önemli tartışmalara yol açmaktadır (Reid, 2017, s.86). Hukuk sistemlerinin bu tür suçlarla mücadelede etkinliği, teknolojinin hukukun bir parçası olarak nasıl kullanılacağına dair stratejilerin geliştirilmesiyle artırılabilir.

Suç kavramının gelecekteki yönelimleri, aynı zamanda toplumların değişen sosyal ve kültürel dinamikleriyle de şekillenecektir. Toplumsal normlar, değerler ve beklentiler, suç tanımlarını etkilemekte ve hukukun gelişimini yönlendirmektedir. Bu nedenle, hukuk sistemleri, toplumsal değişimlere ve küresel etkilere uyum sağlayacak esnekliği göstermelidir (Duff, 201, s.78). Uluslararası iş birliği, suçla mücadelede daha etkin ve entegre yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

1.4.1.2. Toplumsal Yaklaşımlar

Suç kavramı, toplumsal bağlamda geniş bir perspektif sunarak, bireylerin ve toplumların davranışlarını şekillendiren karmaşık bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal yaklaşımlar, suçun yalnızca bireysel davranışlar ve niyetler üzerinden değil, aynı zamanda sosyal yapıların, kültürel normların ve ekonomik koşulların etkisiyle şekillendiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, suç kavramı, toplumun değer yargıları, normları ve sosyal etkileşimleri tarafından belirlenen dinamik bir süreç olarak kabul edilmektedir (Taylor, 2019, s.30).

Sosyolojik teoriler, suçun toplum içindeki sosyal yapılar ve etkileşimler tarafından nasıl şekillendiğini anlamaya çalışmaktadır. Sosyal kontrol teorisi, bireylerin sosyal bağlarının, normlara uyma eğilimlerini belirlediğini öne sürmektedir. Bu teoriye göre, bireylerin aile, okul ve toplum gibi sosyal kurumlarla olan güçlü bağları, suç davranışlarını engelleyici bir rol oynamaktadır (Hirschi, 2017, s.17). Buna karşın, sosyal bağların zayıf olduğu durumlarda, bireylerin suç işlemesi daha olası hale gelmektedir.

Toplumsal sapma teorisi, suçun toplumsal normlardan sapma olarak değerlendirildiği bir yaklaşımdır. Bu teoriye göre, suç, bireylerin sosyal normları ihlal ettiği durumlarda ortaya çıkmakta ve toplumun tepkisiyle tanımlanmaktadır. Sapma, sadece bireylerin yasaları ihlal etmesiyle değil, aynı zamanda toplumsal normlara aykırı davranışlar sergilemesiyle de ilişkilidir (Carrabine vd., 2020, s.25). Bu bağlamda, sapmanın tanımı, toplumun değerleri ve normlarıyla doğrudan ilişkilidir ve bu değerler zamanla değişebilir.

Sosyolojik yaklaşımlar arasında, suçun ekonomik ve yapısal faktörlerle ilişkisini ele alan teoriler de bulunmaktadır. Özellikle, ekonomik eşitsizlikler ve yoksulluk, bireylerin suç işlemeye yönelmesinde etkili faktörler olarak kabul edilmektedir. Merton'un Anomi Teorisi, toplumun bireylerine belirli hedefler ve başarı ölçütleri sunduğunu, ancak bu hedeflere ulaşma yollarının herkes için eşit olmadığını öne sürmektedir. Bu eşitsizlik, bireyleri suç işlemeye teşvik eden bir anomi durumu yaratmaktadır (Thompson & Bynum, 2016, s.49).

Suçun toplumsal boyutları, yalnızca bireylerin davranışlarını değil, aynı zamanda sosyal politikaların ve adalet sistemlerinin tasarımını da etkilemektedir. Toplumun suçla ilgili algıları, suçla mücadele stratejilerinin ve cezai yaptırımların belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle, medya ve kamuoyu, suçun algılanışı ve tanımlanışı üzerinde belirleyici etkiler yapabilmektedir. Suçun medya tarafından sunumu, toplumun suç algısını şekillendirmekte ve bu durum, politikacıların ve yasa yapıcıların suçla ilgili kararlarını etkileyebilmektedir (Benson & Simpson, 2017, s.97).

1.4.2. Uyuşturucu İle İlişkilendirilen Suç Türleri

Uyuşturucu kullanımı ve ticareti, çeşitli suç türleriyle yakından ilişkilidir ve bu suçlar, toplumun genel düzenini ve güvenliğini tehdit eden ciddi sorunlar arasında yer almaktadır. Uyuşturucu ile ilişkilendirilen suçlar, doğrudan uyuşturucu maddelerinin üretimi, dağıtımı ve satışı ile ilgili olabileceği gibi, dolaylı olarak uyuşturucu kullanımının yol açtığı sosyal ve ekonomik sorunlar sonucunda da ortaya çıkabilmektedir (Kruithof vd., 2016, s.84). Bu tür suçlar, genellikle bireylerin ve toplumun sağlığını, güvenliğini ve refahını olumsuz etkilemektedir.

Uyuşturucu ile ilişkili suçlar arasında en yaygın olanı uyuşturucu ticaretidir. Uyuşturucu ticareti, uluslararası bir sorun olarak kabul edilmekte ve genellikle organize suç örgütleri tarafından yürütülmektedir. Bu ticaret, yalnızca uyuşturucu maddelerin yasadışı satışını

değil, aynı zamanda kara para aklama, rüşvet ve yolsuzluk gibi suçları da içermektedir (Cheteni vd., 2018, s.153). Uyuşturucu ticaretinin getirdiği yüksek kazançlar, suç örgütlerini daha karmaşık ve güçlü hale getirmekte, bu da hukukun uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

Uyuşturucu kullanımı, bireyleri suça sürükleyen önemli bir faktördür. Uyuşturucu bağımlılığı, bireylerin ekonomik sıkıntılar yaşamalarına ve bu nedenle hırsızlık, gasp ve dolandırıcılık gibi suçlara yönelmelerine neden olabilmektedir. Ayrıca, uyuşturucu etkisi altındaki bireylerin şiddet içeren suçlar işleme olasılığı da artmaktadır. Özellikle, uyuşturucu etkisiyle işlenen cinayetler ve saldırılar, toplumda ciddi güvenlik sorunlarına yol açmaktadır (Marco vd., 2017, s.65).

Uyuşturucu ile ilişkilendirilen bir diğer suç türü de sokak suçlarıdır. Sokak suçları, genellikle uyuşturucu kullanıcıları tarafından para temin etmek amacıyla işlenen suçlar arasında yer almaktadır. Bu tür suçlar, toplumun genel güvenliğini tehdit etmekte ve özellikle büyük şehirlerde yaygın olarak görülmektedir. Sokak suçları, sadece bireylerin mal ve can güvenliğini tehdit etmekle kalmamakta, aynı zamanda toplumda korku ve güvensizlik duygularını artırmaktadır (Nyabadza & Coetzee, 2017, s.407).

Uyuşturucu suçlarıyla mücadelede uluslararası işbirliği ve hukukun etkin uygulanması büyük önem taşımaktadır. Uyuşturucu ticaretinin ve kullanımının önlenmesi amacıyla uluslararası anlaşmalar ve iş birliği mekanizmaları geliştirilmekte, bu da sınır ötesi suçlarla mücadelede etkili sonuçlar doğurmaktadır (Kadarudin vd., 2018, s.98). Ayrıca, uyuşturucu suçlarına karşı etkin bir ceza adaleti sistemi ve rehabilitasyon programları, uyuşturucu bağımlılığını ve suç oranlarını azaltmada önemli bir rol oynamaktadır.

1.5. Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Suç Arasındaki İlişki

Uyuşturucu madde bağımlılığı, bireylerin yaşamlarını birçok yönden etkileyerek suç davranışlarının artmasına neden olabilmektedir. Uyuşturucu maddeler, bireylerin bilişsel ve duygusal dengelerini bozarak riskli davranışlarda bulunmalarına yol açmakta ve bu da suç işleme olasılığını artırmaktadır. Yapılan araştırmalar, uyuşturucu madde kullanımının, özellikle şiddet içeren suçlar, hırsızlık ve vandalizm gibi suçlarla olan bağlantısını ortaya koymaktadır (Szalavitz & Rigg, 2017, s.94). Bu bağlamda, uyuşturucu bağımlılığı ile suç arasındaki ilişki, toplumsal ve bireysel düzeyde önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Uyuşturucu bağımlılığı, bireylerin suça karışma eğilimlerini artırırken, aynı zamanda suçla mücadelede de çeşitli zorluklar doğurmaktadır. Özellikle madde bağımlılığı nedeniyle işlenen suçlar, hukukun uygulanmasını zorlaştırmakta ve adalet sisteminde ek yükler oluşturmaktadır. Uyuşturucu bağımlılığı, bireylerin yasa dışı faaliyetlerde bulunma riskini artırmakta ve bu da toplumda güvensizlik ve korku duygularını beslemektedir (Giommoni vd., 2017, s.651).

Uyuşturucu madde bağımlılığı, gençler arasında yaygınlaşarak suç oranlarını artırmaktadır. Özellikle genç nüfusun uyuşturucu kullanımına başlaması, suçla tanışma yaşını düşürmekte ve bu da uzun vadede toplumda suç oranlarının yükselmesine neden olmaktadır. Gençler, uyuşturucu maddelerin etkisi altında daha riskli davranışlar sergilemekte ve bu da suç işleme eğilimlerini artırmaktadır (Jones vd., 2015, s.143).

Uyuşturucu bağımlılığı ve suç arasındaki ilişki, ekonomik ve sosyal düzeyde de ciddi etkiler yaratmaktadır. Uyuşturucu kullanımı nedeniyle iş kayıpları, sağlık harcamalarının artması ve sosyal hizmetlerin daha fazla talep görmesi gibi ekonomik maliyetler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, uyuşturucu sularının artması, toplumda güvenlik sorunlarına ve sosyal ilişkilerin zayıflamasına neden olmaktadır (Furstenberg, 2017, s.219). Bu durum, toplumsal dayanışmanın ve sosyal sermayenin azalmasına yol açarak, toplumu daha kırılgan hale getirmektedir.

Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadelede hukuki ve politik yaklaşımlar büyük önem taşımaktadır. Uyuşturucu kullanımının ve sularının önlenmesi için etkili politikaların geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Özellikle rehabilitasyon programları, sosyal destek mekanizmaları ve eğitim kampanyaları, uyuşturucu bağımlılığını azaltmada ve suç oranlarını düşürmede etkili araçlar olarak öne çıkmaktadır (Rigg, 2017, s.85). Bu tür politikalar, sadece suçları önlemekle kalmamakta, aynı zamanda bireylerin topluma yeniden entegrasyonunu da sağlamaktadır.

Uyuşturucu madde bağımlılığı ve suç arasındaki ilişkiyi kırmak için çeşitli stratejiler geliştirilmelidir. Eğitim, farkındalık artırma ve erken müdahale programları, gençlerin uyuşturucu kullanımını önlemede önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, toplumsal destek ve rehabilitasyon hizmetleri, bağımlı bireylerin topluma kazandırılmasına yardımcı olmaktadır (Furstenberg, 2017, s.89). Uyuşturucu ile mücadelede, toplumun tüm kesimlerinin katılımı ve iş birliği büyük önem taşımaktadır.

Uyuşturucu madde bağımlılığı ve suç arasındaki ilişki, bireylerin ve toplumun genel refahını tehdit eden önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilişkiyi çözmek için etkili politikaların ve stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelede, sadece cezai yaptırımlar değil, aynı zamanda sosyal destek ve rehabilitasyon programlarının da önemi büyüktür. Bu tür programlar, bireylerin uyuşturucu bağımlılığından kurtulmasına ve topluma yeniden entegrasyonuna katkı sağlamaktadır. Uyuşturucu ile mücadelede, toplumsal farkındalığın artırılması ve eşitsizliklerin giderilmesi büyük önem taşımaktadır.

1.5.1. Bağımlılığın Suça Etkisi

Bağımlılık, bireylerin sadece fiziksel ve psikolojik sağlıklarını değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerini ve yaşam kalitelerini de olumsuz etkileyen ciddi bir sorundur. Uyuşturucu madde bağımlılığı, bireylerin bilişsel ve duygusal durumlarını değiştirerek suç işleme eğilimlerini artırmaktadır. Araştırmalar, bağımlı bireylerin genellikle suça daha yatkın olduğunu ve uyuşturucu kullanımının suça karışma riskini artırdığını göstermektedir (Pierce vd., 2015, s.239). Bu durum, bağımlılığın bireylerin suç davranışları üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Bağımlılığın suça etkisi, genellikle bireylerin maddeyi temin etmek amacıyla yasa dışı faaliyetlere yönelmeleri ile kendini göstermektedir. Özellikle, bağımlılık tedavisi görmeyen bireyler, uyuşturucuya olan fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için hırsızlık, soygun ve dolandırıcılık gibi suçlara başvurma eğilimindedirler. Yapılan bir araştırmada, uyuşturucu bağımlılarının %30'dan fazlasının, bağımlılıkları nedeniyle suça karıştıkları bulunmuştur (Hayhurst vd., 2017, s.37). Bu tür suçlar, bireylerin madde temin etme çabasıyla doğrudan ilişkilidir ve bağımlılığın suça etkisini açıkça göstermektedir.

Uyuşturucu madde bağımlılığı, aynı zamanda şiddet suçları ile de ilişkilendirilmektedir. Özellikle alkol ve amfetamin gibi maddeler, bireylerin davranışlarını daha agresif hale getirerek şiddet suçlarının işlenmesine yol açabilmektedir. Bireyler, maddelerin etkisi altında mantıklı düşünme yetilerini kaybedebilir ve bu da şiddet eğilimlerini artırabilir. Yapılan araştırmalara göre, bağımlı bireylerin %40'ının, bağımlılıkları nedeniyle fiziksel saldırıda bulundukları belirlenmiştir (Claro vd., 2015, s.485).

Bağımlılığın suça etkisi, toplumsal ve ekonomik düzeyde de kendini göstermektedir. Bağımlılık nedeniyle artan suç oranları, toplumda güvensizlik duygusunun yayılmasına

neden olmakta ve sosyal uyumu zayıflatmaktadır. Ayrıca, bağımlılık nedeniyle artan sağlık ve güvenlik harcamaları, ekonomik maliyetleri artırmakta ve kamu kaynaklarını zorlamaktadır (Håkansson & Jesionowska, 2018, s.12). Bu durum, bağımlılığın yalnızca bireysel bir sorun olmadığını, aynı zamanda toplumsal bir kriz olduğunu ortaya koymaktadır.

Bağımlılık ve suç arasında karmaşık bir döngü bulunmaktadır. Bireyler, madde bağımlılığı nedeniyle suça karışabilirken, aynı zamanda suç faaliyetleri de bağımlılığın pekişmesine yol açabilmektedir. Özellikle hapishanelerdeki uyuşturucu kullanımı, bireylerin bağımlılıklarını sürdürmelerine ve suça eğilimlerini artırmalarına neden olmaktadır. Bu durum, bağımlılıkla mücadelede ceza adalet sistemlerinin etkinliğini sorgulatmaktadır (Russolillo vd., 2018, s.1024).

Bağımlılıkla mücadelede rehabilitasyon ve tedavi programlarının önemi büyüktür. Bağımlı bireylerin tedavi edilmesi, suç oranlarının azaltılmasında etkili bir strateji olarak görülmektedir. Yapılan araştırmalar, rehabilitasyon programlarına katılan bireylerin suç işleme oranlarının %50'den fazla azaldığını göstermektedir (Reimer vd., 2016, s.99). Bu tür programlar, bireylerin topluma yeniden kazandırılmasını sağlamak ve bağımlılık-suç döngüsünü kırmada önemli bir rol oynamaktadır.

Bağımlılığın suça etkisi, bireylerin yaşamlarını ve toplumsal düzeni tehdit eden ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyuşturucu madde bağımlılığı, bireylerin suç işleme eğilimlerini artırmakta ve toplumsal düzeyde güvensizlik ve ekonomik maliyetler yaratmaktadır. Bu nedenle, bağımlılıkla mücadelede etkili politikalar ve rehabilitasyon programları geliştirilmelidir. Bağımlılığın suça etkisinin azaltılması, bireylerin ve toplumun genel refahını artırmada önemli bir adım olacaktır.

1.5.1. Bağımlılığın Bireyin Davranışlarına Etkisi

Bağımlılık, bireylerin davranışlarına birçok yönden etkide bulunan karmaşık bir durumdur. Bağımlılığın etkileri, bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal yaşamlarını önemli ölçüde değiştirmekte ve bu değişiklikler, günlük yaşamın çeşitli alanlarında kendini göstermektedir (Brand vd., 2019, s.74). Bağımlılık, beynin ödül sistemine olan etkileriyle bilinçli düşünme, karar verme ve kontrol mekanizmalarını zayıflatarak, bireylerin riskli ve zarar verici davranışlara yönelmesine neden olmaktadır. Özellikle madde bağımlılığı, bireylerin kendilerini kontrol etme yetilerini zayıflatmakta ve dürtüsel

davranışların artmasına yol açmaktadır. Bu da bireylerin sosyal ilişkilerinde, iş yaşamlarında ve genel yaşam kalitelerinde ciddi sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır. Bağımlılığın en belirgin etkilerinden biri, bireylerin duygusal dengesini bozmasıdır. Bağımlı bireyler, genellikle duygusal dalgalanmalar, anksiyete ve depresyon gibi sorunlar yaşamaktadır. Bağımlılık, bireylerin stresle başa çıkma yetilerini azaltmakta ve bu da onları daha savunmasız hale getirmektedir. Araştırmalar, bağımlı bireylerin genellikle duygusal tepkilerini kontrol etmekte zorluk çektiğini ve bu durumun sosyal ilişkilerde gerginliklere yol açtığını göstermektedir (Arpaci vd., 2020, s.22). Ayrıca, bağımlılığın yarattığı duygusal dengesizlik, bireylerin karar verme süreçlerini olumsuz etkileyerek, yanlış ve riskli kararlar almalarına neden olmaktadır.

Bağımlılığın bilişsel işlevler üzerindeki etkisi de oldukça önemlidir. Madde bağımlılığı, beynin yapısını ve işleyişini değiştirerek, bilişsel yetilerin zayıflamasına yol açmaktadır. Özellikle dikkat, hafıza ve problem çözme gibi bilişsel işlevler, bağımlılığın etkisiyle zayıflamakta ve bu da bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmalarını zorlaştırmaktadır. Robbins ve Clark (2015) tarafından yapılan bir çalışma, bağımlı bireylerin genellikle bilişsel esnekliklerinin azaldığını ve bu durumun, onların yeni durumlara uyum sağlama yetilerini kısıtladığını ortaya koymaktadır.

1.5.2. Uyuşturucu Bağımlılığının Bireysel ve Toplumsal Sonuçları

Uyuşturucu bağımlılığı, bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen ciddi bir sağlık sorunu olarak kabul edilmektedir. Bağımlılık, bireylerin yaşam kalitesini düşürmekte ve sosyal ilişkilerini zedelemektedir. Ayrıca, uyuşturucu bağımlılığına sahip bireylerin çalışma yetenekleri azalmaktadır ve bu durum ekonomik olarak bağımsız bir yaşam sürmelerini zorlaştırmaktadır (Bechara vd., 2019, s.105). Fiziksel sağlık sorunları, uyuşturucu kullanımının en yaygın sonuçları arasında yer almakta olup, bireylerin bağışıklık sistemini zayıflatmakta ve kalp, karaciğer gibi hayati organlarda geri dönüşü olmayan hasarlara yol açabilmektedir (Degenhardt vd., 2018, s.1015).

Psikolojik etkiler, uyuşturucu bağımlılığının bireyler üzerinde yarattığı diğer önemli bir boyuttur. Bağımlılık, depresyon, anksiyete ve diğer psikiyatrik bozukluklarla ilişkilendirilmektedir. Uyuşturucu kullanan bireylerin zihinsel sağlık sorunları yaşama olasılığı artmakta ve bu durum, bireylerin günlük yaşam aktivitelerine katılımını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, bağımlılık, bireylerin risk alma davranışlarını artırmakta ve

kendilerine veya başkalarına zarar verme potansiyelini yükseltmektedir (Grant vd., 2016, s.39). Bu tür psikolojik ve davranışsal sorunlar, bağımlı bireylerin sosyal uyumunu zorlaştırmakta ve izolasyona yol açmaktadır.

Toplumsal düzeyde, uyuşturucu bağımlılığı, suç oranlarını artırmakta ve toplumun genel güvenliğini tehdit etmektedir. Bağımlı bireyler, uyuşturucu temin etmek amacıyla suç işlemeye yönelebilmekte ve bu durum, toplumda huzursuzluk yaratmaktadır. Uyuşturucu ticareti ve kullanımıyla ilişkili suçlar, yargı sisteminin yükünü artırmakta ve devletin güvenlik harcamalarını yükseltmektedir (Volkow vd., 2016, s.363). Ayrıca, bağımlılık nedeniyle iş gücü kaybı yaşanmakta ve bu durum, ekonomik üretkenliği olumsuz etkilemektedir.

Bağımlılık, aile yapısı üzerinde de yıkıcı etkilere sahiptir. Bağımlı bireylerin aileleri, duygusal, ekonomik ve sosyal zorluklarla karşılaşmaktadır. Aile içi iletişim bozulmakta ve aile bireyleri arasında güven kaybı yaşanmaktadır. Aynı zamanda, bağımlılık nedeniyle aile içinde şiddet ve istismar vakalarının artışı gözlenmektedir (Patel vd., 2016, s.1672). Bu tür sorunlar, aile yapısını zayıflatmakta ve çocukların sağlıklı bir ortamda büyümelerini engellemektedir.

Toplum genelinde, uyuşturucu bağımlılığına karşı farkındalığın artırılması ve önleyici tedbirlerin alınması büyük önem taşımaktadır. Eğitim programları ve toplumsal destek mekanizmaları, bağımlılıkla mücadelede etkili araçlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin erişilebilirliği artırılmalı ve bağımlı bireylerin topluma yeniden kazandırılması hedeflenmelidir (Kurniasanti vd., 2019, s.84). Bu tür çabalar, uyuşturucu bağımlılığının bireysel ve toplumsal düzeydeki olumsuz etkilerini minimize etmede önemli bir rol oynamaktadır.

1.5.3. Madde Bağımlılığı ve Suç İlişkisine Dair Teoriler

Madde bağımlılığı ve suç ilişkisi, çeşitli sosyal teorilerle açıklanmaya çalışılan karmaşık bir konudur. Bu teoriler, bireylerin madde bağımlılığı geliştirme ve suç işleme nedenlerini toplumsal yapı, sosyoekonomik koşullar, kültürel etmenler ve bireysel psikolojik süreçler üzerinden ele alır. İşte madde bağımlılığı ve suçla ilgili bazı temel sosyal teoriler:

1.5.3.1. Anomi Teorisi

Emile Durkheim ve Robert Merton'un katkılarıyla gelişen anomi teorisi, bireylerin toplumun beklentilerini karşılayamadıklarında anomi (normsuzluk) durumuna düştüklerini savunur. Merton'a göre toplum, bireylerin maddi başarı elde etmelerini bekler, ancak herkes bu hedefe ulaşmak için eşit fırsatlara sahip değildir. Bu durumda bireyler, alternatif yollar arar ve bazıları suça veya bağımlılığa yönelebilir. Madde bağımlılığı ve suç, bireyin sosyal beklentilerle baş edememesi ve bir çıkış yolu araması olarak açıklanabilir (Bulgurcu, 2023, s.27).

1.5.3.2. Sosyal Öğrenme Teorisi

Albert Bandura'nın sosyal öğrenme teorisi, bireylerin davranışlarını gözlem yoluyla öğrendiğini savunur. Bu teoriye göre, bireyler aile üyeleri, arkadaşlar veya medya yoluyla madde kullanımını öğrenir. Suç ve madde bağımlılığı, yakın çevrede bu davranışların kabul edilmesi veya teşvik edilmesi sonucunda artabilir. Özellikle gençler, çevrelerindeki bireylerden etkilenecek bu davranışları geliştirebilirler (Bağış, 2019, s.211).

1.5.3.3. Bağlanma Teorisi (Sosyal Bağ Teorisi)

Travis Hirschi'nin bağlanma teorisi, bireylerin suça ve madde kullanımına yönelmesinin sosyal bağların zayıflığıyla ilişkili olduğunu öne sürer. Bu teoriye göre, bireyler ailelerine, okullarına veya işlerine olan bağları zayıfladığında suça veya bağımlılığa yönelme olasılığı artar. Aile desteğinin, sosyal çevrenin ve iş bağlarının güçlü olması, bireylerin riskli davranışlardan kaçınmasını sağlar (Macit, 2023, s.241).

1.5.3.4. Etiketleme Teorisi

Etiketleme teorisi, bireylerin toplum tarafından “suçlu” veya “bağımlı” olarak etiketlendiğinde bu kimlikleri benimseyebileceğini savunur. Örneğin, madde kullanan bir birey bağımlı olarak etiketlenirse, bu etiket kendini gerçekleştiren bir kehanete dönüşebilir ve birey madde kullanımına devam edebilir. Etiketleme süreci, toplumun bireyi dışlamasına ve bireyin suça ya da bağımlılığa daha fazla yönelmesine neden olabilir (Bulgurcu, 2023, s.27).

1.5.3.5. Gerilim Teorisi

Robert Agnew tarafından geliştirilen genel gerilim teorisi, bireylerin yaşadıkları stres ve gerilim durumlarının madde kullanımı ve suça yol açabileceğini öne sürer. Bu teoriye göre, kişiler sosyal baskılar, ekonomik zorluklar veya bireysel hayal kırıklıkları yaşadıklarında, bu duygularla başa çıkmak için madde kullanımına veya suça yönelebilir. Gerilim yaşayan bireyler, anlık rahatlama sağlamak amacıyla bu davranışları geliştirebilir (Ceylan, 2015, s.52).

1.5.3.6. Alt Kültür Teorisi

Albert Cohen ve Richard Cloward ile Lloyd Ohlin gibi teorisyenlerin katkılarıyla gelişen alt kültür teorisi, toplum içinde belirli grupların norm ve değerlerinin genel toplum normlarından farklı olabileceğini öne sürer. Alt kültürle özgül normlar, madde kullanımını veya suçu meşru hale getirebilir. Örneğin, bazı genç grupları arasında madde kullanımı bir statü sembolü olabilir ve birey, grup içinde kabul görmek için bu davranışlara yönelebilir (Güllü ve Yıldırım, 2016, s.51).

1.5.3.7. Çatışma Teorisi

Karl Marx ve diğer sosyologlar tarafından geliştirilen bu teori, toplumdaki güç dinamiklerini ve eşitsizlikleri inceler. Çatışma teorisi, sosyal gruplar arasındaki çatışmaların ve mücadelelerin, bireylerin davranışları üzerindeki etkilerini vurgular. Ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin suç oranlarını artırdığına dair görüşler, bu teorisin temelini oluşturur (Çatak, 2020, s.44).

1.5.3.8. Bilişsel Davranışsal Teori

Bu teori, insanların düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğini inceler. Bilişsel davranışsal terapi, bireylerin olumsuz düşünce kalıplarını tanımlayıp değiştirmelerine yardımcı olmayı amaçlar. Bu teori, bireylerin davranışlarını anlamak ve değiştirmek için bilişsel süreçlerin önemini vurgular. Bu sosyal teoriler, bağımlılık ve suç arasındaki ilişkiyi anlamada önemli bir çerçeveler sunar. Bireylerin sosyal bağlarının gücü, yaşadıkları gerilim, toplum içindeki konumları ve çevresel faktörler gibi birçok unsur, bu karmaşık süreci etkiler (Çakır, 2022, s.34).

1.6. Madde Kullanan Bireylerin Rehabitasyonu

Bağımlılık, biyolojik, sosyal ve davranışsal boyutları olan, tedavi edilebilmesine rağmen madde kullanımının tekrarıyla kendini gösteren, kronik bir beyin hastalığıdır (Öztürk ve diğerleri, 2021, s.215). Bağımlılık davranışının gelişmesi, bireyin belli bir uyarana maruz kalması ve bu deneyimi tekrar etmesi sonucunda beyindeki ödül sisteminin doğrudan aktive edilmesi ile ortaya çıkmakta, davranışlar pekişmekte ve anılar oluşmaktadır. Bağımlılığın alt türlerinden biri olan madde bağımlılığı, bireyin madde kullanımıyla ilgili ciddi sorunlar yaşamasına rağmen kullanımı sürdürmesiyle karakterize olup, bilişsel, davranışsal ve fizyolojik belirtilerle kendini göstermektedir. Bu belirtiler arasında bireyin maddeye tolerans geliştirmesi, maddeyi bırakmaya çalıştığında yoksunluk belirtileri yaşaması, kullanımın zararlı sonuçlarına rağmen kullanıma devam etmesi, madde ile aşırı meşgul olması ve yoğun bir madde arzulama durumu (craving) yer almaktadır. Madde kullanımının doğru bir şekilde anlaşılması, tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinde büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple, madde ile ilgili kavramların birbiriyle karıştırılmaması gerekmektedir. Özellikle, madde ve ilaç arasındaki farkın net bir şekilde bilinmemesi bazı karışıklıklara yol açabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), maddeyi bitkisel ya da sentetik kaynaklı, sağlığın korunması için gerekli olmayan, dışarıdan canlı organizmaya verildiğinde organizmanın birden fazla fonksiyonunu değiştirebilen herhangi bir kimyasal madde olarak tanımlamaktadır. Madde ile ilaç arasındaki temel fark ise, ilacın tedavi amacıyla kullanılması, maddenin ise tedavi amacı dışında kullanılarak bireyde çeşitli bozukluklara yol açmasıdır (Aktürk, Karaman, Altıntaş ve Yaman, 2024, s.831). Madde bağımlılığı tedavisinde, hastanın yeniden sağlıklı bir yaşama kavuşması hedefiyle farmakolojik, psikoterapötik ve psikososyal yaklaşımlar bir arada uygulanarak kullanılmakta ve bu yaklaşımlar sıklıkla birbirini tamamlayıcı bir biçimde entegre edilmektedir. Tedavide kullanılan farmakolojik yöntemlerden biri olan ikame tedavi, Türkiye'de yaygın olarak tercih edilen temel yöntemlerden biridir (Çizmecioğlu ve diğerleri, 2020, s.38). İkame tedavi ile tıbbi gözetim altındaki bağımlı bireylerin yasadışı yollardan opiyat kullanımının önüne geçilmesi, maddeye geri dönüşlerin (relaps) engellenmesi ve HIV gibi bulaşıcı hastalıkların tedavisi amaçlanmaktadır (Kaya ve diğerleri, 2018, s.23). Bu hedefler doğrultusunda özellikle Batı ülkelerinde yaygın olarak kullanılan ve opiyat bağımlılığı tedavisinde uzun bir geçmişe sahip olan Metadon'un, bireylerin psikososyal işlevselliklerinde önemli iyileşmeler sağladığı kanıtlanmıştır.

Ancak Metadon, Türkiye'de kullanım izni bulunmayan bir ilaçtır. Bunun yerine, 2002 yılında İngiliz bir ilaç firması tarafından geliştirilen ve Buprenorfin ile Nalokson kombinasyonu olan Subokson, FDA (Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi) tarafından onaylanmış ve Türkiye'de kısmi agonist olarak hem ikame tedavisinde hem de arındırma süreçlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu iki agonistin temel amacı, eroin gibi zararlı opiyatların beyin üzerindeki etkilerini engelleyerek yoksunluk krizlerini hafifletmektir. Yüksek dozda ve kontrolsüz kullanılması durumunda bağımlılık oluşturma riski bulunsa da, doğru tıbbi gözetim altında kullanıldığında diğer reçeteli ilaçlara kıyasla daha güvenli olduğu bilinmektedir. Hastanın durumuna uygun şekilde uygulanan bu ilaçlar, bağımlılıkla mücadelede etkili bir çözüm sunmakta ve bağımlı bireylere umut olmaktadır (Evren ve diğerleri, 2000, s.205).

Ülkemizde bağımlılıkla mücadelede önemli bir rol üstlenen Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri (AMATEM), tedavi sürecinde kullanılan ilaçların kötüye kullanımını önlemek amacıyla bünyelerinde denetleyiciler bulundurmaktadır. Ancak bazı madde bağımlıları, uzmanlar tarafından reçetelendirilmiş ilaçları almak yerine yasa dışı yollara başvurarak bu maddeleri sokaktan temin etmektedir (Danışmaz ve diğerleri, 2019, s.689). Yerel araştırmalarda, bireylerin bu tür davranışlarının altında yatan nedenlere dair yeterince veri bulunmamakla birlikte, uluslararası literatürde bireylerin ekonomik sıkıntılar, kendi kendini tedavi etme isteği gibi etkenlerden dolayı yasadışı yollara başvurdıkları belirtilmektedir (Aktürk, Karaman, Altıntaş ve Yaman, 2024, s.833).

Alkol ve madde bağımlılığı, biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan nörobiyolojik bir hastalık olarak tanımlanmaktadır (Pektaş ve diğerleri, 2001, s.26). Bağımlılığı tamamen ortadan kaldıran kesin bir tedavi yöntemi henüz bulunmamaktadır (Uzbay, 2009, s.65). Bu sebeple, bağımlılık süreci genellikle remisyon (iyileşme) ve nüks (tekrarlama) dönemleri arasında değişkenlik göstermekte ve çoğu zaman ömür boyu devam etmektedir (Yılmaz ve diğerleri, 2013, s.243). Bu nedenle, madde kullanımını bırakmak isteyen bireyler, hayatları boyunca tedavi sürecine dahil olmakta ve tekrar kullanıma dönmek için sürekli bir mücadele vermek zorunda kalmaktadır.

Alkol ve madde bağımlılığı tedavisi, birden fazla aşamadan oluşan bütüncül bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bu sürecin ilk aşaması olan detoksifikasyon, bireyin alkol veya maddeden fiziksel olarak tamamen arındırıldığı bir süreçtir (Olçay, 2016, s.54).

Detoksifikasyonun ardından ilaç tedavisi, psikososyal terapi ve sosyal rehabilitasyon adımları devreye girmektedir (Ögel, 2010, s.29). İlaç tedavisi, bağımlının yoksunluk belirtilerini kontrol altına almayı ve alkol ya da madde kullanımına duyulan isteği azaltmayı hedeflemektedir (Akbaş ve Mutlu, 2016, s.101-102). Psikososyal tedavi kapsamında bireysel ya da grup terapileri uygulanarak, bağımlılığın bir duygusal tatmin aracı olduğu gerçeği üzerinde farkındalık oluşturulmakta ve bireyin güçlü yanlarını ortaya çıkararak sağlıklı ilişkiler kurmasına yardımcı olunmaktadır (Krentzman, 2012, s.151).

Sosyal rehabilitasyon aşamasında ise, bağımlının alkol ya da madde ile karşılaşma olasılığı en aza indirgenmekte, bu maddelerin yokluğunda ortaya çıkan boşlukları doldurmak için bireye faydalı meşguliyetler kazandırılmaktadır (Ercan, Afyonoğlu ve Özdemir, 2017, s.54). Aynı zamanda, bağımlının sosyal çevresinin alkol ya da madde kullanmayan bireylerden oluşması için de çeşitli destek mekanizmaları sunulmaktadır. Ancak tedavi sürecinde bireyin yaşadığı olumsuz duygusal durumlar, kişiler arası çatışmalar veya sosyal baskılar gibi etkenler, tedavinin olumsuz yönde ilerlemesine ve nüksetmeye neden olabilmektedir (Marlatt ve Donovan, 2008, s.28). Tedavi sürecine olumsuz etki eden diğer bir önemli faktör ise tedaviye yönelik motivasyon eksikliğidir. Motivasyonu düşük olan bireyler, tedaviyi yarım bırakabilmekte ya da tedavi sürecinden tamamen çekilebilmektedirler (Savaşan, 2010, s.119; Ektiricioğlu, 2016, s.19).

Alkol ve madde bağımlılığında tedavi motivasyonu, bireyin alkol ya da madde kullanımını bırakma veya azaltma isteğini, tedaviye katılımını ve bu süreci devam ettirme kararlılığını ifade etmektedir. Tedavi motivasyonu, düşünme, hazırlık ve eylem olmak üzere üç aşamada gerçekleşmektedir. İlk aşamada, birey sorunlarını fark etmekte, ikinci aşamada değişim olasılıklarını değerlendirmekte, üçüncü aşamada ise bu değişimi gerçekleştirme kararı alarak harekete geçmektedir. Ancak bu aşamalar arasında kesin ve net sınırlar bulunmamakta, birey farklı aşamalar arasında geçişler yaşayabilmekte ve hatta bazı aşamaları atlayarak ilerleyebilmektedir. Tedavi motivasyonu, bireyin çevresel, gelişimsel ve kişisel özelliklerinden etkilenmektedir. Örneğin, güçlü sosyal ilişkileri olan bireylerin tedavi motivasyonları genellikle yüksek olurken, depresyon veya umutsuzluk hissi taşıyan bireylerin motivasyonları daha düşük olabilmektedir. Ayrıca, bireyin sosyal çevresinden aldığı desteğin artması veya azalması da tedavi motivasyonunu etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir (Acar vd., 2022, s.452).

Sosyal destek, bireyin çevresinde bulunan kişiler tarafından sevildiğini, kendisine güvenildiğini ve değer verildiğini hissetmesi, aynı zamanda ihtiyaç duyduğunda maddi ya da manevi yardım alabileceği kişilerin varlığını bilmesi anlamına gelmektedir. Bağımlılık tedavisinde de sosyal desteğin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bağımlı bireyin tedavi sürecinde nüks yaşama ya da süreci olumlu bir şekilde ilerletme durumu, sosyal destek ağı içinde bulunan yakınlarının tutumlarından etkilenmektedir. Bu etkide, bireye destek veren kişilerin sayısından çok, bağımlı ile aralarındaki ilişkinin derinliği ve kuvveti belirleyici olmaktadır. Öyle ki, bir kişinin bile alkol ya da madde kullanımını teşvik etmesi, diğer pek çok kişinin tedaviyi desteklemesinden daha güçlü bir etki yaratabilmektedir. Bağımlı bireye sosyal destek sağlayanlar arasında aile üyeleri, arkadaşlar, sosyal çevre, iş arkadaşları, dini topluluklar ve hatta evcil hayvanlar yer alabilmektedir (Acar, Çakır, Karaköse ve Yaman, 2022, s.453).

Sosyal destek, çeşitli yardım türlerinden oluşmakta olup, bu yardımlar zihinsel/bilgisel destek, duygusal destek ve somut/maddi destek olmak üzere üç ana gruba ayrılmaktadır. Zihinsel/bilgisel destek, bireye tavsiyelerde bulunarak ve davranışlarına yönelik geri bildirim vererek faydalı bilgiler sunmayı içermektedir. Duygusal destek, bireye kendisinin değerli olduğunu hissettirmek, ona güven aşılamak ve zor zamanlarında rahatlatıcı bir tutum sergilemekle ilgilidir. Somut/maddi destek ise bireyin günlük yaşamındaki sorumluluklarını yerine getirmesi için ihtiyaç duyduğu yardımı sağlamayı kapsamaktadır. Örneğin, bireyi hastaneye götürmek, ona yiyecek sağlamak ya da maddi ihtiyaçlarını karşılamak somut destek olarak nitelendirilmektedir. Bağımlılık tedavisinde, aileler genellikle somut/maddi ve duygusal destek sağlarken, arkadaşlar çoğunlukla zihinsel/bilgisel destekte bulunmaktadır. Sosyal destek türü ne olursa olsun, algılanan sosyal destek doğrudan umut ile ilişkilidir ve sosyal desteğin artması, bireyin umudunun da artmasına katkı sağlamaktadır (Acar, Çakır, Karaköse ve Yaman, 2022, s.454).

Madde kullanımı tedavisi, çok katmanlı ve karmaşık bir yapıya sahip olup, amaca yönelik olarak planlanan adımlarla sistemli bir şekilde yürütülmektedir. Bu süreçte, bireyin kişilik özellikleri, maddeyi ne zaman kullandığı ve hangi tür maddeyi tercih ettiği gibi unsurlar belirleyici faktörler arasında yer almaktadır. Bağımlılık tedavisi, kişinin sosyal hayata yeniden uyum sağlamasını hedeflediği için bireyin yaşamını her yönüyle değerlendiren bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Tedavi süreci, bireylerin öz yeterliliklerini artırmayı ve onları yeni bir hayata adapte etmeyi amaçlayarak şekillendirilmektedir. Bağımlılık

genellikle bir aile hastalığı olarak kabul edilse de her bireyde farklı zorluklar ve süreçler ortaya çıkmakta, bu da madde kullanım tedavisini kişiye özgü ve çok boyutlu bir hale getirmektedir. Tedavi yöntemleri zarar azaltma, tam ayıklık ve sosyal rehabilitasyon gibi farklı yaklaşımlar üzerine inşa edilmektedir. İyileşme kavramı, kişinin tedaviden beklentilerine göre değişiklik gösterirken, her tedavi modeli farklı bir amaca odaklanmakta ve süreçler bu doğrultuda sürdürülmektedir. Zarar azaltma yaklaşımı, bireyin kullandığı maddenin olumsuz etkilerini en aza indirmek amacıyla daha az zararlı kullanım yollarına yönlendirilmesini veya daha güvenli kullanım yöntemlerinin benimsenmesini içermektedir. Buna karşılık tam ayıklık modeli ise kişinin tüm madde kullanımını tamamen bırakmasını hedeflemektedir. Bu iki yaklaşımın yanı sıra dikkat çeken bir diğer tedavi modeli olan sosyal rehabilitasyon, kişinin sosyal işlevselliğini yeniden kazanması ve bozulan toplumsal rollerini onarması sürecini kapsamaktadır. Bu tür tedavi yaklaşımları, genellikle kurumsal çerçevede uygulanan yöntemlerdir. Bununla birlikte, kurumsal destek almadan bireylerin kendi başlarına tedavi süreçlerini yürüttükleri alternatif yöntemler de bulunmaktadır. Özellikle kültürel temelleri olan bu yaklaşımlar, İngilizce'de "cold turkey" olarak bilinirken, Türkçe'de "betona yatmak" şeklinde ifade edilmekte olup, bireylerin kendi başlarına iyileşme girişimlerini tanımlamaktadır. Bu süreçler, bireylerin herhangi bir dış yardım almadan, tamamen kendi inisiyatifleriyle madde kullanımını sonlandırmaya çalıştıkları durumlardır. Yapılan bazı araştırmalar (Bayraktar, Aktürk ve Yaman, 2023, s.69)., kendi kendine tedavi sürecinin özellikle afyon kullanımı gibi bazı maddelerde daha yaygın olduğunu göstermektedir. Bu kişilerin, tamamen bireysel planlamalarla bu süreci yürüttükleri ve sorumluluğu üstlenerek iyileşme sürecinde daha sağlam adımlar attıkları gözlemlenmiştir. Kendi kendini tedavi etme yöntemine başvuran bireylerin bu sürece girmesindeki temel nedenler arasında, yaşam memnuniyetsizliği, psikolojik sorunlar, fiziksel rahatsızlıklar ve aile ile ilgili etkenler ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle, toplum temelli desteklerin bu süreçteki önemine sıkça vurgu yapılmaktadır.

2. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE EMNİYET GÜÇLERİNİN UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDEKİ ROLÜ

2.1. Ulusal Uyuşturucu Politika ve Stratejisi

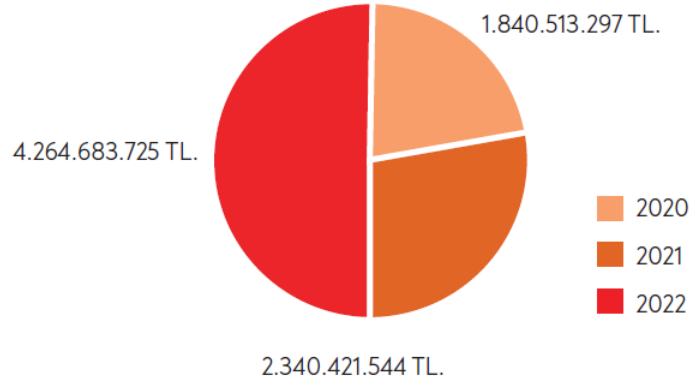
09 Temmuz 2018'de “Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Yönetim Sistemine” geçilmesiyle birlikte, kamu kurumlarında çeşitli yapısal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, bağımlılıkla mücadele çalışmalarının aksamadan sürdürülebilmesi için yeni bir mevzuat düzenlemesi yapılmış ve “2019/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu'nun (BMYK) Cumhurbaşkanı Yardımcısı” başkanlığında toplanmasına karar verilmiştir. “Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu, Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkanvekili”nin katılımıyla yeniden yapılandırılmıştır (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2023).

Cumhurbaşkanı Yardımcısı’nın bulunamadığı durumlarda BMYK’ye “Sağlık Bakanı başkanlık” edebilecek, ayrıca il ve ilçelerde Vali başkanlığında koordinasyon kurulları kurulabilecektir. 03 Temmuz 2019’da “Bağımlılıkla Mücadele Kurulları”nın çalışma usul ve esasları onaylanarak yürürlüğe girmiş ve yeni düzenlemeler 09 Ağustos 2019 tarihinde tüm illere ve ilgili kurumlara bildirilmiştir. 2022 yılında bağımlılıkla mücadele alanında bir kez BMYK, iki kez Bağımlılıkla Mücadele Kurulu ve üç kez Bağımlılıkla Mücadele Teknik Kurulu toplantıları yapılmıştır. Aynı yıl, uyuşturucu ile mücadele faaliyetlerinin izlenmesi için elektronik ortamda veri kaydı ve raporlama yapılması amacıyla oluşturulan platforma, tüm paydaş kurumlar tarafından veri girişleri tamamlanmıştır. 10 Şubat 2022 tarihinde yapılan BMYK toplantısında ise “Ben Olsaydı” temalı çalıştaylar düzenlenmesi kararlaştırılmıştır (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2023).

2.2. Uyuşturucu ile Mücadele Bağlantılı Kamu Harcamaları

Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele kapsamında yapılan harcamalar, ilgili kurumların genel bütçelerinden karşılanmaktadır. Bu harcamalara ilişkin veriler, her yıl bir önceki yıl baz alınarak, uyuşturucu ile mücadele alanında görevli kurumlarla yapılan resmi yazışmalar yoluyla Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi

(TUBİM) tarafından toplanmaktadır. Bu bölümde sunulan kamu harcamaları, ilgili kurumlardan elde edilen yaklaşık harcama verilerini içermektedir. Grafik 1 bakıldığında, 2022 yılında kamu harcamalarının, 2021 yılına göre yaklaşık %82,2 oranında artarak 4 milyar 264 milyon 683 bin 725 Türk Lirası olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Grafik 1: Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2023.

2.3. Yasal Çerçeve ve Mevzuat Düzenlemesi

Türkiye, küresel uyuşturucu kontrol sisteminin ana unsurları olan “1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, 1988 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Mücadele Sözleşmesi ve 1961 Tek Sözleşmesini” tadil eden 1972 Protokolü gibi uluslararası sözleşmelere taraf olup, bu alandaki yükümlülüklerini etkin bir şekilde yerine getirmektedir. Ülkemiz “Birleşmiş Milletler” ve diğer uluslararası organizasyonların çatısı altında yürütülen projelere de hem finansal destek sağlamakta hem de katılımcı olarak katkıda bulunmaktadır.

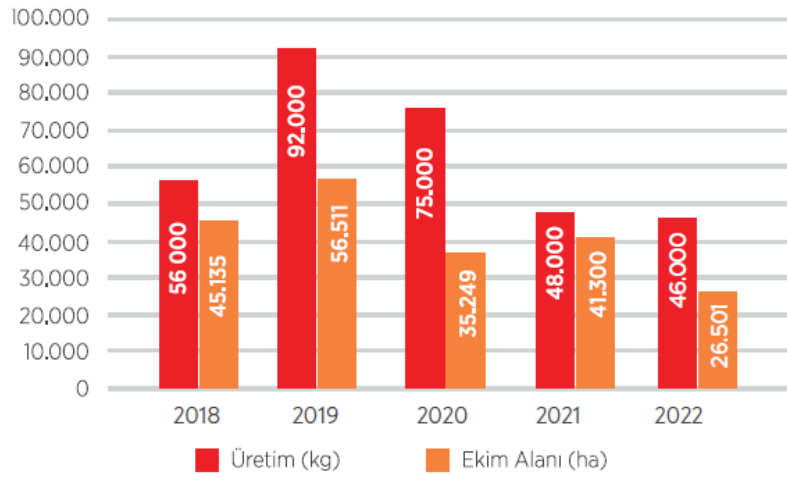
Türkiye, uyuşturucu ile mücadele alanında yasal düzenlemelerini küresel uyuşturucu kontrol sistemi ile uyumlu hale getirirken, bu düzenlemeler çeşitli kanunlarda yer almakta olup, temel yasal düzenlemeler üç ana başlık altında toplanabilir: “Türk Ceza Kanunu, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun. Türk Ceza Kanunu’nda” uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticareti, bu maddelerin kullanımı ve bulundurulması gibi eylemler ceza yaptırımına tabi tutulmuştur. Bu suçlara ilişkin cezalar, suçun niteliğine göre 2 yıldan 30 yıla kadar hapis cezası ve para cezası olarak belirlenmiştir. Ayrıca, TCK Md. 191

kapsamında, uyuşturucu kullanma ve bulundurma suçlarında, erteleme kararı verilmesi ve tedavi ya da denetimli serbestlik tedbirlerinin uygulanması mümkün kılınmıştır.

Türkiye, haşhaş ekimi konusunda BM denetiminde dünyada tıbbi amaçlı üretim yapan ana üreticiler arasında yer almaktadır. Haşhaş ekimi, 3298 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikler çerçevesinde “Cumhurbaşkanı Kararı” ile belirlenen alanlarda yapılmakta ve bu faaliyetlerin denetimi Toprak Mahsulleri Ofisi ile kolluk kuvvetlerince gerçekleştirilmektedir.

20 Haziran 2015 tarihinde 29392 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve halen yürürlükte olan Bakanlar Kurulu'nun (günümüzde Cumhurbaşkanı Kararı) 2015/7725 sayılı “Haşhaş Kapsülü ve Tohumu Alımı ve Satımı Hakkında Kararı”na göre; 2015 yılından itibaren Afyonkarahisar, Amasya, Burdur, Çorum, Denizli, Isparta, Kütahya, Tokat, Uşak illerinin tamamı ile Balıkesir'in Balya, Bigadiç, Dursunbey, İvrindi, Kepsut, Savaştepe ve Sındırgı ilçeleri, Eskişehir'in Alpu, Beylikova, Çifteler, Günyüzü, Han, Mahmudiye, Mihalicçık, Seyitgazi ve Sivrihisar ilçeleri, Konya'nın Ahırlı, Akören, Akşehir, Beyşehir, Derbent, Doğanhisar, Hüyük, Ilgın, Kadınhanı, Seydişehir, Tuzlukçu, Yalılıyük ve Yunak ilçeleri ile Manisa'nın Şehzadeler, Yunusemre, Demirci, Gördes, Köprübaşı, Kula, Sarıgöl ve Selendi” ilçelerinde izin belgesi karşılığında haşhaş ekimi ve çizilmemiş haşhaş kapsülü üretimine izin verilmiştir.

Bu yasal ekim alanlarında üretilen haşhaş kapsülleri, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin taşıra teşkilatları aracılığıyla üreticilerden satın alınmakta ve işlenmek üzere Afyon Alkaloidleri Fabrikası'na sevk edilmektedir. Bu fabrikada üretilen morfin ve türevleri hem yurt içi hem de yurt dışı ilaç fabrikalarının alkaloid hammadde ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2023).

Grafik 2: Türkiye’de Morfine Eş Değer Opiyat Ham Madde Üretim Miktarı ve Haşhaş Ekim Alanları

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, (2023).

10 Temmuz 2019 tarihli ve 30827 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklik ile “Haşhaş Üretim Başvuru Sistemi (HÜBAS)” “Haşhaşın Ekim’i, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthalı Hakkında Yönetmelik”e dahil edilmiştir. 2019 yılı öncesinde haşhaş ekimi yapmak isteyen üreticiler “Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)” tarafından muhtarlar dağıtılan form dilekçeleri doldurarak başvuru yaparken, yeni düzenleme ile bu başvuruların HÜBAS üzerinden çevrimiçi olarak yapılması zorunlu hale getirilmiştir. HÜBAS ile üreticiler, evrak işleriyle uğraşmadan başvurularını bilgisayar veya cep telefonlarından yapabilirken, muhtarlar ve TMO yetkilileri de başvuruları dijital ortamda onaylayabilmektedir. Bu sistem ayrıca başvuruların izin belgelerine dönüştürülmesini ve detaylı istatistiklerin elde edilmesini de sağlamaktadır.

HÜBAS, “İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü” sistemleriyle entegre çalışmaktadır. Ayrıca, TMO tarafından haşhaş üretim alanlarının uydu görüntüleri ile takibini sağlamak için TÜRKSAT ile iş birliği yapılmış, 2022 yılında GÖKTÜRK-1 uydusunun ticari kullanım hakları TÜRKSAT’a devredilmiştir. Bu kapsamda TMO ve TÜRKSAT arasında “Haşhaş Üretim Alanlarının Uydu Görüntüleri ile Takibi” projesine ilişkin sözleşme 7 Aralık 2022 tarihinde imzalanmış ve çalışmaların 2023 yılında

tamamlanması planlanmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2023).

Ülkemizde kenevir ekimine bağlı olarak uyuşturucu madde üretimini engellemek amacıyla 21 Ekim 1990 tarihinde “Kenevir Ekim’i ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik” Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten bu yana tarım teknolojisinde ve ilgili mevzuatta birçok değişiklik yaşanmış, bu nedenle 1999 yılında revize edilen yönetmelik hükümleri, Tarım ve Orman Bakanlığı’na iletilen talepler ve sorunlar doğrultusunda yeniden gözden geçirilmiştir. İlgili kurumlarla yapılan görüşmeler sonucunda, tespit edilen eksikliklerin giderilmesi, güncel kanunlara uygun düzenlemelerin yapılması, kaçak kenevir ekimi ile daha etkin mücadele edilmesi ve bu süreçlere yardımcı olacak dokümanların hazırlanması amacıyla yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.

Bu doğrultuda “29 Eylül 2016 tarihinde ve 29842 sayılı Resmî Gazete” de yayımlanan “Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir. Revize edilen yönetmelikte, lif, sap ve tohum üretimi dışında kenevir ekimine izin verilmemekte, sadece bilimsel araştırmalar için ek düzenlemeler öngörülmektedir. Yönetmelik, kenevir ekim bölgelerinin belirlenmesi, ekimlerin izne tabi tutulması, gerekli denetimlerin yapılması ve izinsiz ekimlere karşı alınacak önlemleri düzenlemektedir. Yönetmeliğin 5. maddesine göre, “Amasya, Antalya, Bartın, Burdur, Çorum, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Malatya, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Uşak, Yozgat ve Zonguldak” illerinde izinli kenevir ekimi yapılabilmektedir.

Kenevir ekimi yapmak isteyen çiftçilerin, 1 Ocak - 1 Nisan tarihleri arasında ilgili mülki idare amirliğine başvuru yapmaları gerekmektedir. İzinsiz kenevir ekimi ise “2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun” hükümlerine göre imha edilmekte ve konu adli mercilere bildirilmektedir. Ayrıca, izinli ekimde de hasat sonrasında esrar üretimini önlemek amacıyla kenevir bitkisinin yan dal, yaprak ve çiçek gibi parçaları derhal imha edilmektedir.

Yıl	Ürün Adı	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)
2019	Kenevir (lif)	160	19
	Kenevir (Tohum)	536	20
2020	Kenevir (lif)	96	9
	Kenevir (Tohum)	4.241	273
2021	Kenevir (lif)	729	21
	Kenevir (Tohum)	1.079	20
2022	Kenevir (lif)	1.136	38
	Kenevir (Tohum)	1.141	146

Tablo 1: Lif ve Tohum Amaçlı Kenevir Ekim’i 2019-2022 Yıllarına Göre Dağılımı

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, 2023.

2.4. Uluslararası Kenevir Politikaları ve Türkiye

Uyuşturucu maddelerin uluslararası kontrolü, BM’nin “1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi” kapsamında, bu maddelerin tıbbi kullanımı, kötüye kullanım potansiyeli ve bağımlılık riskine göre farklı cetvellerde sınıflandırılarak sağlanmaktadır. Bu sözleşmeler, kontrol altına alınan maddenin bulunduğu cetvele göre değişen yasal düzenlemeler ve yükümlülükler içeren bir kontrol rejimi oluşturur. Bu yükümlülükler, sözleşmeye taraf olan tüm ülkeler için ulusal mevzuatlarında asgari olarak uygulanması gereken zorunluluklardır. Ancak, taraf ülkeler daha sıkı kontrol önlemleri uygulama konusunda serbesttir (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2023).

Kenevir, BM’nin 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi kapsamında uluslararası kontrole tabi olmasına rağmen, son yıllarda dünyada en çok tartışılan uyuşturucu maddelerden biri haline gelmiştir. Kenevirin tıbbi ve bilimsel kullanımı olan mucize bir bitki olduğu yönündeki iddialar, bu bitki ve bağlantılı maddelerin BM Sözleşmelerindeki statüsünün değiştirilmesi yönünde talepler doğurmuştur. Bu taleplerin ardından “Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu’nun (UMK)” kararı doğrultusunda, kenevir ve bağlantılı maddelere ilişkin “Dünya Sağlık Örgütü Uyuşturucu Bağımlılığı Uzmanlar Komitesi (ECDD)” tarafından 18 ay süren bir araştırma ve değerlendirme çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın

sonucunda oluşturulan 6 tavsiye kararı, DSÖ tarafından 24 Ocak 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulmuştur (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2023).

Bu tavsiyeler arasında, kenevirin “1961 Sözleşmesinin 4. cetvelinden çıkarılması, Dronabinol (Delta-9-THC) ve THC izomerlerinin 1961 Sözleşmesinin 1. cetveline eklenmesi ve 1971 Sözleşmesinden silinmesi, kenevir ekstraktlarının BM Sözleşmelerinden çıkarılması ve Kannabidiol (CBD) preparatlarının 1961 Sözleşmesinde” dipnot olarak belirtilmesi gibi öneriler yer almaktadır.

“02 Aralık 2020’de BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu’nda kenevirle ilgili tavsiyelerin sadece biri kabul edilerek, kenevirin 1961 Sözleşmesi’nin 4. cetvelinden çıkarılması” onaylanmıştır. Türkiye, tüm tavsiyelere karşı olumsuz oy kullanmıştır. Bu değişiklik, kenevirin uyuşturucu statüsünü değiştirmemekte, sadece tıbbi araştırmalar için kullanımını kolaylaştırmaktadır. Türkiye’nin olumsuz tutumunda, ulusal kurumların adli, idari ve sosyolojik değerlendirmeleri ile küresel kenevir politikalarına dair yanlış algılar etkili olmuştur. Esrarın yüksek bağımlılık potansiyeli ve diğer uyuşturuculara geçişteki rolü dikkate alındığında, kenevirin tıbbi amaçlı kullanımına yönelik adımlar dikkatle atılmalıdır (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2023).

2.5.Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Mücadele Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi

03 Eylül 2018’de başlayan ve Birleşik Krallık ile birlikte yürütülen “Türkiye’nin Adli Bilim Laboratuvarlarının Yasa Dışı Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Mücadele Konusundaki Kapasitesinin Güçlendirilmesi” AB Eşleştirme Projesi, 03 Aralık 2020’de tamamlanmıştır. Proje kapsamında hazırlanan yönetmelik değişikliği 07 Ekim 2020’de yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, profillemeye çalışmaları için 09 Mart 2021’de bir protokol imzalanmıştır. Proje dahilinde 21 enstrümantal analiz cihazı temin edilip, ilgili laboratuvarlara kurulmuştur. Uyuşturucu maddelerin profillenmesi sayesinde, olaylar arasındaki bağlantılar tespit edilerek, organize suç örgütleriyle daha etkili bir mücadele sağlanması hedeflenmektedir (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2023).

“2014/19 sayılı Başbakanlık Genelgesi” ile yürürlüğe giren uyuşturucu ile mücadele eylem planları kapsamında, TUBİM’e ulusal verilerin anlık olarak toplanması görevi verilmiştir. Bu görevin yerine getirilmesi amacıyla, AB fonlarından yararlanılarak “TUBİM’in Veri Toplama Kapasitesinin Güçlendirilmesi” adlı bir proje hazırlanmış ve uygulanmıştır. Proje kapsamında, Romanya ile iş birliği içinde başlatılan eşleştirme

bileşeni 14 Şubat 2021'de tamamlanmış, tedarik bileşeni ise donanım ve yazılım süreçlerini kapsamaktadır. 12 Nisan 2022'de projenin kesin kabul süreci tamamlanmış ve kamu kurumlarından veri akışı başlamıştır (EGM, 2023).

2.6. Uyuşturucu Bağımlılığını Önlemede Emniyet Güçlerinin Etkinliği

Uyuşturucu bağımlılığı, toplumun karşı karşıya kaldığı ciddi bir sorun olup, bu bağımlılıkla mücadelede emniyet güçlerinin rolü oldukça önemli bir yere sahiptir. Emniyet güçleri, uyuşturucu ticaretini engellemeye yönelik operasyonlar ve denetimler gerçekleştirerek, toplumda uyuşturucuya ulaşımın azaltılmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle sınır bölgelerinde ve uyuşturucu üretim merkezlerinde yapılan sıkı denetimler, uyuşturucu maddelerin piyasaya sürülmeden önce yakalanmasını sağlamaktadır (Aldridge & Askew, 2017, s.101).

Emniyet güçlerinin uyuşturucu bağımlılığını önlemedeki etkinliği, yalnızca yasadışı ticareti engellemekle sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda, toplumda farkındalık yaratmaya yönelik kampanyalar ve eğitim programları düzenleyerek, gençlerin ve ailelerin uyuşturucu kullanımının zararları hakkında bilgilendirilmesi sağlanmaktadır. Bu tür önleyici tedbirler, bireylerin uyuşturucuya başlamasını engellemekte ve toplumda sağlıklı bir yaşam kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır (Werb vd., 2016, s.6). Emniyet güçlerinin uyuşturucu bağımlılığı ile mücadeledeki rolü, birçok zorluğu da beraberinde getirmektedir. Uyuşturucu ticaretinin karmaşık yapısı ve suç örgütlerinin teknolojiyi kullanarak geliştirdikleri yeni yöntemler, emniyet güçlerinin etkili bir şekilde müdahale etmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, emniyet güçlerinin teknolojik altyapısını güçlendirmesi ve uluslararası iş birlikleri kurması, uyuşturucu ticareti ile mücadelede kritik öneme sahiptir (Collins vd., 2017, s.52).

Emniyet güçlerinin uyuşturucu bağımlılığı ile mücadeledeki etkinliği, toplumun genel güvenliğini artırmakta ve sosyal huzuru sağlamaktadır. Ancak, bu mücadelede başarının sürdürülebilir olması için, yalnızca cezai tedbirlerin yeterli olmadığı bilinmektedir. Bu bağlamda, rehabilitasyon ve tedavi hizmetlerinin yaygınlaştırılması, bağımlı bireylerin topluma kazandırılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca, toplumsal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, bireylerin sosyal uyumunu artırmakta ve bağımlılığın yeniden ortaya çıkmasını engellemektedir (Wagner vd., 2016, s.24).

Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadelede emniyet güçlerinin rolü, yalnızca uyuşturucu madde satışı ve dağıtımını engellemekle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda önleyici tedbirlerin alınması ve toplumda farkındalık yaratılması açısından da kritik bir öneme sahiptir. Emniyet güçlerinin bu alandaki başarısı, çeşitli stratejik müdahaleler ve programlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Özellikle belirli bölgelerde yoğunlaşan uyuşturucu ticaretine karşı geliştirilen “sıcak noktalar” (hotspots) stratejileri, suç oranlarının azaltılmasında etkili olmaktadır (Braga vd., 2019, s.373).

Boston Operasyonu (Ceasefire): Boston'da uygulanan Ceasefire Operasyonu, gençlik suçları ve uyuşturucu ticaretini azaltmada başarılı bir örnek teşkil etmektedir. Bu operasyon, emniyet güçleri ile yerel topluluklar arasındaki işbirliğini güçlendirerek, suç oranlarını düşürmeyi hedeflemektedir. Özellikle genç bireylerin uyuşturucu ticareti ve şiddet olaylarına karışmalarını önlemek için stratejik müdahaleler gerçekleştirilmiştir (Braga vd., 2017, s.173).

Seattle LEAD Programı: Seattle'da hayata geçirilen Law Enforcement Assisted Diversion (LEAD) programı, düşük seviyeli uyuşturucu suçlarına karışan bireyleri tutuklamak yerine, rehabilitasyon ve sosyal hizmetlere yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu program, suçun tekrarlanmasını önlemekte ve bağımlı bireylerin topluma yeniden kazandırılmasını sağlamaktadır (Collins vd., 2017, s.49).

Dallas Anti-Çete İnisiyatifi: Dallas'ta uygulanan bu inisiyatif, yoğun devriye, sıkı sokağa çıkma yasakları ve okuldan kaçma yasakları ile çete faaliyetlerini ve uyuşturucu ticaretini engellemeye yönelik stratejik bir yaklaşımdır. Bu program, gençler arasında uyuşturucu kullanımını azaltmak ve çete şiddetini önlemek için etkili olmuştur (Fritsch vd., 2017, s.151).

Emniyet güçlerinin uyuşturucu bağımlılığı ile mücadeledeki başarısı, yalnızca cezai tedbirlerle değil, aynı zamanda toplumsal işbirliği ve eğitim programlarıyla da desteklenmektedir. Özellikle eğitim kampanyaları, gençler arasında uyuşturucu kullanımının zararlarını vurgulamakta ve bilinçli bireyler yetişmesine katkı sağlamaktadır (Hawkins vd., 2016, s.779).

Emniyet güçlerinin uyuşturucu ile mücadeledeki etkinliğini artırmak için teknolojinin kullanımı da önemlidir. İleri düzey izleme ve analiz sistemleri, uyuşturucu ticaretinin engellenmesinde etkili araçlar sunmaktadır. Ayrıca, uluslararası işbirlikleri ve bilgi

paylaşımı, sınır ötesi uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede kritik rol oynamaktadır (Nagin vd., 2015, s.75).

Uyuşturucu bağımlılığını önlemek amacıyla dünya genelinde birçok ülke çeşitli ulusal operasyonlar ve programlar yürütmektedir. Bu operasyonlar, bağımlılık sorununu azaltmak için hukuki, sağlık ve toplumsal düzeyde müdahaleleri içermektedir. Özellikle eğitim, farkındalık yaratma, rehabilitasyon ve cezai tedbirlerin birleşimi, bu tür operasyonların etkisini artırmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri - D.A.R.E. Programı: Amerika'da Uyuşturucuya Karşı Eğitim ve Farkındalık Programı (D.A.R.E.), gençleri uyuşturucu kullanımı ve bağımlılıkla mücadelede bilinçlendirmek amacıyla yürütülmektedir. Bu program, okullarda verilen eğitimlerle, gençleri uyuşturucu maddelerin zararları hakkında bilgilendirmekte ve onları sağlıklı yaşam seçimleri yapmaya teşvik etmektedir (Schulenberg vd., 2018, s.24).

Avustralya - Ulusal Uyuşturucu Stratejisi: Avustralya, uyuşturucu kullanımını ve bağımlılığını azaltmak için kapsamlı bir ulusal strateji geliştirmiştir. Bu strateji, uyuşturucu arzını engellemek, talebi azaltmak ve bireylerin sağlığını korumak için çeşitli önlemleri içermektedir. Sağlık hizmetleri, rehabilitasyon programları ve cezai önlemler, bu stratejinin temel unsurlarını oluşturmaktadır (Han vd., 2017, s.35).

İngiltere - Toplum Destekli Polislik Yaklaşımı: İngiltere'de toplum destekli polislik yaklaşımı, uyuşturucu suçlarını azaltmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu yaklaşım, polis güçleri ile yerel topluluklar arasındaki işbirliğini güçlendirerek, uyuşturucu ticaretini ve kullanımını azaltmayı hedeflemektedir. Özellikle risk altındaki bölgelerde yürütülen operasyonlar, suç oranlarının düşmesine katkı sağlamaktadır (Crawford & Evans, 2017, s.79).

Uyuşturucu bağımlılığını önlemede ulusal operasyonların başarısı, çeşitli faktörlere bağlıdır. İlk olarak, toplumda farkındalığın artırılması ve eğitimin yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Eğitim programları, gençlerin uyuşturucu maddelerin zararlarını anlamalarına ve bilinçli seçimler yapmalarına yardımcı olmaktadır (Jewkes vd., 2015, s.129).

Ayrıca, rehabilitasyon ve tedavi hizmetlerinin erişilebilirliği, bağımlı bireylerin topluma yeniden kazandırılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu hizmetler, bağımlı bireylerin

fiziksel ve psikolojik sağlıklarını iyileştirmekte ve sosyal uyumlarını artırmaktadır (Babor vd., 2023, s.78).

Teknoloji kullanımı ve uluslararası iş birlikleri, uyururucu bağımlılığını önlemede önemli avantajlar sağlamaktadır. İleri düzey izleme sistemleri ve veri analizi, uyururucu ticaretinin izlenmesine ve engellenmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, ülkeler arası iş birlikleri ve bilgi paylaşımı, sınır ötesi uyururucu kaçakçılığı ile mücadelede etkili bir strateji olarak öne çıkmaktadır (Jones vd., 2015, s.76).

3. BÖLÜM: YÖNTEM VE BULGULAR

3.1. Yöntem ve Teknikler

Nitel içerik analizi, metinlerdeki önemli temaları belirleyerek sosyal gerçeklikleri çok yönlü tanımlamayı ve yeni kuramlar geliştirmeyi amaçlar. Betimleyici ve açıklayıcı sorularla metinlerin gizli mesajlarına ulaşılır. Nicel içerik analizi ise yazılı metinlerde belirli kelimelerin ya da kavramların tekrarını inceleyerek sayısallaştırma yoluyla güvenilirliği artırır. Nitel veriler sayısala dönüştürülerek karşılaştırmalar yapılabilir. Ancak, sınırlı anlam yüklemeleri ve bazı kelime anlamlarının gözden kaçması gibi dezavantajlar bulunmaktadır (Metin ve Ünal, 2022, s.277).

Madde bağımlılığı, günümüzde küresel ve yerel ölçekte önemli bir halk sağlığı sorunu olarak öne çıkmaktadır. Bu araştırma, madde bağımlılığı ve bununla bağlantılı suç davranışları arasındaki ilişkileri derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Madde bağımlılığı ile mücadelede eğitim, kültürel farkındalık, aile yapısı ve sosyal destek mekanizmalarının rolü araştırmanın temel odak noktalarını oluşturacaktır. Ayrıca, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki faaliyetleri değerlendirilecek, bu faaliyetlerin etkinliğini artırmak için öneriler sunulacaktır. Araştırma, literatür incelemeleri ve saha çalışmaları ile desteklenerek madde bağımlılığına karşı etkili stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu araştırmanın amacı, madde bağımlılığı olan kişilere yönelik yardımcı olma yöntemlerini belirlemek ve madde bağımlılığı ile suç arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma, eğitim, kültürel farkındalık, aile yapısı ve sosyal çevrenin madde bağımlılığı üzerindeki etkilerini değerlendirerek, bu alanlarda etkili müdahale stratejileri geliştirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, “Emniyet Genel Müdürlüğü”nün uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki faaliyetlerinin etkinliğini analiz ederek, bu faaliyetlerin nasıl daha etkili hale getirilebileceği konusunda öneriler sunulacaktır. Bu çalışma, madde bağımlılığı ile mücadelede yeni perspektifler kazandırarak, toplumsal ve bireysel düzeyde farkındalığın artırılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın önemi, madde bağımlılığı ve suç ilişkisini anlamaya yönelik bütüncül bir yaklaşım sunması ve bu konuda yapılacak gelecekteki çalışmalara zemin hazırlamasıdır.

Araştırma metot ve teknikleri, elde edilen verilerin güvenilir ve geçerli olmasını sağlamak için oldukça kritik bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden

biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, madde bağımlılığı, suç oranları ve Sakarya'nın stratejik geçiş konumuna ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Görüşme Süreci: Araştırma sürecinde, görüşmelerin amacı doğrultusunda katılımcılarla yüz yüze, samimi ve güven verici bir ortamda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu süreç, katılımcıların farklı deneyim ve bakış açılarına sahip oldukları için, derinlemesine veri elde edilmesini sağlamıştır. Görüşmelerin tümü anonimlik ilkesine uygun şekilde yapılmış olup, katılımcıların güvenini kazanabilmek adına, görüşme öncesinde her bir katılımcıya gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, süreci ve elde edilecek bilgilerin nasıl kullanılacağı hakkında ayrıntılı bilgi verilerek, etik kurallara tam uyum sağlanmıştır.

Görüşme soruları, araştırmanın hipotezlerine uygun şekilde yapılandırılmıştır. Her görüşmede temel sorulara odaklanılmış, ancak katılımcıların verdiği yanıtlar doğrultusunda ek sorular yöneltilerek daha derinlemesine bilgi edinilmiştir. Sorular, madde bağımlılığının suç işleme eğilimleri üzerindeki etkisi, Sakarya'nın uyuşturucu madde kullanımı açısından stratejik konumu ve madde bağımlılığı ile mücadele yöntemlerine ilişkin olmuştur.

Görüşmeler 2023 yılının Aralık ayında başlamıştır. Görüşme süreçlerinin kurumsal yoğunluktan dolayı, personelin uygun olduğu günlerde yapılabilmesi için esneklik sağlanmıştır. Katılımcıların rahatlıkla görüşme yapabilmesi amacıyla, tüm görüşmeler kurumun içinde gerçekleştirilmiş ve bu ortamın samimi ve güven verici olmasına özen gösterilmiştir. Görüşme ortamı, genellikle kurumun yoğun iş temposu içinde olsa da, her katılımcı için ayrı bir oda ayrılarak, dikkat ve odaklanmanın sağlanması hedeflenmiştir. Her görüşme yaklaşık 2 saat sürmüştür. Görüşmelerin yapıldığı ortamda, katılımcılar rahat bir şekilde kendi deneyimlerini ve görüşlerini dile getirebilmiştir. Görüşme sırasında, her katılımcı ile teke tek bir ortamda görüşülmüş olup, katılımcıların güvenliği ve gizliliği sağlanmıştır. Bu süreç, katılımcıların daha açık ve şeffaf bir şekilde görüşlerini ifade etmelerine olanak tanımıştır.

Veri toplama süreci, etik kurallar çerçevesinde yapılmış ve görüşmelerin içeriği, araştırmanın amacına uygun şekilde kaydedilmiştir. Görüşme sonuçları, yasal çerçevelerle uyumlu olarak, anonimleştirilmiş ve sadece araştırma için kullanılmıştır.

Kodlama Süreci: Görüşmelerin ardından elde edilen veriler, tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Tematik analiz, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir

analiz yöntemidir ve bir veri setindeki anlamlı desenleri veya temaları tanımlamak, analiz etmek ve raporlamak için kullanılır. Braun ve Clarke (2006), tematik analizi, “verilerin sistematik olarak organize edilmesi ve belirli temalar etrafında anlamlı desenlerin ortaya konması” olarak tanımlar. Bu yöntem, verinin derinlemesine incelenmesini sağlar ve daha geniş kavramlar veya teoriler oluşturulmasına olanak tanır.

Bu süreç, araştırmanın amacına uygun olarak, elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesini ve anlamlı temalar altında gruplandırılmasını sağlamıştır. Tematik analiz, Braun ve Clarke (2006) tarafından önerilen standart adımlar doğrultusunda uygulanmıştır. Kodlama ve analiz süreci, aşağıdaki aşamalarda gerçekleştirilmiştir:

Verilerin transkripti yapıldı.

İlk kodlar, veri setindeki dikkat çekici noktaları belirlemek için türetildi.

Kodlar temalara dönüştürüldü

Temalar araştırma sorularına göre düzenlendi ve raporlandı.

Verilerin analizi aşamasında kullanılan temalar: Madde bağımlılığının suça neden olma potansiyeli: Katılımcıların çoğunluğu, madde bağımlılığının bireyleri suç işlemeye yönlendirdiğini belirtmiştir.

Sakarya’nın stratejik konumu: Sakarya’nın Türkiye’de bir geçiş noktası olması, madde bağımlılığı ve suç oranlarındaki artışın sebeplerinden biri olarak değerlendirilmiştir.

Toplumun bilinçlendirilmesi ve cezai yaptırımlar: Toplumda farkındalık yaratmanın ve cezaların artırılmasının madde bağımlılığı ile mücadelede etkili olacağı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Ekonomik ve ailevi sorunların etkisi: Madde bağımlılığının artmasında ekonomik sıkıntılar ve aile yapısındaki bozulmaların rolü vurgulanmıştır.

Verilerin Analiz Süreci: Verilerin analizi sürecinde her bir görüşme katılımcısının yanıtları belirli temalar altında toplanmış ve bu temalar tablolar halinde sunulmuştur. Verilerin değerlendirilmesi sırasında, katılımcıların görüşleri karşılaştırılmış ve genel eğilimler ortaya konulmuştur. Örneğin, "madde bağımlılığının suça neden olma potansiyeli" teması, 10 katılımcı tarafından desteklenmiş ve bu durum, katılımcılar arasında en yaygın kabul gören tema olmuştur.

Araştırma boyunca kullanılan kodlama sistemi, verilerin daha kolay analiz edilmesini sağlamış ve her bir katılımcının görüşleri tematik analiz içinde düzgün bir şekilde yerleştirilmiştir.

Bu araştırma sürecinde, nitel veri analizinin derinliği ve katılımcıların özgürce ifade edebildikleri fikirler doğrultusunda elde edilen sonuçlar, araştırmanın güvenilirliğini artırmıştır.

3.2. Araştırma Evreni ve Görüşme Grubu

Araştırma, Sakarya İl Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Daire Başkanlığı personeli ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, belirli kriterlere göre seçilen bireylerden oluşmaktadır. Bu kriterler arasında, katılımcıların cinsiyetleri, mesleki tecrübeleri, görevdeki rolleri (sahada aktif görev veya bürokratik süreçlerde yer alma) ve madde bağımlılığıyla mücadeleyle yönelik yaptıkları faaliyetler gibi nitelikler yer almaktadır. Araştırma, katılımcıların farklı deneyim ve bakış açılarını yansıtmak amacıyla çeşitlendirilmiş bir görüşme grubuna dayanmıştır. Bu çeşitlilik, araştırmanın daha geniş bir perspektifte değerlendirme yapılmasına olanak tanımıştır.

Görüşme grubundaki katılımcılar, hem kadın hem de erkeklerden seçilerek cinsiyet dağılımı dengelenmiştir. Katılımcıların mesleki deneyim süresi ve görevdeki rolleri de göz önünde bulundurulmuştur. Bazı katılımcılar sahada aktif görev alırken, bazıları bürokratik süreçlerde yer almakta olup, bu farklı görev deneyimleri araştırma sürecinde önemli bir çeşitlilik sağlamıştır. Ayrıca, bazı katılımcılar önleyici faaliyetlerle ilgili eğitimler vermekte olup, bu da araştırmaya farklı bakış açıları kazandırmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan kişilerin demografik ve mesleki bilgileri şu şekildedir:

1. Katılımcı 1: 27 yaşında, 4 yıllık polis, bürokratik süreçte görev yapan bayan polis.
2. Katılımcı 2: 28 yaşında, 6 yıllık polis, bürokratik süreçte görev yapan erkek polis.
3. Katılımcı 3: 30 yaşında, 5 yıllık polis, sahada aktif görev yapan erkek polis.
4. Katılımcı 4: 29 yaşında, 5 yıllık polis, sahada aktif görev yapan erkek polis.
5. Katılımcı 5: 31 yaşında, 5 yıllık polis, hem bürokratik süreçte hem de sahada aktif görev yapan erkek polis.
6. Katılımcı 6: 26 yaşında, 4 yıllık polis, bürokratik süreçte görev alan erkek polis.
7. Katılımcı 7: 36 yaşında, 7 yıllık polis, hem bürokratik süreçte hem de sahada aktif görev yapmış erkek polis.
8. Katılımcı 8: 32 yaşında, 6 yıllık polis, sahada aktif görev yapan erkek polis.
9. Katılımcı 9: 29 yaşında, 4 yıllık polis, bürokratik süreçte görev alan erkek polis.

10. Katılımcı 10: 41 yaşında, 15 yıllık kıdemli polis, hem sahada hem de bürokratik süreçte aktif rol alan, önleyici faaliyetlerle ilgili eğitimler veren erkek polis.

3.3. Araştırma Soruları

Bu araştırma, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, katılımcıların serbestçe görüşlerini ifade etmelerine olanak tanımakta ve derinlemesine bilgi toplanmasını sağlamaktadır. Görüşmeler, araştırmanın hipotezlerine uygun bir şekilde yapılandırılmış olup, katılımcılara madde bağımlılığı ve suç eğilimleri ile ilgili çeşitli sorular yöneltilmiştir. Araştırmada görüşülenlere yöneltilen sorular, etik kurul onayı alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Görüşülen gruba sorulan sorular tezin eklerinde (Ek:1) verilmiştir.

Örnekleme Yöntemi: Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırma sorularına yanıt verebilecek, araştırmanın bağlamında anlamlı veri sağlayabilecek bireylerin seçilmesine odaklanır. Bu yöntem, araştırma konusunun derinlemesine incelenmesine olanak tanımaktadır. Katılımcılar, madde bağımlılığı ve suç ile ilgili deneyimlere sahip, bu konuda bilgi ve görüş sağlayabilecek kişiler olarak seçilmiştir.

3.4. Araştırma Bulguları

Bu bölümde sorulara verilen cevaplar, ham veri olarak ifade edilmiştir. Daha sonra da bu verilerin değerlendirmesi ve yorumlanması yapılmıştır.

3.4.1. Madde Bağımlılığı, Bireylerin Suç İşleme Eğilimleri Arasındaki İlişki

Görüşülenlere öncelikle Madde bağımlılığı, suça neden olabilir mi? Sorusu yöneltilmiştir.

Bu soruya verilen cevaplar şu şekildedir:

“Kesinlikle suça neden olur. Madde bağımlıları para bulamayınca şiddet gösterir ve gasp ve hırsızlık yapar madde bulmak için. Madde bağımlısı biri çevresine ve özellikle ailesine zarar verir maddeye ulaşmak için (K 1).”

“Suça neden olabili, çünkü madde etkisindeki kişi doğru karar veremez. Bağımlı kişiler madde temin etmek için hırsızlık gasp veya para getirecek suçlara yoğunlaşır (K 2).”

“Evet olabilir. Uyuşturucu madde bireylerin duygularında düşüncelerinde ve buna bağlı olarak davranışlarında olumsuz değişikliklere sebep olduğundan suça teşkil ettiği görülmektedir (K 3).”

“Evet olabilir. Madde bağımlısı maddenin etkisinde olduğu süre zarfında madde etkisinde olduğundan her suça karışabilir. Madde pahalı bir şey ya gaz ya hırsızlık yaparak maddeye ulaşmak zorunda (K 4).”

“Kesinlikle suça neden olur. Yoksunluk, madde ihtiyacı kişiyi suça iter madde bağımlılığında (K 5).”

“Evet, olabilir. Kişilerin madde etkisinde ne yaptıklarını bilmememeleri buna neden olabilir (K 6).”

“Madde bağımlılığı suça neden olan önemli bir etkidir. Madde kullanımı insanı olmaması gereken bir cesaret içine sokmakta ve istenmeyen şeyleri örneğin maddeye ulaşmak için hırsızlık gasp gibi suçları işlemelerini neden olmaktadır (K 7).”

“Neden olabilir. Madde kullanmak kendi başına bir suçtur zaten kullanan kişiler madde etkisi altında suça meyilli olurlar (K 8).”

“Nedenlerinden kesinlikle biridir. Madde kullanımı zaten başlı başına suçtur. Madde etkisi altında kişilerde suç işleme potansiyeli oluşur. Maddeyi temin edebilmek için işlenen hırsızlık ve gasp suçları bunların başında yer alır (K 9).”

“Madde bağımlılığı başlı başına suçtur. Maddeyi temin ederken birden fazla suç işlemekte ve doğal olarak kişi kırık camlar teorisindeki gibi bir camı kırdıktan sonra diğer camı kırmakta tereddüt etmemektedir (K 10).”

Tema
Suçta neden olma potansiyeli (K 1- K10).
Madde bağımlılığı etkileri (K, 3, K 6, K 7).
Madde kullanımının kendi başına suç olması (K, 8, K 9, K 10).
Yoksunluk Durumu ve Suç (K, 1).

Tablo 2: Madde Bağımlılığı, Suça Neden Olabilir mi?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2, madde bağımlılığının suça neden olma potansiyelini değerlendiren bir tematik analizin sonuçlarını göstermektedir. Analiz, katılımcıların ifadelerini belirli temalar altında toplayarak bu konudaki genel görüşleri ortaya koymaktadır. Tabloya göre, "Suça neden olma potansiyeli" teması, 10 katılımcının (K 1 - K 10) görüşüyle desteklenmiştir.

Bu durum, madde bağımlılığının suça neden olma potansiyelinin katılımcılar arasında en yaygın kabul gören ve en güçlü şekilde vurgulanan konu olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, madde bağımlısı bireylerin suç işlemeye eğilimli olduğunu, özellikle madde temin etmek için hırsızlık ve gasp gibi suçlara yönelebileceğini belirtmişlerdir. "Madde bağımlılığı etkileri" ve "Madde kullanımının kendi başına suç olması" temaları ise her biri 3'er katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Madde bağımlılığının bireylerin duygusal ve zihinsel durumları üzerindeki olumsuz etkileri ile bu etkilerin suça yol açabileceği üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda, bazı katılımcılar madde kullanımının kendi başına bir suç olduğunu ve bu nedenle suç işleme potansiyelini artırdığını ifade etmişlerdir. "Yoksunluk durumu ve suç" temasında ise yalnızca 1 katılımcı tarafından belirtilmiş olup, bu tema madde bağımlılığının bireyde yarattığı yoksunluk hissinin kişiyi suça itebileceği fikrini içermektedir.

3.4.2. Sakarya'nın Stratejik Geçiş Konumunun, Uyuşturucu Madde Kullanımı Ve Buna Bağlı Suç Oranlarının Artmasına Etkisi

Türkiye'deki ve özellikle Sakarya'daki madde bağımlılığı sorunu ve suçları hakkında ne düşünüyorsunuz? Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

“Sakarya ve Türkiye geçiş konumunda. Türkiye Avrupa'ya köprü konumundadır, dolayısıyla Sakarya Türkiye'nin geçiş köprüsü konumundadır diyebiliriz. Sakarya aynı zamanda kozmopolitiktir. Kozmopolitik olduğu için kültürel baskının olmaması madde kullanımını da etkiliyor (K 1).”

“Bir fikrim yok (K 2).”

“Türkiye'de ve Sakarya'da madde bağımlılığındaki mücadelede Sokak çalışmalarıyla birlikte önleyici faaliyetlerle birlikte farkındalık arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Madde ve bağımlılığı ile mücadelede Avrupa'da Türkiye, Türkiye'de ise Sakarya geçiş konumundadır (K 3).”

“Türkiye'de Sakarya bir geçiş yoludur diyebiliriz ve önemli bir konuma sahiptir (K 4).”

“Uluslararası istatistikte Emsal ülkelere göre avantajlıyız. Sakarya kozmopolit olsa da banlio tipi yapılanma var. Türkiye Avrupa'da geçiş konumundadır, Sakarya ise Türkiye'de geçiş güzergâhı konumundadır (K 5).”

“Genel olarak madde bağımlılığı Türkiye ve Sakarya da tüm suçların ana sebeplerinden bir tanesi (K 6).”

“Bağımlılığın suç oranlarına etki ettiğini düşünüyorum. Sakarya da özellikle uyuşturucu madde kullanımına bağlı suçların arttığını düşünüyorum (K 7).”

“Türkiye ye madde bağımlılığı şehir farkı gözetmeksizin bütün illerimizde vardır. Ve maalesef artış görülmektedir (K 8).”

“Ülkemiz de ve Sakarya da maalesef bu suç her geçen gün genişleyerek devam etmektedir (K 9).”

“Uyuşturucu kullanım suçlarında cezaların arttırılması ve uygulanır olması gerekmektedir. Geç gelen adalet adalet değildir. Adaletin hızlı ve yerinde uygulanması toplumda hem güven ortamı oluşturacak bunun yanınd caydırıcılık sağlayacaktır (K 10).”

Tema
Sakarya ve Türkiye'nin Geçiş Konumu (K1, K 3, K 4, K 5)
Sakarya'nın Kozmopolitik Yapısı (K1, K 5)
Madde Bağımlılığı ve Suç Oranları (K6, K 7, K 9)
Madde Bağımlılığına Karşı Cezai Önlemler (K 10)
Madde Bağımlılığı Konusunda Bilinç Eksikliği (K 2)
Madde Bağımlılığının Yaygınlığı (K 8)

Tablo 3: Türkiye'deki ve Özellikle Sakarya'daki Madde Bağımlılığı Sorunu ve Suçları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3, Türkiye'deki ve özellikle Sakarya'daki madde bağımlılığı sorunu ve suçları hakkındaki görüşleri tematik analiz yoluyla sınıflandırılmış olarak sunmaktadır. Tablo, bu konudaki çeşitli bakış açılarını temalar halinde gruplandırmış ve bu temalara kaç kişinin değindiğini göstermektedir.

En sık vurgulanan tema, "Sakarya ve Türkiye'nin Geçiş Konumu"dur. Bu tema, 4 katılımcı (K1, K3, K4, K5) tarafından dile getirilmiş olup, Türkiye'nin Avrupa'ya bir köprü konumunda olması ve Sakarya'nın bu geçiş güzergâhında önemli bir nokta olarak görülmesi konusundaki ortak görüşleri yansıtmaktadır. Bu durum, özellikle madde bağımlılığı ile mücadelede Sakarya'nın stratejik bir konumda olduğunu vurgulamaktadır. "Sakarya'nın Kozmopolitik Yapısı" teması ise 2 katılımcı (K1, K5) tarafından belirtilmiştir. Katılımcılar, Sakarya'nın kozmopolitik bir yapıya sahip olmasının, kültürel baskının olmaması nedeniyle madde kullanımını etkileyebileceğini ifade etmişlerdir.

"Madde Bağımlılığı ve Suç Oranları" teması da dikkat çekici bir diğer konudur ve 3 katılımcı (K6, K7, K9) tarafından desteklenmiştir. Bu tema altında, madde bağımlılığının

suç oranlarına etkisi ve özellikle Sakarya’da uyuşturucu madde kullanımına bağlı suçların artışı üzerinde durulmuştur.

"Madde Bağımlılığına Karşı Cezai Önlemler" ve "Madde Bağımlılığı Konusunda Bilinç Eksikliği" temaları ise sırasıyla 1’er katılımcı (K10, K2) tarafından ifade edilmiştir. K10, madde bağımlılığına karşı cezaların arttırılması gerektiğini savunurken, K2 bu konuda bir fikir beyan edememiştir, bu da bilinç eksikliğini ortaya koymaktadır.

"Madde Bağımlılığının Yaygınlığı" teması da yine 1 katılımcı (K8) tarafından belirtilmiş olup, Türkiye genelinde ve Sakarya’da madde bağımlılığının her geçen gün artış gösterdiği üzerinde durulmuştur.

3.4.3.Toplumun Bilinçlendirilmesi ve Cezai Yaptırımların Güçlendirilmesi ile Madde Bağımlılığına Karşı Mücadele Etkinliğinin Artışı Arasındaki İlişki

Madde bağımlılığı sorununa çözüm bulmak için neler yapılabilir? Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

“Tamamen bilgilendirme ve bilinçlendirme ile yapılabilir. 5 yıl öncesine kadar toplumda bilinçlenme yoktu. Toplum bilinçlendikçe daha kolay mücadele ediyor (K 1).”

“Aile bilinçlendirilmeli. Madde bağımlılığı ile alakalı eğitimler Edilmeli özellikle gençlerin etkileşimde olduğu kurum kurum ve kuruluşlara ulaşılmalı. Toplumun bilinçlendirilmesi gerekiyor (K 2).”

“Bağımlılıkla mücadelede madde bağımlılığı Müfredata eklenip çocukların gelişimsel dönemlerine göre verilmesi ve kurumların ortaklaşa sahada çalışmalarına ağırlık vermeleri gerektiğini düşünüyorum (K 3).”

“Madde kullanma cezası caydırıcı değil. Cezalar arttırılabilir. Bağımlılara eğitim verilmeli ve eğitimlerin yasalaşması gerekiyor (K 4).”

“Bağımlılıktan önce ve sonra olarak bölünmeli. Sorunu maddeyle tanışmadan önce inmeliyiz. Bağımlılığın öncesini önleyip daha çok verim sağlayabiliriz (K 5).”

“Bilgilendirici ve önleyici faaliyetlerin desteklenmesi ve çoğaltılması, toplumun tüm katmanlarının bu faaliyetlere destek vermesi lazım (K 6).”

“Madde bağımlılığı için özellikle kişinin ilk yakalanmasında disiplin hapsi gibi bir kısıtlama tedbirinin uygulanması, örneğin çevresel baskı etkenlerinin de ortaya çıkmasını sağlayacak uygulamaların yapılabileceğini düşünüyorum. Örneğin belli bir süre kamu haklarından yararlanamama, sosyal kültürel etkinliklere katılamama gibi (K 7).”

“Ülkemizde madde bağımlılığı ile mücadele maalesef sadece polisiye tedbirlerle yapılmaktadır. Mücadelede öncelikle yasaların daha da ağırlaştırılması lazımdır. Bununla birlikte topyekün bir mücadele seferberliği başlatılmalıdır (K 8).”

“Cezaevlerine AMATEM merkezi kurularak kullanıcıların hemen tutuklanmaları ve tutuklu oldukları süre içerisinde tedavilerinin yapılması sağlanmalıdır (K 9).”

“Madde kullanımının yaygın olduğu metruk binaları yıkılmak gibi çevresel düzenlemeler artırılmalıdır. Belediyeler projeler geliştirerek hayata geçirilmelidir (K 10).”

Tema
Toplumun Bilinçlendirilmesi ve Eğitim (K 1, K 2, K3, K 6)
Cezai Yaptırımların Güçlendirilmesi (K 4, K 7, K 8, K 9)
Önleyici Faaliyetlerin Artırılması (K 5, K 6, K 10)
Toplumsal ve Çevresel Düzenlemeler (K 7, K 10)
Polisiye Tedbirler ve Yasaların Güçlendirilmesi (K 8)

Tablo 4: Madde Bağımlılığı Sorununa Çözüm Bulmak İçin Neler Yapılabilir?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4, madde bağımlılığı sorununa çözüm bulmak için yapılması gerekenler hakkında katılımcıların önerilerini tematik analiz yoluyla özetlemektedir. Farklı görüşler belirli temalar altında toplanmış ve bu temalara kaç kişinin vurgu yaptığı gösterilmiştir.

En sık vurgulanan iki tema, "Toplumun Bilinçlendirilmesi ve Eğitim" ile "Cezai Yaptırımların Güçlendirilmesi" temalarıdır; her biri 4 katılımcı tarafından desteklenmiştir. Toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitimi teması, madde bağımlılığı ile mücadelede farkındalık yaratmanın ve özellikle gençler ile ailelerin eğitilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu görüşe göre, toplumun tüm kesimlerinde bilinçlendirme faaliyetlerinin artırılması, madde bağımlılığının önlenmesi için kritik bir adımdır.

Cezai yaptırımların güçlendirilmesi teması ise mevcut cezaların yetersiz olduğunu ve daha sert yaptırımların uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Katılımcılar, cezaların caydırıcılık gücünün artırılmasının, madde bağımlılığına karşı mücadelede etkili olacağını düşünmektedir.

"Önleyici Faaliyetlerin Artırılması" teması, 3 katılımcı tarafından dile getirilmiş olup, madde bağımlılığının ortaya çıkmasını engelleyecek önleyici tedbirlerin artırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu görüş, bağımlılığın öncesinde alınacak tedbirlerin, sorunun kaynağına inmede ve yayılmasını engellemede daha etkili olabileceğini önermektedir.

"Toplumsal ve Çevresel Düzenlemeler" teması, 2 katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu tema altında, madde kullanımının yaygın olduğu çevresel alanların düzenlenmesi ve bu tür alanların ortadan kaldırılması gibi çevresel müdahalelerin önemine dikkat çekilmektedir.

"Polisiye Tedbirler ve Yasaların Güçlendirilmesi" teması, 1 katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Bu görüş, madde bağımlılığı ile mücadelede sadece polisiye tedbirlerin yetersiz kaldığını, ancak daha sert yasalar ve kapsamlı bir yaklaşım ile bu mücadelenin daha etkili hale gelebileceğini belirtmektedir.

3.4.4.Ekonomik ve Aile Problemleri ile Madde Bağımlılığı Oranlarının Artışı Arasındaki İlişki

Madde bağımlılığı sorununun toplumumuzda neden arttığını düşünüyorsunuz?

Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

“İnsanların bireyselleşmesi, artan nüfus, ekonomik sıkıntılar, aile yapısı, göç hareketleri ve özellikle pandemi sürecinin olumsuz etkilerinin madde bağımlılığının toplumumuzda artmasına neden olduğunu söyleyebilirim (K 1).”

“Artan iş yükü, stres, ekonomik durum, maddi imkânsızlıklar, psikolojik sorunlarla bireylerin baş edememesi, aile bütünlüğünün bozulması madde bağımlılığı sorununun toplumumuzda bu nedenler yüzünden arttığını söyleyebilirim (K 2).”

“Psikolojik nedenler sosyal çevre aile ortamı sorun çözme becerisinin gelişmemesi toplumumuzda madde bağımlılığı sorununun artmasına neden olabilir (K 3).”

“Toplum yapısı bozuldu diyebiliriz. Türkiye’de aile yapısı bozuldu ve teknolojinin yayılması ile birlikte madde kullanımı daha da arttı (K 4).”

“Sosyal medyanın denetimsizliği ve sentetik eczalara kolay ulaşım toplumumuzda madde bağımlılığının artmasına neden olduğunu düşünmekteyim. Bazı maddelerin düşük dozda olanlarını farklı hastalıklarda kullanıldığı için eczanelerde bulunabilir dolayısıyla buna erişim çok daha kolaydır (K 5).”

“Madde manevi sıkıntıların ve arkadaş çevresinin, özenmenin artırıcı bir etken olduğunu düşünüyorum (K 6).”

“Çevresel olumsuz faktörlerin ve arkadaş çevresinin önemli olduğunu düşünüyorum. Şahsın üzerindeki toplum baskısının kalkması suç işlemedeki rahatlığa nedn olduğunu düşünüyorum (K 7).”

“Ülkemize girin mülteci sayısının artışının nedenlerinin biri olduğunu düşünüyorum. Ekonomik sıkıntıların artmasının da bir başka neden olduğunu düşünüyorum (K 8).”

“Toplumumuz da geniş aile sisteminin çökmesi ile birlikte genç bireylerin sadece eğitim sisteminin sırtına bırakılan bir öğretim süreci ile karşı karşıya kalmaları en kolay işlenen ve suçlara meyletmekte tereddüt etmemektedir (K 9).”

“Her madde bağımlısı potansiyel bir suçludur (K 10).”

Tema
Ekonomik Sıkıntılar ve Sosyal Çevre (K 1, K 2, K 8)
Aile Yapısının Bozulması ve Gençlerin Yalnızlaşması (K 4, K 3, K 9)
Psikolojik Nedenler ve Manevi Boşluklar (K 2, K 3, K 6)
Teknolojik Gelişmeler ve Kolay Erişim (K 4, K 5)
Göç ve Mülteci Hareketleri (K 1, K 8)
Arkadaş Çevresi ve Toplumsal Baskının Azalması (K 6, K 7)
Pandemi Süreci ve Toplumsal Değişimler (K 1)
Suç Oranlarıyla İlişkilendirme (K 10)

Tablo 5: Madde Bağımlılığı Sorununun Toplumumuzda Neden Arttığını Düşünüyorsunuz?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5, toplumumuzda madde bağımlılığı sorununun neden arttığına dair görüşleri tematik olarak sınıflandırmaktadır. Katılımcıların görüşleri belirli temalar altında toplanmıştır.

En sık vurgulanan üç tema, "Ekonomik Sıkıntılar ve Sosyal Çevre," "Aile Yapısının Bozulması ve Gençlerin Yalnızlaşması" ve "Psikolojik Nedenler ve Manevi Boşluklar" temalarıdır; her biri 3 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılar, artan ekonomik zorluklar, sosyal çevrenin olumsuz etkileri, aile yapısındaki bozulmalar, gençlerin yalnızlaşması, psikolojik sorunlar ve manevi boşlukların madde bağımlılığının artışında önemli rol oynadığını belirtmişlerdir. Bu durum, toplumsal yapıda ve bireylerin yaşam koşullarında yaşanan olumsuzlukların madde kullanımını artırıcı etkilerini ortaya koymaktadır.

"Teknolojik Gelişmeler ve Kolay Erişim," "Göç ve Mülteci Hareketleri" ve "Arkadaş Çevresi ve Toplumsal Baskının Azalması" temaları, her biri 2 katılımcı tarafından vurgulanmıştır. Teknolojinin yaygınlaşması ve sosyal medyanın denetimsizliği, sentetik

maddelere kolay erişim, göç hareketleri, mülteci sayısındaki artış ve arkadaş çevresinin olumsuz etkisi gibi faktörler, madde bağımlılığının yayılmasına katkıda bulunan diğer önemli etkenler olarak değerlendirilmiştir.

Daha az sıklıkla vurgulanan temalar arasında "Pandemi Süreci ve Toplumsal Değişimler" ve "Suç Oranlarıyla İlişkilendirme" yer almaktadır; her biri 1 katılımcı tarafından belirtilmiştir. Pandemi sürecinin getirdiği sosyal izolasyon ve stresin madde bağımlılığına etkileri ile madde bağımlılığının suç işleme potansiyelini artırması, bu sorunun artışında rol oynayan ek faktörler olarak görülmüştür.

3.4.5. Suç Oranlarındaki Artış İle Madde Bağımlılığı Arasındaki İlişki

Madde bağımlılığı ve suç arasındaki ilişki hakkında ne düşünüyorsunuz? **Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:**

“Bir insan madde kullanıyorsa normal düşünmekten uzaklaşıyordur. Her kullanıcı potansiyel satıcıdır. Madde kullanımı bazı durumlarda kişisel bir tercihtir (K 1).”

“İkisi arasında doğru orantı olduğunu düşünüyorum. Madde bağımlılığının artması ile birlikte suç oranında paralel artış olduğunu düşünüyorum (K 2).”

“Madde bağımlısı kişiyi yaşadığı yoksunluk durumu etkisiyle gerçekleştirdiği saldırgan davranışlarının suç teşkil ettiği görülmektedir (K 3).”

“Parayı bulabilmek için suç işleniyor, daha doğrusu maddeye ulaşmak için (K 4).”

“Narkotik kullanımı bütün suçları peş peşe getirir (K 5).”

“Aralarında çok güçlü bir ilişki olduğunu ve madde etkisi altında olan kişilerin iyiyi kötünden ayıramadıklarından suç işlemeye meyil etmekte olduklarını düşünüyorum (K 6).”

“Doğrudan bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Başka suçlardan kayıtları olan şahısların madde kullanımı ile ilgili suç kayıtlarının da hatırı sayılır ölçüde olması bunun göstergesi bence (K 7).”

“Madde bağımlısı artışı suç oranlarında artış ve çeşitliğe neden olduğunu düşünüyorum (K 8).”

“Madde kullanımı zaten başlı başına suçtur. Madde etkisi altında kişilerde suç işleme potansiyeli oluşur. Maddeyi temin edebilmek için işlenen hırsızlık ve gasp suçları bunların başında yer alır (K 9).”

“Özenme, Arkadaş ortamı, ekonomik sorunlar, psikolojik ve ailevi nedenler, gençlerin özellikle spor gibi kültürel etkinliklere kolay ya da ücretsiz ulaşamamaları (K 10).”

Tema
Madde Bağımlılığı ve Suç Arasındaki Doğrudan İlişki (K 2, K 3, K 4, K 5, K 6, K 7, K 8, K 9)
Madde Kullanımının Kişisel Tercih ve Sosyal Faktörlerle İlişkisi (K 1, K 10)

Tablo 6: Madde Bağımlılığı ve Suç Arasındaki İlişki Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6, madde bağımlılığı ve suç arasındaki ilişki hakkında katılımcıların görüşlerini tematik olarak sınıflandırmaktadır. Tablo, iki ana tema altında toplanan görüşleri göstermektedir: "Madde Bağımlılığı ve Suç Arasındaki Doğrudan İlişki" ve "Madde Kullanımının Kişisel Tercih ve Sosyal Faktörlerle İlişkisi."

Madde Bağımlılığı ve Suç Arasındaki Doğrudan İlişki teması, 8 katılımcı tarafından dile getirilmiştir ve bu tema, madde bağımlılığı ile suç arasında güçlü ve doğrudan bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcılar, madde bağımlılığının artmasıyla birlikte suç oranlarının da arttığını, madde bağımlısı bireylerin özellikle hırsızlık, gasp gibi suçlara eğilimli olduklarını belirtmiştir. Bu görüşler, madde bağımlılığının bireyleri suça yönelten önemli bir etken olduğunu ve toplumdaki suç oranlarının artışında büyük rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Madde Kullanımının Kişisel Tercih ve Sosyal Faktörlerle İlişkisi teması ise 2 katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu tema, madde kullanımının bazen bireysel bir tercih olarak görülebileceğini, ancak sosyal faktörlerin, özellikle arkadaş çevresi ve sosyal baskının, madde kullanımında önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu görüşler, madde bağımlılığının yalnızca bireysel bir sorun değil, aynı zamanda sosyal çevre ve toplumsal dinamiklerle de ilişkili olduğunu göstermektedir.

3.4.6. Arkadaş Çevresi Ve Sosyal Etkileşimler İle Bireylerin Madde Bağımlılığı Geliştirme Riski Arasındaki İlişki

Madde bağımlılığına neden olan faktörler nelerdir? Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

“Madde bağımlılığına neden olan faktörler bireysel faktörlerdir (K 1).”

“Madde bağımlılığına neden olan faktörler merak, arkadaş ortamı, psikolojik sorunlar diyebilirim (K 2).”

“Bir fikrim yok (K 3).”

“Eğitimsizlik madde bağımlılığına neden olan ana faktör diyebilirim (K 4).”

“En önemli faktör arkadaş grubudur, tabii yine aile yapısı da çok önemlidir. Madde bağımlısı birey kendisine suç ortağı arar ve ona da aynı şekilde maddeyi kullanırmak ister (K 5).”

“Arkadaş ortamı, maddi sorunlar, ailevi sorunlar, özenme, bir kereden bi şey olmaz düşüncesi (K 6).”

“Çevresel faktörler, arkadaş çevresi, kişilik problemleri, duygusal yoksunluk (K 7).”

“Ekonomik faktörler, Eğitim sisteminin çağın gerisinde kalmasının ve artan mülteci sayısının önemli faktörler olduğunu düşünüyorum (K 8).”

“Maddeyi bir kez kullanmak bağımlılığa neden olabilir, Çocuklar için özendirici faktör olarak evde sigara içen ebeveyn madde bağımlısı aday olan geç birey için bir risk teşkil etmektedir (K 9).”

“Uyuşturucu madde etkisi altında olan bir birey madde etkisi ile her türlü suçu işleyebilir (K 10).”

Tema
Arkadaş Çevresi ve Sosyal Etkileşim (K 2, K 5, K 6, K 7).
Eğitimsizlik ve Bilinç Eksikliği (K 4, K 8, K 9).
Bireysel ve Psikolojik Faktörler (K 1, K 2, K 7).
Ekonomik ve Çevresel Faktörler (K 6, K 8).
Belirsizlik ve Fikir Eksikliği (K 3).
Bağımlılığın Suçla İlişkisi (K 10).

Tablo 7: Madde Bağımlılığına Neden Olan Faktörler Nelerdir?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 7, madde bağımlılığına neden olan faktörler hakkında katılımcıların görüşlerini tematik olarak sınıflandırmaktadır. Bu tablo, çeşitli faktörlerin madde bağımlılığı üzerindeki etkilerini ve bu faktörlerin frekanslarını göstermektedir.

En sık vurgulanan tema, Arkadaş Çevresi ve Sosyal Etkileşim olup, 4 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, arkadaş çevresi ve sosyal etkileşimlerin madde bağımlılığının gelişmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Özellikle gençler arasında, arkadaş grupları ve sosyal baskı, madde kullanımını teşvik edici bir faktör olarak görülmektedir. Sosyal çevrenin olumsuz etkisi, bireyleri madde kullanımına yönlendirebilmektedir.

Eğitimsizlik ve Bilinç Eksikliği teması, 3 katılımcı tarafından vurgulanmış olup, madde bağımlılığının yayılmasında eğitim eksikliğinin ve toplumdaki bilinç yetersizliğinin önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Katılımcılar, eğitimin ve farkındalık çalışmalarının yetersiz olduğu toplumlarda madde bağımlılığının daha yaygın olduğunu belirtmektedirler.

Bireysel ve Psikolojik Faktörler de yine 3 katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu tema, bireysel özellikler, kişilik sorunları ve psikolojik rahatsızlıkların madde bağımlılığına yol açan temel nedenler arasında olduğunu öne sürmektedir. Bireylerin içsel zorlukları, bağımlılığa yatkınlığı artırabilir.

Ekonomik ve Çevresel Faktörler ise 2 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, ekonomik zorluklar, maddi imkânsızlıklar ve olumsuz çevresel koşulların madde bağımlılığı riskini artırdığına işaret etmektedir. Ekonomik sıkıntılar ve zor yaşam koşulları, bireyleri madde kullanımına iten önemli faktörler olarak görülmektedir.

Belirsizlik ve Fikir Eksikliği teması, 1 katılımcı tarafından belirtilmiş olup, bu katılımcı madde bağımlılığına neden olan faktörler hakkında bir fikir belirtmemiştir. Bu durum, konuya dair bilgi veya ilgi eksikliğini göstermektedir.

3.4.7. Uyuşturucu Bağımlılığı İle Bireylerin Hırsızlık, Gasp Ve Uyuşturucu Ticareti Gibi Suçlara Karışma Riski Arasındaki İlişki

Uyuşturucu bağımlılığından kaynaklanan suçlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

“Aile içi suçlar görülür. Madde kullanan biri özellikle Metamfetamin içen biri kafada kurgu yapar ve etrafındaki bireylere zarar verir. Bunun yanı sıra hırsızlık, gasp ve madde ticareti de yapar (K 1).”

“Hiçbir fikrim yok (K 2).”

“Yoksunluk belirtisi gösteren madde bağımlısı için en önemli şey maddeye ulaşmak olacağından uyuşturucu madde ticareti yapan kişilerin açık hedefi haline gelmektedir (K 3).”

“Uyuşturucu bağımlılığından kaynaklanan suçlar olarak gasp ve hırsızlık diyebilirim (K 4).”

“Uyuşturucu bağımlılığından kaynaklanan suçlarda bağımlı ‘Diğer kişiyi’ en çok etkiler. Uyuşturucu suçu çarpan ile artar (K 5).”

“Uyuşturucu suçları ve uyuşturucu etkisinde işlenen suçların cezalarının arttırılması ve cezalarda herhangi bir nedenle indirimle gidilmemesi gerekmektedir (K 6).”

“Madde kullanımı nedeniyle işler kötüye giden kişinin hırsızlık gibi suçlara bulaşması, kullanıcısı olduğu maddenin daha sonra torbacısı olması, kastın yaralama gibi cana kasteden suçlara karışması gibi (K 7).”

“Bağımlı profili maddi anlamda sıkıntılar çeker. B yüzden uyuşturucu madde bağımlısı uyuşturucu maddeye ulaşmak için maddi kaynak yaratmak zorundadır. Kaynak yaratmak için farklı kaynaklar dener (K 8).”

“En kolay başvuracağı yöntem haksız kazanç sağlamaktır. Hırsızlık gasp gibi suçlar ilk başvuracağı yöntemdir. Devamında torbacılık ya da kuryelik yapmak gelir (K 9).”

“EGM’nin yapmış olduğu önleme faaliyetlerine istisnasız belediye başta olmak üzere tüm kurum ve kuruluşların destek vermesi lazımdır (K 10).”

Tema
Madde Bağımlılığı ve Suç Türleri (K 1, K 4, K 7, K 9).
Yoksunluk ve Suç İşleme Eğilimi (K 3, K 8).
Uyuşturucu Bağımlılığı ve Diğer Kişilere Etkisi (K 5, K 1).
Cezai Yaptırımlar ve Önlemler (K 6, K 10).
Fikir Eksikliği (K 2).

Tablo 8: Uyuşturucu Bağımlılığından Kaynaklanan Suçlar Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 8, uyuşturucu bağımlılığından kaynaklanan suçlar hakkında katılımcıların görüşlerini tematik olarak sınıflandırmaktadır. Bu tablo, farklı temalar altında toplanan suç türleri ve bu suçların ortaya çıkmasına neden olan faktörler hakkında katılımcıların düşüncelerini ve bu temaların frekanslarını göstermektedir.

En sık vurgulanan tema, Madde Bağımlılığı ve Suç Türleri olup, 4 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, uyuşturucu bağımlılığının hırsızlık, gasp, madde ticareti ve kasten yaralama gibi suçlarla doğrudan ilişkili olduğunu belirtmektedir. Katılımcılar, uyuşturucu bağımlılarının bu tür suçlara eğilimli olduğunu ve madde temini için suça başvurduğunu ifade etmişlerdir. Bu görüşler, madde bağımlılığının toplumda suç oranlarının artmasına yol açtığını açıkça ortaya koymaktadır.

Yoksunluk ve Suç İşleme Eğilimi teması, 2 katılımcı tarafından vurgulanmış olup, yoksunluk belirtileri yaşayan bağımlı bireylerin maddeye ulaşmak için suç işlemeye daha

yatkın olduğunu belirtmektedir. Bu tema, madde bağımlılarının özellikle yoksunluk anlarında suç işleme eğilimlerinin arttığını ve bu durumun suç oranlarını yükselttiğini göstermektedir.

Uyuşturucu Bağımlılığı ve Diğer Kişilere Etkisi teması da 2 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, madde bağımlılığının yalnızca bireysel bir sorun olmadığını, aynı zamanda bağımlı bireylerin çevresindeki diğer kişilere de zarar verebileceğini vurgulamaktadır. Katılımcılar, özellikle aile içi şiddet ve diğer kişilere yönelik saldırgan davranışların uyuşturucu bağımlılığının bir sonucu olarak ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir.

Cezai Yaptırımlar ve Önlemler teması, 2 katılımcı tarafından belirtilmiş olup, uyuşturucu suçlarına karşı cezai yaptırımların artırılması ve önleyici tedbirlerin güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu görüşler, mevcut cezaların caydırıcılık açısından yetersiz olduğu ve daha sert yaptırımların gerekli olduğu fikrini yansıtmaktadır.

3.4.8. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Uyuşturucuyla Mücadele Kapsamındaki Önleyici Faaliyetlerinin Etkinliğinin Arttırılması

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki önleyici faaliyetleri hakkında ne düşünüyorsunuz? **Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:**

“Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki önleyici faaliyetlerini yeterli görüyorum. Uyuşturucuyla mücadele konusunda Avrupa'dan dezavantajlıyız. Geçiş güzergâhı olmasına rağmen idari olarak kontrol altına alabiliyoruz bu durumu (K 1).”

“Emniyet Genel Müdürlüğünün Narkotik Suçlarla Şube Müdürlüklerinde 81 il kapsamında TUBİM faaliyetleri önleyici çeşitli Eğitim Hizmetleri sunmaktadır (K 2).”

“Emniyet Genel Müdürlüğü olarak önleyici faaliyetlerin düzenlenmesine devam edilmekte, Ayrıca diğer kurum ve kuruluşlarla çalışmaların yürütülmesini yoğunluk verilmesi gerektiğini öngörmekteyim (K 3).”

“Hiçbir fikrim yok (K 4).”

“Olması gerekenin üstünde faaliyet yapılıyor. Başka kurumların da bunun üzerine düşmesi gerektiğini düşünüyorum. Emniyet Genel Müdürlüğü bazı zamanlar kendi kurumu dışına bile çıkıp önleyici faaliyetler göstermektedir (K 5).”

“Gayet güzel ve yeterli buluyorum (K 6).”

“EGM nin mücadeleyi başarılı bir şekilde yürüttüğünü düşünüyorum. Ancak polisiye tedbirler sadece arz ile mücadele kapsamında olmalıdır. Arz ile mücadele ise önleme çalışmalarının sadece küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Önleme faaliyetlerinin en önemli bölümü Eğitim ve bilgilendirme faaliyetleridir. Bu faaliyetlerde ise EGM nin yalnız bırakıldığını düşünüyorum (K 7).”

“Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uyuşturucu ile mücadele kapsamındaki önleyici faaliyetleri gayet yeterli ancak desteğe ihtiyaç gerektirdiğini düşünüyorum (K 8).”

“Yeterli buluyorum (K 9).”

“Eldeki imkânlar, doğrultusunda en iyi seviyededir. Ancak Belediye maddi manevi desteklemeleri lazımdır (K 10).”

Tema
Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Faaliyetlerinin Yeterliliği (K 1, K 6, K 8, K 9, K 10).
Diğer Kurumlarla İş Birliği ve Destek Gerekliliği (K 3, K 5, K 7).
Eğitim ve Bilgilendirme Faaliyetlerinin Önemi (K 7, K 2).
Fikir Eksikliği (K 4).

Tablo 9: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Uyuşturucuyla Mücadele Kapsamındaki Önleyici Faaliyetleri Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 9, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (EGM) uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki önleyici faaliyetleri hakkında katılımcıların görüşlerini tematik olarak sınıflandırmaktadır. Bu tablo, farklı temalar altında toplanan görüşlerin frekanslarını göstermektedir ve EGM'nin uyuşturucuyla mücadeledeki faaliyetlerinin değerlendirilmesine dair çeşitli bakış açılarını yansıtmaktadır.

En sık vurgulanan tema, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Faaliyetlerinin Yeterliliği olup, 5 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, EGM'nin uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki önleyici faaliyetlerinin genellikle yeterli ve etkili olduğu görüşünü yansıtmaktadır. Katılımcılar, EGM'nin mevcut imkânlar dâhilinde başarılı çalışmalar yürüttüğünü ve bu faaliyetlerin uyuşturucuyla mücadelede önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Bu görüşler, EGM'nin çabalarının toplum tarafından takdir edildiğini ve yeterli bulunduğunu göstermektedir.

Diğer Kurumlarla İş Birliği ve Destek Gerekliliği teması, 3 katılımcı tarafından vurgulanmış olup, EGM'nin faaliyetlerinin daha etkili olabilmesi için diğer kurumlarla iş birliği yapması gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcılar, yalnızca EGM'nin değil, diğer

kamu kurumları ve yerel yönetimlerin de bu mücadeleye aktif olarak katılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu tema, uyuşturucuyla mücadelede daha geniş bir iş birliği ağının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Eğitim ve Bilgilendirme Faaliyetlerinin Önemi teması, 2 katılımcı tarafından belirtilmiş olup, uyuşturucuyla mücadelede eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Katılımcılar, toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitiminin, uyuşturucuyla mücadelede en az cezai tedbirler kadar önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu tema, uzun vadeli çözümler için eğitimin öncelikli olduğuna dikkat çekmektedir.

Fikir Eksikliği teması, 1 katılımcı tarafından dile getirilmiş olup, bu katılımcı EGM'nin uyuşturucuyla mücadele faaliyetleri hakkında bir fikir belirtmemiştir. Bu durum, konuya dair bilgi eksikliğini veya ilgi yetersizliğini göstermektedir.

3.4.9. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Uyuşturucuyla Mücadelede Etkinliğini Artırmak İçin Yasal Düzenlemelerin Güçlendirilmesi Ve Diğer Kurumlarla İş Birliğinin Artırılmasının Önemi

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uyuşturucuyla mücadele kapsamında daha etkili olması için neler yapılabilir? **Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:**

“Polisin gücü yasalardır. Uyuşturucuyla mücadele konusunda Narkotik polislerine daha özel yasalarla destek verilebilir (K 1).”

“Emniyet Genel Müdürlüğü'nün mücadele kapsamında yeterli faaliyette çalıştığını düşünüyorum, burada diğer kurum ve kuruluşların da faaliyet göstermesi gerektiğinin kanaatindeyim (K 2).”

“Hiçbir fikrim yok (K 3).”

“Hiçbir fikrim yok (K 4).”

“Yasal düzenlemelerde hukuki normların içinde kalmak kaydıyla önleyici faaliyetleri daha aktif ve daha hızlı insanlara ulaşabileceği yetkiler verilebilir EGM'nin yetkili personellerine (K 5).”

“Personel, araç gereç konusunda desteklenmesi ve yasal düzenlemede önemli yetkilerin verilmesi gerekmektedir (K 6).”

“Bundan daha gayretli bir çalışma yapılabilmesi için yasal olarak uyuşturucu suçlarında özel yetkiler verilmesi gerektiğini düşünüyorum (K 7).”

“Uyuşturucu ile mücadele yalnızca EGM’nin sorumluluğunda değildir. EGM dünya kolluk kuvvetlerine kıyaslandığında rekor yakalamaları ile örnek bir kolluk teşkilatı olduğu DEA tarafından yapılan yayınlarda görülmektedir (K 8).”

“Madde kullanımını engelleyici yasal düzenlemelerin bir an önce hayata geçirilmesi gereklidir (K 9).”

“Belediye gibi kuruluşların tedavi ve rehabilitasyon gibi merkezler açmaları Gereklidir. Maalesef toplumumuzda suçla mücadele sadece kolluk görevlilerinin işi kabul edilmekte. Ancak unutulmamalıdır. Önleyici faaliyetler suç oluşmadan öncesini kapsamaktadır. Yani suç oluşmamışsa kolluk görevlisinin yapmış olduğu faaliyetler teknik olarak görevlerinin dışında kalmaktadır. Sosyal Bir faaliyet olmaktadır. Bu yüzden suçun olmasını engelleyici tüm faaliyetlerde tüm sosyal hayata etki eden kuruluşların aktif olması gerekmektedir (K 10).”

Tema
Yasal Düzenlemelerin ve Yetkilerin Güçlendirilmesi (K 1, K 5, K 6, K 7, K 9).
Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği (K 2, K 10).
Destek ve Kaynakların Artırılması (K 6).
Emniyet Genel Müdürlüğü’nün Mevcut Faaliyetleri (K 8).
Fikir Eksikliği (K 3, K 4).

Tablo 10: Emniyet Genel Müdürlüğü’nün Uyuşturucuyla Mücadele Kapsamında Daha Etkili Olması İçin Neler Yapılabilir?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 10, Emniyet Genel Müdürlüğü’nün (EGM) uyuşturucuyla mücadele kapsamında daha etkili olabilmesi için yapılabilecekler hakkında katılımcıların görüşlerini tematik olarak sınıflandırmaktadır. Tablo, farklı temalar altında toplanan önerilerin ve EGM’nin bu mücadeledeki etkisini artırmak için atılması gereken adımları değerlendirmektedir.

En sık vurgulanan tema, **Yasal Düzenlemelerin ve Yetkilerin Güçlendirilmesi** olup, 5 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, EGM’nin uyuşturucuyla mücadelede daha etkili olabilmesi için yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi ve narkotik polislerine özel yetkilerin verilmesi gerektiği görüşünü yansıtmaktadır. Katılımcılar, mevcut yasal çerçevenin güçlendirilmesi gerektiğini ve EGM personelinin daha fazla yetki ile donatılmasının mücadelede önemli bir rol oynayabileceğini belirtmişlerdir. Bu görüşler, yasal altyapının iyileştirilmesinin EGM’nin etkinliğini artıracığına işaret etmektedir.

Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği teması, 2 katılımcı tarafından vurgulanmış olup, EGM'nin uyuşturucuyla mücadelede daha etkili olabilmesi için diğer kurumlarla iş birliği yapması gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcılar, sadece EGM'nin değil, diğer kamu kurumları ve yerel yönetimlerin de bu mücadeleye aktif olarak katılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu tema, uyuşturucuyla mücadelede daha geniş bir iş birliği ağının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Destek ve Kaynakların Artırılması teması, 1 katılımcı tarafından belirtilmiş olup, EGM'nin personel, araç-gereç ve diğer kaynaklar açısından desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Katılımcı, bu desteklerin artırılmasının EGM'nin uyuşturucuyla mücadeledeki etkinliğini önemli ölçüde artırabileceğini ifade etmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Mevcut Faaliyetleri teması, 1 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, EGM'nin mevcut faaliyetlerinin dünya çapında başarılı olduğunu ve hâlihazırda etkili bir şekilde yürütüldüğünü ifade etmektedir. Bu görüş, EGM'nin çalışmalarının yeterliliğini vurgulamaktadır, ancak bu başarıların sürdürülmesi için ek desteklerin de gerekli olabileceğini ima etmektedir. **Fikir Eksikliği** teması, 2 katılımcı tarafından dile getirilmiş olup, bu katılımcılar EGM'nin uyuşturucuyla mücadelede nasıl daha etkili olabileceği konusunda bir fikir belirtmemişlerdir. Bu durum, konuya dair bilgi veya ilgi eksikliğini göstermektedir.

3.4.10. Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Tedavi Süreçlerinin Hızlandırılmasında Psikolojik Destek Sağlanarak Toplumsal Dışlanmanın Önlenmesinin Bireylerin Bağımlılıkla Mücadelede Başarılı Olmasına Etkisi

Madde bağımlılığı olan kişilere yardımcı olmak için neler yapılabilir? **Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:**

“Madde bağımlılığı olan kişilere yardımcı olmak için öncelikle bağımlıyı aile ve toplum dışlamayacak. Sosyal çevre bu bireyleri bağımlı olarak görüyor dolayısıyla dışlıyorlar, dışlanmanın bu hususta olmaması gerekiyor (K 1).”

“Bağımlı bireylere gerekli bilgilendirmeler yapılmaktadır. Toplumun bu konuda daha fazla bilinçlenmesi gerektiğini düşünüyorum (K 2).”

“Madde bağımlılığı ile mücadele anlamında ailelere verilen eğitimlerin yanı sıra çocukların da bilinçlendirilip ‘hayır’ diyebilmeyi öğretmek gerekiyor çocukları (K 3).”

“Emniyet Genel Müdürlüğü olarak Savaş vermekteyiz 1 madde bağımlılığını önleme konusunda. Diğer kurumların da bu konuda destek vermeleri gerektiğini düşünüyorum (K 4).”

“Madde bağımlısı olduğu tespit edilen kişilerin en kısa sürede tedavi edilebilmeleri için kişi veya kurumlarla tedaviye başlanması daha iyi olur diyebiliriz. Örneğin her narkotik şubede sosyologa ihtiyaç vardır. Sürecin daha hızlı ve verimli ilerlemesi için eğitim faaliyetlerine sosyologların da dâhil edilmesi gerektiğini düşünüyorum (K 5).”

“Psikolojik destek ve madde bağımlılığı hakkında ilgili kurumların daha etkin olmaları gerekmektedir (K 6).”

“Topluma kazandırma çalışmaları yapılabilir. Ancak bu çalışmaların yapımı esnasında madde bağımlılarının birbirleri ile hiç karşılaşmayacağı sosyal çevreler yerleştirilmeli ve madde kullanımı konusunda birbirlerini özendirici ve hatırlatıcı ortamlara girmeleri engellenmelidir (K 7).”

“Öncelikle tedavi olma yönünde ikna edici tedbirlerin uygulanması sağlanmalıdır. Bun bağlayacak ekonomik ve sosyal ortamların hazırlanması sağlanmalıdır (K 8).”

“Cezaevlerine AMATEM merkezleri kurulmalıdır (K 9).”

“Sosyal hayat etki eden kuruluşların etkinliklerinde bağımlı kişilerin katılacağı gezi vbz etkinlikler düzenlemeli. Ancak bu etkinliklerin bağımlıları toplu halde değil halk ile kaynaşarak bağımlıyı topluma kazandıracak şekilde yapılması sağlanabilir (K 10).”

Tema
Toplumsal Dışlanmanın Önlenmesi ve Bilinçlendirme (K 1, K 2).
Tedavi ve Psikolojik Destek (K 5, K 6, K 8, K 9).
Sosyal Rehabilitasyon ve Topluma Kazandırma (K 7, K 10).
Diğer Kurumlarla İş Birliği ve Destek (K 4).

Tablo 11: Madde bağımlılığı olan kişilere yardımcı olmak için neler yapılabilir?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 11, madde bağımlılığı olan kişilere yardımcı olmak için yapılabilecekler hakkında katılımcıların görüşlerini tematik olarak sınıflandırmaktadır. Tablo, farklı temalar altında toplanan önerilerin frekanslarını göstermekte ve madde bağımlılığıyla mücadelede atılması gereken adımları değerlendirmektedir.

En sık vurgulanan tema, Tedavi ve Psikolojik Destek olup, 4 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, madde bağımlılığı olan kişilere yönelik en önemli yardımın tedavi süreçlerinin hızlandırılması ve psikolojik destek sağlanması olduğunu vurgulamaktadır.

Katılımcılar, bağımlı bireylerin tedaviye erişimlerinin kolaylaştırılması, uzmanlardan destek almalarının sağlanması ve cezaevlerinde tedavi merkezlerinin kurulmasının gerekliliğini belirtmişlerdir. Bu görüşler, tedavi ve psikolojik desteğin madde bağımlılığının üstesinden gelmede kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Toplumsal Dışlanmanın Önlenmesi ve Bilinçlendirme teması, 3 katılımcı tarafından vurgulanmış olup, madde bağımlılığı olan kişilerin toplumdan dışlanmaması gerektiği ve toplumun bu konuda daha fazla bilinçlendirilmesinin önemini ifade etmektedir. Katılımcılar, bağımlı bireylerin toplum tarafından kabul edilmesi ve dışlanmanın önlenmesi gerektiğini, ayrıca toplumun genel olarak bu konuda bilinçlendirilmesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu tema, sosyal destek ve toplumsal farkındalığın madde bağımlılığıyla mücadelede önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal Rehabilitasyon ve Topluma Kazandırma teması, 2 katılımcı tarafından dile getirilmiş olup, madde bağımlılığı olan kişilerin topluma kazandırılması ve sosyal rehabilitasyon süreçlerinin yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu görüşler, bağımlı bireylerin izole edilmemesi, aksine topluma entegrasyonlarının sağlanması gerektiğini ve bu süreçte uygun sosyal çevrelerin oluşturulmasının önemini ortaya koymaktadır.

Diğer Kurumlarla İş Birliği ve Destek teması, 1 katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu tema, madde bağımlılığıyla mücadelede sadece Emniyet Genel Müdürlüğü'nün değil, diğer kurumların da aktif olarak rol alması gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcı, mücadelede farklı kurumların iş birliği yapmasının ve destek sağlamasının önemini vurgulamıştır.

3.4.11. Eğitim, Kültürel Farkındalık ve Bireylerin Bilinçlendirilmesinin, Bağımlılık Oranlarını Azaltmadaki Önemi

Madde bağımlılığı ve suçla mücadelede kültürel farkındalığın ve eğitimin rolü nedir?

Sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

“Kültürel farkındalık bireylerin bağımlılık ve suç konusundaki davranışlarını ve tutumlarını anlamaya yardımcı olur. Çünkü her toplumun kendi inançları ve değerleri vardır tıpkı madde kullanımı ve suçla ilgili değerlerinin ve normlarının olduğu gibi. Eğitimin rolü ise; erken yaşta madde bağımlılığı ve suçla ilgili eğitimlerin verilmesi gerekiyor bireylere (K 1).”

“Madde bağımlılığı ile mücadelede kültürel farkındalığın ve eğitimin önemli ölçüde etkili olduğunu düşünüyorum. Kültürel farkındalığın var olduğu ve eğitimin belirli bir seviyeye ulaştığı toplumlarda madde bağımlılığı oranlarının az olduğu görülmektedir (K 2).”

“Madde bağımlılığı ve suçla mücadelede yapılan çalışmalardan görüldüğü gibi eğitimin rolü yüksektir (K 3).”

“Eğitimin ve kültürel değerlerin normların bağımlılık konusunda farkındalık yarattığını düşünüyorum (K 4).”

“Özellikle Eğitimli ve kültürel insanlar maddeye daha rahat ulaşıyorlar. Kültür seviyesi düşük olan insanlardan korku var ve kullanım az oluyor (K 5).”

“Bir fikrim yok (K 6).”

“Ters orantı olduğunu düşünüyorum. Kültür ve eğitim seviyesi yüksek kişilerin maddeye ulaşmakta daha rahat olduklarını düşünüyorum (K 7).”

“Aile yapısı kuvvetli bireylerin suça karışmakta daha avantajlı olduklarını. Parçalanmış aile bireylerinin dezavantajlı olduğunu düşünüyorum (K 8).”

“Eğitim her şeyin başıdır. Eğitim almamış bir toplumu sadece yasalar ile yönetmek imkânsızdır (K 9).”

“Çok önemlidir (K 10).”

Tema
Eğitimin Rolü (K 1, K 3, K 4, K 9, K 10).
Kültürel Farkındalığın Önemi (K 1, K 2, K 4).
Ters Orantı ve Maddeye Erişim (K 5, K 7).
Aile Yapısının Önemi (K 8).
Fikir Eksikliği (K 1).

Tablo 12: Madde Bağımlılığı Olan Kişilere Yardımcı Olmak İçin Neler Yapılabilir?

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 12, madde bağımlılığı olan kişilere yardımcı olmak için neler yapılabileceği konusunda katılımcıların görüşlerini tematik olarak sınıflandırmaktadır. Bu tablo, farklı temalar altında toplanan görüşleri göstermekte ve madde bağımlılığıyla mücadelede eğitimin, kültürel farkındalığın, maddeye erişimin ve aile yapısının rolünü değerlendirmektedir.

En sık vurgulanan tema, Eğitimin Rolü olup, 5 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Bu tema, madde bağımlılığı ile mücadelede eğitimin kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Katılımcılar, eğitimin erken yaşta başlaması gerektiğini, madde

bağımlılığına karşı bireylerin bilinçlendirilmesinin ve eğitim yoluyla farkındalığın artırılmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim, bireylerin madde bağımlılığı riskinden korunmaları ve doğru kararlar verebilmeleri için temel bir araç olarak görülmektedir.

Kültürel Farkındalığın Önemi teması, 3 katılımcı tarafından vurgulanmış olup, madde bağımlılığıyla mücadelede kültürel farkındalığın önemli bir etken olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılar, her toplumun kendi kültürel normları ve değerleri doğrultusunda madde bağımlılığı ile ilgili farklı tutumlar geliştirdiğini ve bu farkındalığın toplumun bağımlılıkla mücadeledeki etkisini artırabileceğini belirtmişlerdir. Kültürel farkındalık, toplumun madde bağımlılığına yönelik tutumlarını ve bu konudaki politikalarını şekillendirmede kritik bir rol oynamaktadır.

Ters Orantı ve Maddeye Erişim teması, 2 katılımcı tarafından dile getirilmiş olup, eğitilmiş ve kültürel seviyesi yüksek bireylerin maddeye daha kolay erişebildiği görüşünü yansıtmaktadır. Bu tema, eğitim ve kültür seviyesi yüksek bireylerin madde bağımlılığı riskinin daha yüksek olabileceği ve bu durumun maddeye erişimin kolaylığıyla ilişkili olabileceğini belirtmektedir. Bu görüşler, madde bağımlılığı ile mücadelede eğitimin yanı sıra maddeye erişim üzerinde de kontrol sağlanması gerektiğini ima etmektedir.

Aile Yapısının Önemi teması, 1 katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu tema, aile yapısının bireylerin madde bağımlılığına karşı korunmasında önemli bir rol oynadığını ifade etmektedir. Katılımcı, sağlam bir aile yapısının bireyleri bağımlılıktan uzak tutabileceğini, parçalanmış ailelerin ise bu konuda dezavantajlı durumda olabileceğini belirtmiştir.

Bu çalışmada, Sakarya Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü personeli ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bulgular, madde bağımlılığı ve suç arasındaki ilişki, Sakarya'nın stratejik konumu, toplumsal bilinçlendirme, cezai yaptırımlar, ekonomik sorunlar, aile yapısı, arkadaş çevresi ve sosyal etkileşim gibi çeşitli faktörler üzerine yoğunlaşmaktadır.

SONUÇ

Uyuşturucu madde bağımlılığı, bireylerin bilişsel ve duygusal işlevlerini olumsuz yönde etkileyerek suç davranışlarını tetikleyebilen karmaşık bir sağlık sorunudur. Bağımlılık, sadece fiziksel ve psikolojik sağlığı etkilemekle kalmaz, aynı zamanda bireylerin sosyal ilişkilerini, iş hayatlarını ve genel yaşam kalitelerini de olumsuz yönde etkiler. Bu bağlamda, bağımlılık ile suç arasında güçlü bir ilişki vardır ve bağımlı bireylerin suça karışma olasılığı genellikle daha yüksektir.

Bağımlılığın suça etkisi, genellikle birkaç farklı mekanizma aracılığıyla ortaya çıkar. İlk olarak, uyuşturucu madde bağımlılığı, bireylerin yasal olmayan yollarla madde temin etme çabaları nedeniyle suç işlemelerine neden olabilir. Bu, özellikle bağımlılığın ekonomik yükünün ağır olduğu durumlarda geçerlidir. Örneğin, bireyler uyuşturucu satın alabilmek için hırsızlık, soygun veya dolandırıcılık gibi suçlara başvurabilirler.

İkinci olarak, uyuşturucu maddelerin etkisi altında olan bireyler, karar verme yetilerini kaybedebilir ve bu durum, agresif veya tehlikeli davranışlara yol açabilir. Bu tür davranışlar, genellikle şiddet içeren suçlara veya kamu düzenini bozan eylemlere neden olabilir. Uyuşturucu maddelerin etkisi altındaki bireylerin kontrolsüz ve öngörülemeyen davranışları, toplumda güvenlik sorunlarını artırır.

Üçüncü olarak, bağımlılık bireylerin sosyal çevrelerinden izole olmalarına ve suçla daha iç içe geçmiş topluluklara dâhil olmalarına yol açabilir. Bağımlı bireyler, zamanla suç gruplarına katılabilir ve bu gruplar içinde uyuşturucu ticareti veya diğer yasadışı faaliyetlere karışabilirler. Bu durum, bağımlılığın sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de geniş kapsamlı etkiler yaratmasına neden olur.

Bağımlılığın suça etkilerini azaltmak için, sadece cezai yaptırımlara değil, aynı zamanda rehabilitasyon ve tedavi programlarına da odaklanmak gerekir. Bağımlılıkla mücadelede etkili politikaların geliştirilmesi, bireylerin bağımlılıktan kurtulmalarına ve topluma yeniden kazandırılmalarına yardımcı olabilir. Bu tür programlar, bağımlılığın suç üzerindeki etkilerini azaltmada kritik bir rol oynar.

Bağımlılık ve suç arasındaki bu güçlü bağ, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ele alınması gereken önemli bir konudur. Etkili önleme stratejileri, eğitim programları ve toplumsal farkındalık kampanyaları ile bağımlılığın ve suçun yayılmasının önüne geçilebilir.

Bu çalışmada, Türkiye'deki uyuşturucu ile mücadele sürecinin yapısal ve yasal çerçevesi, ulusal ve uluslararası düzeyde alınan önlemler, operasyonel faaliyetler ve karşılaşılan zorluklar ele alınmıştır. Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu'nun kurulması ve uyuşturucu ile mücadele çalışmalarının koordinasyonunun artırılması, devletin bu konudaki kararlılığını göstermektedir. Bununla birlikte, Türkiye'de uyuşturucu ile mücadeledeki harcamaların artması, bu sorunun büyüklüğünü ve mücadeledeki kararlılığı yansıtmaktadır. Ne varki, Türkiye'de madde kullanımı yaşının gittikçe aşağılara düşmesi ve yaygınlaşması, bu çalışmaların yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu gerçeklik doğrultusunda, daha farklı ve içerikte çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Uluslararası uyuşturucu kaçakçılığına karşı Türkiye'nin coğrafi konumunun getirdiği zorluklar, bu mücadelenin etkinliğini artırmak için sınır güvenliği ve kolluk kuvvetlerinin kapasitesinin güçlendirilmesini önemli kılmaktadır. Özellikle son yıllarda metamfetamin gibi sentetik uyuşturucuların yaygınlaşması ve Türkiye'nin bu maddelerin transit ülkesi haline gelmesi, mücadelenin daha karmaşık ve çok yönlü bir yapıya bürünmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, Türkiye'nin ulusal stratejiler geliştirmesi, uluslararası iş birliğini güçlendirmesi ve modern teknolojik araçları etkin bir şekilde kullanması, uyuşturucu ile mücadelede kritik bir rol oynamaktadır. Ayrıca, uyuşturucu bağımlılığını önleme çalışmalarının sadece arzı engellemeye odaklanmaması, aynı zamanda talebi azaltmaya yönelik eğitim, farkındalık artırma kampanyaları ve rehabilitasyon hizmetlerini de kapsaması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Eğitim programları ve rehabilitasyon merkezlerinin yaygınlaştırılması, bağımlı bireylerin topluma kazandırılması için önemli bir adım teşkil etmektedir. Türkiye'de uyuşturucu ile mücadelede sağlanan başarılar, güçlü bir kurumsal yapı, etkin ulusal stratejiler ve uluslararası iş birliklerinin sonucu olarak değerlendirilmelidir. Ancak bu mücadelenin sürdürülebilirliği, toplumsal farkındalık, eğitim ve rehabilitasyon gibi önleyici tedbirlerin artırılması ile mümkün olabilir.

Bu araştırmada, madde bağımlılığı ile suç arasındaki ilişki, bu bağımlılıkla mücadelede eğitimin, kültürel farkındalığın ve sosyal destek mekanizmalarının rolü incelenmiştir. Elde edilen bulgular, madde bağımlılığının bireyler üzerinde sadece fiziksel ve psikolojik zararlar vermekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal düzeyde suç oranlarını artıran önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

Araştırma, madde bağımlılığı olan kişilere yönelik etkili müdahalelerin geliştirilmesinde eğitimin kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Erken yaşta verilen eğitimlerin, bireylerin madde kullanımına karşı bilinçlenmelerine ve bu tür zararlı davranışlardan uzak durmalarına yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kültürel farkındalık, toplumun madde bağımlılığına karşı tutum ve davranışlarını şekillendirmekte önemli bir etken olarak öne çıkmıştır. Toplumun farklı kesimlerinin kültürel norm ve değerleri doğrultusunda bağımlılıkla mücadele yöntemlerinin geliştirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki faaliyetleri, genellikle yeterli ve etkili bulunmuştur. Ancak, bu faaliyetlerin daha da güçlendirilmesi için yasal düzenlemelerin ve diğer kurumlarla iş birliğinin artırılması gerektiği belirtilmiştir. Yasal yetkilerin güçlendirilmesi, EGM'nin uyuşturucuyla mücadeledeki etkinliğini artırabilecek önemli bir adım olarak görülmektedir.

Araştırmanın bulguları, aynı zamanda madde bağımlılığı olan kişilere yönelik tedavi ve psikolojik destek süreçlerinin önemini vurgulamaktadır. Bu bireylerin topluma yeniden kazandırılması için sosyal rehabilitasyon çalışmalarının artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Toplumsal dışlanmanın önlenmesi ve madde bağımlılarının toplumla kaynaşmasının sağlanması, bu süreçte kritik öneme sahiptir.

Araştırma sırasında görüşülen kişilerin ifadelerine göre, madde bağımlılığı ve suçla mücadelede aile yapısının önemiyle ilgili görüşler, ilgili literatürle de uyushmaktadır. Buna göre, kuvvetli aile yapılarının, bireylerin madde bağımlılığına ve suç davranışlarına karşı daha dirençli olmalarına katkı sağladığı belirtilebilir. Parçalanmış ailelerin ise bu tür risklerle daha sık karşı karşıya kaldığı ve bu durumun bireyleri daha savunmasız hale getirdiği söylenebilir. Dolayısıyla, aile destek programlarının ve aile içi iletişimin güçlendirilmesi, madde bağımlılığı ile mücadelede önemli bir strateji olarak değerlendirilmelidir.

Elde edilen veriler, madde bağımlılığı ve suçun sadece bireysel bir sorun olmadığını, toplumsal yapının tüm katmanlarını etkileyen bir mesele olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, toplumun tüm kesimlerini kapsayan bilinçlendirme kampanyaları, eğitsel müdahaleler ve sosyal entegrasyon projeleri hayata geçirilmelidir. Ayrıca, sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde madde bağımlılığı ve suç oranlarının daha yüksek olduğu göz önüne alındığında, bu bölgelerde hedefe yönelik programlar geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma “Emniyet Genel Müdürlüğü” ve diğer ilgili kurumların madde bağımlılığıyla mücadele faaliyetlerinde daha koordineli bir yaklaşım benimsemeleri gerektiğini de ortaya koymaktadır. Kurumlar arası iş birliği, kaynakların etkin kullanımı ve mücadele stratejilerinin ulusal düzeyde uyumlu bir şekilde yürütülmesi, başarılı sonuçlar elde edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının da bu süreçte aktif roller üstlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma, Sakarya’da görev yapan belirli ve sınırlı bir görüşme grubu ile gerçekleştirildiği için bulguların genelleştirilebilirliği sınırlı olabilir. Farklı araştırmalarda, daha geniş ve çeşitli örneklem grupları ile farklı coğrafi bölgelerde benzer çalışmalar yapılması, madde bağımlılığı ve suçla mücadele alanında daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca, uzun vadeli etkilerin incelenmesi ve farklı müdahale stratejilerinin karşılaştırılması, politika yapıcılar ve uygulayıcılar için değerli bilgiler sunabilir.

Bu sonuçlar ışığında, madde bağımlılığı ile suç arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamak ve bu sorunla etkili bir şekilde mücadele etmek için çok yönlü ve bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği açıkça görülmektedir. Eğitim, kültürel farkındalık, yasal düzenlemeler ve sosyal desteklerin bir arada kullanılması, bu zorlu sorunun üstesinden gelmede en etkili yöntem olarak öne çıkmaktadır. Araştırmanın bulguları, madde bağımlılığıyla mücadelede daha geniş çaplı politikaların geliştirilmesine ve uygulanmasına yönelik önemli bir rehber niteliğindedir.

Araştırma sonuçlarına göre, öncelikle uyuşturucu madde bağımlılığının bireylerin suç işleme eğilimlerini artırdığı anlaşılmaktadır. Bulgular, bağımlı bireylerin özellikle ekonomik yetersizliklerden kaynaklanan sebeplerle gasp, hırsızlık veya uyuşturucu ticareti gibi suçlara karışma olasılığının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

İkinci bir etken olarak, Sakarya’nın transit geçiş güzergâhında bulunması ve uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı rotalarının bir parçası olması, bu bölgede madde temini ve kullanım oranlarının yükselmesine neden olmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, toplumun bilinçlendirilmesi ve cezai yaptırımların güçlendirilmesinin madde bağımlılığı ile mücadelede etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Özellikle farkındalık kampanyaları ve projeler, bağımlılıkla mücadelede

olumlu sonuçlar vermektedir. “En İyi Narkotik Polisi Anne” ve “UYUMA” gibi projelerin etkinliği, bu yöndeki önemli uygulamalar olarak öne çıkmaktadır.

Bulgular, ekonomik sıkıntılar ve aile yapısındaki bozulmaların bireylerin madde bağımlılığı geliştirme riskini artırdığını da göstermektedir. Araştırmada, parçalanmış aile yapılarının ve ekonomik dezavantajların bağımlılık gelişiminde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Görüşülen kişilerce, aile içi ilişkilerin güçlü olduğu bireylerin ise bu tür risklere karşı daha dirençli olduğu ifade dılmıştır.

Ayrıca, arkadaş çevresi ve sosyal etkileşimlerin bağımlılık geliştirme sürecinde etkili olduğu belirlenmiştir. Özellikle genç bireyler üzerinde arkadaş çevresinin ve sosyal ilişkilerin etkisi, bağımlılığın başlamasında belirleyici bir faktör olarak öne çıkmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü’nün uyuşturucu ile mücadele faaliyetlerinin, diğer kurumlarla iş birliği ve desteği ile daha etkin hale gelebileceği görüşü de önemli bir faktör olarak görülmektedir. Bulgular, Emniyet Genel Müdürlüğü’nün mevcut faaliyetlerinin etkili olduğunu, ancak sosyolog gibi uzman eksikliğinin mücadeledeki etkinliği sınırlayabileceğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, kurumlar arası iş birliğinin artırılması, kaynakların etkin kullanımı ve insan kaynağının güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Araştırma bulguları, madde bağımlılığı ve suç arasındaki ilişkinin farklı boyutlarını anlamak için güçlü bir temel sunmaktadır. Bu araştırma, madde bağımlılığı ile suç arasındaki karmaşık ilişkiyi analiz ederek, bağımlılıkla mücadelede eğitimin, rehabilitasyonun, kurumsal iş birliğinin ve toplumsal farkındalığın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları ışığında şu önerilere ulaşılmıştır:

1. Ekonomik Zorlukların Rolü: Bağımlı bireylerin ekonomik yetersizliklerden dolayı gasp, hırsızlık ve uyuşturucu ticareti gibi suçlara daha sık karıştığı görülmüştür. Öneri: Ekonomik destek mekanizmalarının geliştirilmesi ve bağımlı bireylerin mesleki eğitimlerle iş hayatına kazandırılması sağlanmalıdır.
2. Sakarya’nın Coğrafi Konumu: Sakarya’nın transit geçiş güzergâhında olması, uyuşturucu madde kullanımını ve suç oranlarını artırmaktadır. Öneri: Özellikle Sakarya gibi stratejik bölgelerde operasyonel faaliyetlerin artırılması gerekmektedir.
3. Eğitim ve Farkındalık Programlarının Etkinliği: “En İyi Narkotik Polisi Anne” ve “UYUMA” gibi projeler, bağımlılığın önlenmesinde etkili bulunmuştur. Öneri: Bu tür

projelerin kapsamı genişletilmeli, özellikle sosyologların eğitim faaliyetlerinde aktif rol alması sağlanmalıdır.

4. Aile Yapısının Güçlendirilmesi: Parçalanmış aile yapısının bağımlılığı tetiklediği, güçlü aile ilişkilerinin ise koruyucu bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Öneri: Aile destek programları yaygınlaştırılmalı, aile içi iletişimi güçlendiren eğitimler düzenlenmelidir.

5. Kurumsal İş Birliğinin Artırılması: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün etkin faaliyetlerine rağmen, sosyolog ve sosyal bilimcilerin yetersizliği mücadeleyi sınırlamaktadır. Öneri: Narkotik Şube Müdürlüklerinde sosyolog sayısı artırılmalı; okullarda, topluluklarda ve önleyici faaliyetlerde aktif rol almaları sağlanmalıdır.

6. Toplumsal Bilinç ve Destek: Sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde madde bağımlılığı oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Öneri: Bu bölgelere yönelik özel programlar ve sosyal destek mekanizmaları geliştirilmelidir.

Bu öneriler, araştırmanın bulguları ve literatürdeki çalışmalarla uyumlu olarak geliştirilmiştir. Uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadelede, sadece cezai yaptırımlar değil, rehabilitasyon, eğitim, toplumsal farkındalık ve kurumlar arası iş birliği gibi çok yönlü ve bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu doğrultuda, devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları, aileler ve akademisyenler arasında güçlü bir iş birliği sağlanarak, toplumsal sağlığa yönelik önemli adımlar atılabilir. Bu kapsamda, geliştirilecek politikaların ve stratejilerin, bağımlılık ve suçla mücadelede etkili sonuçlar doğurabileceği değerlendirilmektedir.

Türkiye'de madde bağımlılığı ile mücadelede sosyologların yetersizliği ve bu alandaki desteğin eksikliği görülmektedir. Madde bağımlılığıyla mücadelede sosyologların kritik bir rol oynadığı, ancak “*Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) bünyesindeki Narkotik Şube Müdürlüklerinde*” sosyolog sayısının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, emniyet mensuplarına aşırı sorumluluk yüklenmesine ve diğer kurumların üstlenmesi gereken önleyici faaliyetlerin emniyet personeli tarafından yürütülmesine neden olmaktadır. Oysa Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve İngiltere gibi ülkelerde, madde bağımlılığı ile mücadelede sosyologların ve sosyal bilimcilerin aktif rol aldığı görülmektedir. Bu ülkelerdeki kurumlar, sosyologları ve sosyal bilimcileri önleyici faaliyetlere dâhil ederek madde bağımlılığı ile mücadelede daha etkili ve kapsamlı bir yaklaşım sergilemektedirler.

Türkiye’de de Narkotik Şube Müdürlüklerinde sosyologların sayısının artırılması gerekliliği açıktır. Sosyologların, özellikle okullarda emniyet personeli ile birlikte önleyici eğitimler vermesi, madde bağımlılığına karşı farkındalık yaratılması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, toplumda polise karşı var olan önyargıların kırılması, çocukların ve gençlerin polislere güven duymalarının sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda, "En İyi Narkotik Polisi Anne" ve "UYUMA" gibi projeler, toplumda bilinç oluşturulması ve gençlerin korunması açısından önemli adımlar olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, B., Çakır, G., Karaköse, Ş., & Yaman, Ö. M. (2022). Alkol ve madde bağımlısı bireylerin tedavi süreçlerinde ve motivasyonlarında sosyal destek sistemlerinin etkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 23(4), 452-463.
- Ahad, M., Chowdhury, M., Islam, B. M., & Rahman, M. (2017). Socioeconomic status of young drug addicts in Sylhet city, Bangladesh. *IOSR-Journal of Humanities and Social Science*, 22(8), 36-43.
- Akbaş GE, Mutlu E. Madde bağımlılığı tedavisi gören kişilerin bağımlılık ve tedavi deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi* 2016; 27(1): 101-122.
- Aktürk, İ., Karaman, H., Altıntaş, F., & Yaman, Ö. M. (2024). Madde Kullanan Bireylerin Sokaktan İlaç Alma Davranışının İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(2), 830-849.
- Aldridge, J., & Askew, R. (2017). Delivery dilemmas: How drug cryptomarket users identify and seek to reduce their risk of detection by law enforcement. *International Journal of Drug Policy*, 41, 101-109.
- Aljomaa, S. S., Qudah, M. F. A., Albursan, I. S., Bakhiet, S. F., & Abduljabbar, A. S. (2016). Smartphone addiction among university students in the light of some variables. *Computers in Human Behavior*, 61, 155-164.
- Andreassen, C. S., Billieux, J., Griffiths, M. D., Kuss, D. J., Demetrovics, Z., Mazzoni, E., & Pallesen, S. (2016). The relationship between addictive use of social media and video games and symptoms of psychiatric disorders: A large-scale cross-sectional study. *Psychology of Addictive Behaviors*, 30(2), 252-262.
- Arpaci, I., Abdeljawad, T., Baloğlu, M., & Kesici, Ş. (2020). Mediating effect of internet addiction on the relationship between individualism and cyberbullying: Cross-sectional questionnaire study. *Journal of Medical Internet Research*, 22(5), e16210.
- Ashok, A. H., Mizuno, Y., Volkow, N. D., & Howes, O. D. (2017). Association of stimulant use with dopaminergic alterations in users of cocaine, amphetamine, or methamphetamine: a systematic review and meta-analysis. *JAMA Psychiatry*, 74(5), 511-519.
- Babor, T. F., McRee, B. G., Kassebaum, P. A., Grimaldi, P. L., Ahmed, K., & Bray, J. (2023). Screening, Brief Intervention, and Referral to Treatment (SBIRT): toward a public health approach to the management of substance abuse. Taylor & Francis.
- Bağış, R. C. (2019). Çocukları Suça Sürükleyen Çevresel Nedenler: Sosyal Bağ ve Sosyal Öğrenme Teorileri Işığında Bir Değerlendirme. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 203-221.

- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Prentice-Hall.
- Baptiste-Roberts, K., & Hossain, M. (2018). Socioeconomic disparities and self-reported substance abuse-related problems. *Addiction & Health*, 10(1), 9-18.
- Bassiouni, M. C. (2023). *Crimes against humanity in international criminal law*. Google Books.
- Bayraktar, A. H., Aktürk, İ., & Yaman, Ö. M. (2023). Madde kullanan kişilerde kendi kendini tedavi yönteminde öne çıkan unsurlar. *Bağımlılık Dergisi*, 25(1), 69-80.
- Bechara, A., Berridge, K. C., & Bickel, W. K. (2019). A neurobehavioral approach to addiction: Implications for the opioid epidemic and the psychology of addiction. *Psychological Science in the Public Interest*, 20(1), 96-127.
- Benson, K., Flory, K., Humphreys, K. L., & Lee, S. S. (2015). Misuse of stimulant medication among college students: a comprehensive review and meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 18(1), 50-76.
- Benson, M. L., & Simpson, S. S. (2017). *White-collar crime: An opportunity perspective*. Routledge.
- Berridge, K. C., & Robinson, T. E. (2016). Liking, wanting, and the incentive-sensitization theory of addiction. *American Psychologist*, 71(8), 670-679.
- Best, D., Beckwith, M., & Haslam, C. (2016). Overcoming alcohol and other drug addiction as a process of social identity transition: The social identity model of recovery (SIMOR). *Addiction Research & Theory*, 24(2), 111-123.
- Braga, A. A., & Weisburd, D. (2019). Hot spots policing and crime reduction: An update of an ongoing systematic review and meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 15(3), 373-397.
- Braga, A. A., Kennedy, D. M., & Waring, E. J. (2017). Problem-oriented policing, deterrence, and youth violence: An evaluation of Boston's Operation Ceasefire. In *Gangs* (pp. 173-199). Routledge.
- Brand, M., Wegmann, E., Stark, R., Müller, A., Wölfling, K., Robbins, T. W., & Potenza, M. N. (2019). Theoretical assumptions on processes in gaming disorder and Internet addiction: A review. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 104, 74-84.
- Brantingham, P. L., & Brantingham, P. J. (2017). Environment, Routine, and Situation: Toward a Pattern Theory of Crime. In *Routine Activity and Rational Choice*. Routledge.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

- Breese, G. R., Sinha, R., & Heilig, M. (2011). Chronic alcohol neuroadaptation and stress contribute to susceptibility for alcohol craving and relapse. *Pharmacology & Therapeutics*, 129(2), 149-171.
- Bronson, J., Stroop, J., Zimmer, S., & Berzofsky, M. (2017). Drug use, dependence, and abuse among state prisoners and jail inmates, 2007–2009. *Washington, DC: United States Department of Justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*.
- Bulgurcu, H. S. (2023). Sosyal Reaksiyon ve Suçta Tekerrür: Denetimli Serbestlikte Resosyalizasyon (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Burnay, J., Billieux, J., Blairy, S., & Larøi, F. (2015). Which psychological factors influence Internet addiction? Evidence through an integrative model. *Computers in Human Behavior*, 43, 28-34.
- Cadet, J. L. (2016). Epigenetics of stress, addiction, and resilience: therapeutic implications. *Molecular Neurobiology*, 53(1), 545-560.
- Çakır, A. E. (2022). Cinsel Dokunulmazlığa ve Malvarlığına Karşı Suç İşlemiş Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Erkek Hükümlülerin Aleksitimi, Empati ve Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeylerinin İncelenmesi (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Calderon, S. N., Hunt, J., & Klein, M. (2018). A regulatory perspective on the evaluation of hallucinogen drugs for human use. *Neuropharmacology*, 142, 7-19.
- Carhart-Harris, R. L., & Goodwin, G. M. (2017). The therapeutic potential of psychedelic drugs: past, present, and future. *Neuropsychopharmacology*, 42(11), 2105-2113.
- Carliner, H., Keyes, K. M., McLaughlin, K. A., Meyers, J. L., Dunn, E. C., & Martins, S. S. (2016). Childhood trauma and illicit drug use in adolescence: A population-based national comorbidity survey replication–adolescent supplement study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 55(8), 701-708.
- Carrabine, E., Cox, A., Cox, P., Crowhurst, I., Di Ronco, A., Fussey, P., South, N., & Turton, J. (2020). *Criminology: A sociological introduction*. Routledge.
- Çatak, C. (2020). Suç ve Kültür ilişkisinin adli antropoloji alanında kullanılması (Master's thesis, Ankara Üniversitesi (Turkey)).
- Ceylan, Y. (2015). Trafik suçlarının suç kurumlarındaki Yeri ve Sosyolojik Analizi (Master's thesis, Anadolu University (Turkey)). s.52
- Chen, C., & Leung, L. (2016). Are you addicted to Candy Crush Saga? An exploratory study linking psychological factors to mobile social game addiction. *Telematics and Informatics*, 33(4), 1155-1166.

- Cheteni, P., Mah, G., & Yohane, Y. K. (2018). Drug-related crime and poverty in South Africa. *Cogent Economics & Finance*, 6(1), 1534528.
- Choi, S. B., & Lim, M. S. (2016). Effects of social and technology overload on psychological well-being in young South Korean adults: The mediatory role of social network service addiction. *Computers in Human Behavior*, 61, 245-254.
- Claro, H. G., Oliveira, M. A. F., & Titus, J. C. (2015). Drug use, mental health, and problems related to crime and violence: Cross-sectional study. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 23(3), 485-492.
- Cole, V. T., & Hussong, A. M. (2020). Psychosocial functioning among college students who misuse stimulants versus other drugs. *Addictive Behaviors*, 103(1), 106-112.
- Collins, S. E. (2016). Associations between socioeconomic factors and alcohol outcomes. *Alcohol Research: Current Reviews*, 38(1), 83-94.
- Collins, S. E., Lonczak, H. S., & Clifasefi, S. L. (2017). Seattle's Law Enforcement Assisted Diversion (LEAD): program effects on recidivism outcomes. *Evaluation and Program Planning*, 64, 49-56.
- Crawford, A., & Evans, K. (2017). Crime prevention and community safety. Eprints Whiterose.
- Cruz-Cruz, C., Yargeau, V., & Vidaña-Perez, D. (2021). Opioids, stimulants, and depressant drugs in fifteen Mexican Cities: A wastewater-based epidemiological study. *International Journal of Drug Policy*, 92, 103109.
- Cryer, R., Robinson, D., & Vasiliev, S. (2019). An introduction to international criminal law and procedure. Google Books.
- Cusson, M., & Pinsonneault, P. (2017). The Decision to Give Up Crime. In *The Reasoning Criminal*. Routledge.
- Danışmaz Sevinç, M., Erbay, E. (2019). "AMATEM'de İkinci Kez Tedavi Gören Madde Bağımlılarının Madde Kullanımına İlişkin Yaşam Deneyimleri". *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6, 689–714.
- Degenhardt, L., Charlson, F., & Ferrari, A. (2018). The global burden of disease attributable to alcohol and drug use in 195 countries and territories, 1990–2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *The Lancet*, 392(10152), 1015-1035.
- Degenhardt, L., Peacock, A., Colledge, S., Leung, J., Grebely, J., Vickerman, P., ... & Larney, S. (2017). Global prevalence of injecting drug use and sociodemographic characteristics and prevalence of HIV, HBV, and HCV in people who inject drugs: a multistage systematic review. *The Lancet Global Health*, 5(12), e1192-e1207.
- Dingle, G. A., Cruwys, T., & Frings, D. (2015). Social identities as pathways into and out of addiction. *Frontiers in psychology*, 6, 1795.

- Docherty, J. R., & Alsufyani, H. A. (2021). Pharmacology of drugs used as stimulants. *The Journal of Clinical Pharmacology*, 61(1), 34-50.
- Drummer, O. H., & Yap, S. (2016). The involvement of prescribed drugs in road trauma. *Forensic Science International*, 265, 27-33.
- Ducci, F., & Goldman, D. (2008). Genetic approaches to addiction: genes and alcohol. *Addiction*, 103(9), 1414-1428.
- Duff, R. A. (2018). The realm of criminal law.
- Ektiricioğlu C. Alkol ve Madde Bağımlılarında İçselleştirilmiş Damgalanma ve Tedavi Motivasyonu İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, 2016.
- Ellis, L., Farrington, D. P., & Hoskin, A. W. (2019). Handbook of crime correlates.
- Ercan FZ, Afyonoğlu MF, Özdemir H. Madde Bağımlılığı Rehabilitasyon Modelleri. ED Erdağı B, Current Debates in Philosophy & Psychology,. London: IJOPEC Publication, 2017.
- Esbec, E., & Echeburúa, E. (2016). Substance abuse and crime: considerations for a comprehensive forensic assessment. *Adicciones*, 28(1).
- Etebu, E., & Ariekpar, I. (2016). Antibiotics: Classification and mechanisms of action with emphasis on molecular perspectives. *International Journal of Applied Microbiology and Biotechnology Research*, 4(6), 90-101.
- Evren, E. C., Tamar, D., Babayağmur, B., Çakmak, D. (2000). "Opioid Bağımlılığının Tedavisinde Buprenorfin: Metadonla Karşılaştırma Çalışmaları". *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 10(4), 205-212.
- Fagan, J. (2017). The social organization of drug use and drug dealing among urban gangs. In *Gangs* (pp. 273-309). Routledge.
- Fallah, G., Moudi, S., Hamidia, A., & Bijani, A. (2018). Stimulant use in medical students and residents requires more careful attention. *Caspian Journal of Internal Medicine*, 9(1), 87-91.
- Faraone, S. V., & Larsson, H. (2019). Genetics of attention deficit hyperactivity disorder. *Molecular Psychiatry*, 24(4), 562-575.
- Farrell, M., Martin, N. K., Stockings, E., Bórquez, A., Cepeda, J. A., & Degenhardt, L. (2019). Responding to global stimulant use: challenges and opportunities. *The Lancet*, 394(10209), 1655-1666.
- Feltenstein, M. W., & See, R. E. (2008). The neurocircuitry of addiction: an overview. *British Journal of Pharmacology*, 154(2), 261-274.

- Franke, B., Michelini, G., Asherson, P., Banaschewski, T., Bilbow, A., Buitelaar, J. K., Cormand, B., Faraone, S. V., Ginsberg, Y., Haavik, J., Kuntsi, J., Larsson, H., Lesch, K. P., Ramos-Quiroga, J. A., Réthelyi, J. M., Ribases, M., & Reif, A. (2018). Live fast, die young? A review on the developmental trajectories of ADHD across the lifespan. *European neuropsychopharmacology : the journal of the European College of Neuropsychopharmacology*, 28(10), 1059–1088.
- Fritsch, E. J., Caeti, T. J., & Taylor, R. W. (2017). Gang suppression through saturation patrol, aggressive curfew, and truancy enforcement: A quasi-experimental test of the Dallas anti-gang initiative. In *Gangs* (pp. 151-172). Routledge.
- Furstenberg, F. F. (2017). Public reaction to crime in the streets. In *The Fear of Crime*. Routledge.
- Gehring, K., Langlotz, S., & Kienberger, S. (2023). Stimulant or depressant? Resource-related income shocks and conflict. *Review of Economics and Statistics*, 105(2), 290-306.
- George, T. P. (2003). Biological Basis of Drug Addiction. In *Handbook of Medical Psychiatry* (pp. 44-58).
- Giommoni, L., Aziani, A., & Berlusconi, G. (2017). How do illicit drugs move across countries? A network analysis of the heroin supply to Europe. *Journal of Drug Issues*, 47(2), 217-240.
- Goodman, A. (1998). *Sexual addiction: An integrated approach*. American Psychological Association.
- Grant, B. F., Saha, T. D., & Ruan, W. J. (2016). Epidemiology of DSM-5 drug use disorder: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions–III. *JAMA Psychiatry*, 73(1), 39-47.
- Grant, B. F., Saha, T. D., Ruan, W. J., Goldstein, R. B., Chou, S. P., Jung, J., ... & Hasin, D. S. (2016). Epidemiology of DSM-5 drug use disorder: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions–III. *JAMA Psychiatry*, 73(1), 39-47.
- Griffiths, M. (1997). Exercise addiction: A case study. *Addiction Research*, 5(2), 161-170.
- Güllü, İ., & Yıldırım, K. (2016). Alt kültür gruplarında suç ve toplumsallaşma ilişkisi: Karaman Çingeneleri örneği. *Border Crossing*, 6(1), 46-78.
- Håkansson, A., & Jesionowska, V. (2018). Associations between substance use and type of crime in prisoners with substance use problems: A focus on violence and fatal violence. *Substance Abuse and Rehabilitation*, 9, 1-11.
- Hamilton, P. J., & Nestler, E. J. (2019). Epigenetics and addiction. *Current opinion in neurobiology*, 59, 128-135.

- Han, B., Compton, W. M., Blanco, C., Crane, E., Lee, J., & Jones, C. M. (2017). Prescription opioid use, misuse, and use disorders in US adults: 2015 National Survey on Drug Use and Health. *Annals of Internal Medicine*, 167(5), 293-301.
- Hanson, G. R., Venturelli, P. J., & Platteborze, P. (2024). *Drugs and society*. Jones & Bartlett Learning.
- Hawkins, J. D., Jenson, J. M., & Catalano, R. (2016). Unleashing the power of prevention. *American Journal of Public Health*, 106(5), 779-780.
- Hayhurst, K. P., Pierce, M., Hickman, M., Seddon, T., & Dunn, G. (2017). Pathways through opiate use and offending: A systematic review. *International Journal of Drug Policy*, 46, 30-39.
- Herring, J. (2021). *Criminal Law: The Basics*. Routledge.
- Hirschi, T. (2017). On the compatibility of rational choice and social control theories of crime. In *The Reasoning Criminal*. Routledge.
- Hou, Y., Xiong, D., Jiang, T., & Song, L. (2019). Social media addiction: Its impact, mediation, and intervention. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13(1), 11562.
- Hyun, G. J., Han, D. H., Lee, Y. S., Kang, K. D., & Yoo, S. K. (2015). Risk factors associated with online game addiction: A hierarchical model. *Computers in Human Behavior*, 48, 706-713.
- İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü. (2023).
- İçişleri Bakanlığı, İllere İdaresi Genel Müdürlüğü. (2023).
- İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı. (2023).
- İçişleri Bakanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı. (2023).
- İçişleri Bakanlığı. (2023). Türkiye uyuşturucu raporu: Eğilimler ve gelişmeler. Emniyet Genel Müdürlüğü, Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı, Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi Şube Müdürlüğü. EGM Yayın Katalog No: 763, NSB Yayınları: 52, Yayın No: 2023/7. 1. Baskı.
- Jewkes, R., Flood, M., & Lang, J. (2015). From work with men and boys to changes of social norms and reduction of inequities in gender relations: a conceptual shift in prevention of violence against women. *The Lancet*.
- Johnston, L. D., Miech, R. A., O'Malley, P. M., Bachman, J. G., Schulenberg, J. E., & Patrick, M. E. (2019). Monitoring the Future national survey results on drug use, 1975-2018: Overview, key findings on adolescent drug use. Institute for Social Research, University of Michigan.

- Jolley, C. J., Bell, J., Rafferty, G. F., Moxham, J., & Strang, J. (2015). Understanding heroin overdose: a study of the acute respiratory depressant effects of injected pharmaceutical heroin. *PloS one*, 10(10), e0140995.
- Jones, C. M., Campopiano, M., Baldwin, G., & McCance-Katz, E. (2015). National and state treatment need and capacity for opioid agonist medication-assisted treatment. *American journal of public health*, 105(8), e55-e63.
- Kadarudin, H., Thamrin, H., & Liao, Y. M. (2018). Drug-Related crimes and control in Indonesia and Taiwan: Cooperation regarding narcotics smuggling prevention and countermeasures from the point of view of ...
- Kadish, S. H., Schulhofer, S. J., & Barkow, R. E. (2016). Criminal law and its processes: Cases and materials.
- Kalil, A. C. (2020). Treating COVID-19—off-label drug use, compassionate use, and randomized clinical trials during pandemics. *JAMA*, 323(19), 1897-1898.
- Kalivas, P. W., & O'Brien, C. (2008). Glutamate and GABA in the mesocorticolimbic system. *Neuropsychopharmacology*, 33(1), 248-253.
- Kalivas, P. W., & Volkow, N. D. (2005). The neural basis of addiction: a pathology of motivation and choice. *American Journal of Psychiatry*, 162(8), 1403-1413.
- Kantor, E. D., Rehm, C. D., Haas, J. S., Chan, A. T., & Giovannucci, E. L. (2015). Trends in prescription drug use among adults in the United States from 1999-2012. *JAMA*, 314(17), 1818-1830.
- Kaplan, J., Weisberg, R., & Binder, G. (2021). Criminal law: Cases and materials.
- Kaya, H., Kaya, Ö. B., Paltun, S. C. (2018). "Buprenorfin ve Benzodiazepin Beraber Kullanımı ile Ortaya Çıkan Solunum Depresyonu". *Güncel Bağımlılık Araştırmaları*, 2(1), 22-26.
- Kong, G., Morean, M. E., Cavallo, D. A., Camenga, D. R., & Krishnan-Sarin, S. (2015). Reasons for electronic cigarette experimentation and discontinuation among adolescents and young adults. *Nicotine & Tobacco Research*, 17(7), 847-854.
- Koob, G. F., & Volkow, N. D. (2010). Neurocircuitry of addiction. *Neuropsychopharmacology*, 35(1), 217-238.
- Koob, G. F., Kandel, D. B., Baler, R. D., & Volkow, N. D. (2023). Neurobiology of addiction. *Tasman's Psychiatry*. Springer.
- Kreek, M. J. (1996). Opiates, opioids and addiction. *Molecular Psychiatry*, 1(4), 232-254.
- Krentzman AR. Review of the application of positive psychology to substance use, addiction, and recovery research. *Psychol Addict Behav* 2012; 27(1): 151-165.

- Kruithof, K., Davies, M., Disley, E., & Strang, L. (2016). Study on alternatives to coercive sanctions as response to drug law offences and drug-related crimes. Brussels: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.
- Kurniasanti, K. S., Assandi, P., & Ismail, R. I. (2019). Internet addiction: a new addiction? *Medical Journal of Indonesia*, 28(2), 82-85.
- Lai, S., Lai, H., Page, J. B., & McCoy, C. B. (2016). The association between cigarette smoking and drug abuse in the United States. *Journal of Addictive Diseases*, 29(2), 106-118.
- Latkin, C. A., Edwards, C., Davey-Rothwell, M. A., & Tobin, K. E. (2017). The relationship between social desirability bias and self-reports of health, substance use, and social network factors among urban substance users in Baltimore. *Addictive Behaviors*, 73, 133-136.
- Lee, J., Sung, M. J., Song, S. H., Lee, Y. M., & Shin, Y. M. (2018). Psychological factors associated with smartphone addiction in South Korean adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 38(3), 288-302.
- Lindesmith, A. R. (2017). *Addiction and opiates*. Routledge.
- Lippard, E. T. C., & Nemeroff, C. B. (2020). The devastating clinical consequences of child abuse and neglect: increased disease vulnerability and poor treatment response in mood disorders. *American Journal of Psychiatry*, 177(1), 20-36.
- Macit, R. (2023). Sosyal Bağlar Bireylerin Suçluluğunu Engelleyebilir Mi. *Sosyolojik Bağlam*. ss.238-247.
- Marco, M., Gracia, E., & López-Quílez, A. (2017). Linking neighborhood characteristics and drug-related police interventions: A Bayesian spatial analysis. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 6(3), 65.
- Marlatt GA, Donovan DM. *Relapse Prevention Maintenance Strategies in the Treatment of Addictive Behaviors*. 2. Edition, New York: The Guilford Press. 2008.
- Martinotti, G., Santacroce, R., Pettorruso, M., & Montemitro, C. (2018). Hallucinogen persisting perception disorder: etiology, clinical features, and therapeutic perspectives. *Brain Sciences*, 8(3), 47.
- Mazerolle, L., Eggins, E., & Higginson, A. (2020). Street-level drug law enforcement: An updated systematic review. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, (599), 1-20.
- McHugh, R. K., Votaw, V. R., Sugarman, D. E., & Greenfield, S. F. (2018). Sex and gender differences in substance use disorders. *Clinical Psychology Review*, 66, 12-23.

- McNicol, M. L., & Thorsteinsson, E. B. (2017). Internet addiction, psychological distress, and coping responses among adolescents and adults. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(5), 296-302.
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Montag, C., & Reuter, M. (2017). *Internet addiction*. Springer.
- Nagin, D. S., Solow, R. M., & Lum, C. (2015). Deterrence, criminal opportunities, and police. *Criminology*, 53(1), 74-100.
- Najafi, F., Hajizadeh, M., Pasdar, Y., & Salimi, Y. (2020). Socioeconomic inequalities in tobacco, alcohol and illicit drug use: Evidence from Iranian Kurds. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 26(9), 1106-1115.
- Nawi, A. M., Ismail, R., Ibrahim, F., & Hassan, M. R. (2021). Risk and protective factors of drug abuse among adolescents: a systematic review. *BMC Public Health*, 21(1), 2087.
- Nestler, E. J. (1995). Molecular basis of addictive states. *The Neuroscientist*, 1(4), 276-281.
- Nestler, E. J. (1997). Molecular and cellular basis of addiction. *Science*, 278(5335), 58-63.
- Nevárez-Sida, A., Carreón-Rodríguez, V. G., & Ramírez, R. (2022). Socioeconomic factors associated with drug consumption in Mexico. *Journal of Addictive Diseases*, 40(1), 1-10.
- Nurnberger Jr, J. I., Austin, J., Berrettini, W. H., Besterman, B., DeLisi, L. E., Grice, D. E., ... & Vanyukov, M. M. (2018). What should a psychiatrist know about genetics? Review and recommendations from the residency education committee of the international society of psychiatric genetics. *The Journal of Clinical Psychiatry*.
- Nyabadza, F., & Coetzee, L. (2017). A Systems Dynamic Model for Drug Abuse and Drug-Related Crime in the Western Cape Province of South Africa. *Computational and Mathematical Methods in Medicine*, 2017, 4074197.
- Ögel K. Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları, 2010.
- Olçay GU. Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavisi Gören Bireylerde Algılanan Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, 2016.

- Öztürk, M., Ögel, K., Evren, C. ve Bilici, R. (2021). “Bağımlılık: Tanı, Tedavi, Önleme”. İstanbul: Yeşilay Yayınları.
- Paoli, L. (2017). The Paradoxes of Organized Crime. In Transnational Organized Crime. Routledge.
- Parrott, A. C. (2015). Why all stimulant drugs are damaging to recreational users: an empirical overview and psychobiological explanation. Human Psychopharmacology: Clinical and Experimental, 30(4), 213-224.
- Patel, V., Chisholm, D., & Parikh, R. (2016). Addressing the burden of mental, neurological, and substance use disorders: key messages from Disease Control Priorities. The Lancet, 387(10028), 1672-1685.
- Pektaş Ö, Kalyoncu A, Mırsal H, Beyazyürek M. Alkol bağımlılığında sosyodemografik değişkenler, klinik özellikler ve tedavi sonuçlarının Bağımlılık Dergisi 2022;23(4):452-463 cinsiyetler arasındaki farklılıklarının incelenmesi. Bağımlılık Dergisi 2001; 2(1): 25-29.
- Pierce, M., Hayhurst, K., Bird, S. M., Hickman, M., & Seddon, T. (2015). Quantifying crime associated with drug use among a large cohort of sanctioned offenders in England and Wales. Drug and Alcohol Dependence, 156, 239-246.
- Pontes, H. M., Taylor, M., & Stavropoulos, V. (2018). Beyond “Facebook addiction”: The role of cognitive-related factors and psychiatric distress in social networking site addiction. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 21(4), 240-247.
- Proebstl, L., Kamp, F., Manz, K., Krause, D., & Niehaus, K. (2019). Effects of stimulant drug use on the dopaminergic system: A systematic review and meta-analysis of in vivo neuroimaging studies. European Psychiatry, 59(1), 15-25.
- Putra, A. Y. E., Nurhamidin, M., & Cairul, D. (2022). Law Enforcement in The Eradication of Narcotics Crimes Against Drug Addicts and Abusers. *Jurnal Dinamika Hukum*, 22(1), 144-153.
- Quinney, R., & Sheldon, R. G. (2018). Critique of the legal order: Crime control in capitalist society.
- Rasmussen, N. (2015). America's first amphetamine epidemic 1929–1971: a quantitative and qualitative retrospective with implications for the present. American Journal of Public Health, 105(5), 9-28.
- Ray, L. A. (2016). Psychiatric comorbidity, risk factors, and the course of stimulant dependence. Journal of Clinical Psychiatry, 77(11), e1449-e1450.
- Reid, S. T. (2017). Crime and criminology.

- Reimer, J., Wright, N., & Somaini, L. (2016). The impact of misuse and diversion of opioid substitution treatment medicines: Evidence review and expert consensus. *European Addiction Research*, 22(2), 99-106.
- Rigg, K. K. (2017). The intersection of substance abuse and trauma among justice-involved adolescents. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*.
- Rivera-García, M. T., & Cruz, S. L. (2023). The resurgence of hallucinogen drugs in clinical research. *Revista de Investigación Clínica*, 75(3), 169-180. [Lin](#)
- Robbins, T. W., & Clark, L. (2015). Behavioral addictions. *Current Opinion in Neurobiology*, 30, 66-72.
- Roberts, N. P., Roberts, P. A., Jones, N., & Bisson, J. I. (2015). Psychological interventions for post-traumatic stress disorder and comorbid substance use disorder: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 38, 25-37.
- Robinson, T. E., & Berridge, K. C. (2003). Addiction. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 25-53.
- Russolillo, A., Moniruzzaman, A., & McCandless, L. C. (2018). Associations between methadone maintenance treatment and crime: A 17-year longitudinal cohort study of Canadian provincial offenders. *Addiction*, 113(6), 1024-1035.
- Safer, D. J. (2016). Recent trends in stimulant usage. *Journal of Attention Disorders*, 20(5), 361-369.
- Sampasa-Kanyinga, H., & Lewis, R. F. (2015). Frequent use of social networking sites is associated with poor psychological functioning among children and adolescents. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(7), 380-385.
- Savaşan A. Bağımlılığı olan hastalarda servis ortamı ve tedavi motivasyonu ilişkisinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri* 2010; 13(3): 119-126.
- Schulenberg, J. E., Johnston, L. D., & O'Malley, P. M. (2018). Monitoring the Future National Survey Results on Drug Use, 1975-2017. Volume II, College Students & Adults Ages 19-55. Institute for Social Research.
- Smith, R., & Malinowski, B. (2018). *Crime and custom in savage society*. Taylor & Francis.
- Szalavitz, M., & Rigg, K. K. (2017). The curious (dis) connection between the opioid epidemic and crime. *Substance use & misuse*.
- Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü. (2023).
- Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü. (2023).
- Taylor, I. (2019). *Crime in Context*. Routledge.

- Thompson, W. E., & Bynum, J. E. (2016). Juvenile delinquency: A sociological approach. Pearson.
- Tomaz, V., Moreira, D., & Souza Cruz, O. (2023). Criminal reactions to drug-using offenders: A systematic review of the effect of treatment and/or punishment on reduction of drug use and/or criminal recidivism. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 935755.
- Tulu, S. K., & Kesgis, W. (2015). Assessment of causes, prevalence and consequences of alcohol and drug abuse among Mekelle University, CSSL 2nd year students. *American Journal of Applied Psychology*, 47-56.
- Uhl, G. R., Koob, G. F., & Cable, J. (2019). The neurobiology of addiction. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1451(1), 5-28.
- Uzbay T. Madde bağımlılığın tedavisi. *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi* 2009; 21(22): 64-72.
- Varshneya, N. B., Hassanien, S. H., & Holt, M. C. (2022). Respiratory depressant effects of fentanyl analogs are opioid receptor-mediated. *Biochemical Pharmacology*, 190, 114617.
- Volkow, N. D., & Morales, M. (2015). The brain on drugs: from reward to addiction. *Cell*, 162(4), 712-725.
- Volkow, N. D., Koob, G. F., & McLellan, A. T. (2016). Neurobiologic advances from the brain disease model of addiction. *New England Journal of Medicine*, 374(4), 363-371.
- Volkow, N. D., Michaelides, M., & Baler, R. (2019). The neuroscience of drug reward and addiction. *Physiological Reviews*, 99(4), 2115-2140.
- Wagner, K. D., Bovet, L. J., Haynes, B., Joshua, A., Lankenau, S. E., & Davidson, P. J. (2016). Training law enforcement to respond to opioid overdose with naloxone: Impact on knowledge, attitudes, and interactions with community members. *Drug and Alcohol Dependence*, 165, 22-28.
- Walker, D. M., & Nestler, E. J. (2018). Neuroepigenetics and addiction. *Handbook of Clinical Neurology*, 148, 733-746.
- Watanabe, H., Shibata, A., Wada, T., & Suzuki, K. (2020). Global trends in the distribution of illicit drugs and prevention strategies. *Forensic Science International*, 306(1), 110064.
- Werb, D., Kamarulzaman, A., Meacham, M. C., Rafful, C., Fischer, B., Strathdee, S. A., & Wood, E. (2016). The effectiveness of compulsory drug treatment: a systematic review. *International Journal of Drug Policy*, 28, 1-9.
- West, R., & Brown, J. (2013). Theory of addiction. John Wiley & Sons.

- Weyandt, L. L., Oster, D. R., Marraccini, M. E., Gudmundsdottir, B. G., Munro, B. A., & Rathkey, E. S. (2016). Prescription stimulant medication misuse: Where are we and where do we go from here? *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 24(4), 321-333.
- Wildberger, J. I., John, C. N., & Hallock, R. M. (2017). Perceptions of the medicinal value of hallucinogenic drugs among college students. *Journal of Psychedelic Studies*, 1(2), 50-61.
- Wiles, P., & Costello, A. (2017). The 'road to nowhere': the evidence for travelling criminals. In *Principles of geographical offender profiling* (pp. 219-236). Routledge.
- Yılmaz A, Can Y, Bozkurt M, Evren C. Alkol ve madde bağımlılığında remisyon ve depreşme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2013; 6(3): 243-256.
- Zullig, K. J., Divin, A. L., Weiler, R. M., & Haddox, J. D. (2015). Adolescent nonmedical use of prescription pain relievers, stimulants, and depressants, and suicide risk. *Substance Use & Misuse*, 50(13), 1690-1697.

EK

Ek 1: Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-271643
Konu : 60/04 Songül BAYRAMOĞLU

11.08.2023

Sayın Songül BAYRAMOĞLU

İlgi : 01.08.2023 tarihli ve E--000-0 sayılı yazımız.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 09.08.2023 tarihli ve 60 sayılı toplantısında alınan "04" nolu karar ile Songül BAYRAMOĞLU'nun başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Bayram TOPAL
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

KARAR

4. Songül BAYRAMOĞLU'nun “ Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ile Suç Arasındaki İlişki ve Suçun Azaltılmasında Emniyet Güçlerinin Rolü ” başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda Songül BAYRAMOĞLU'nun “ Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ile Suç Arasındaki İlişki ve Suçun Azaltılmasında Emniyet Güçlerinin Rolü ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Ek 2: Narkotik Şube Daire Başkanlığına Yöneltilen Mülakat Soruları

**T.C.
SAKARYA EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ NARKOTİK ŞUBE
DAİRE BAŞKANLIĞI PERSONELİNE YÖNLEDİRİLECEK
ARAŞTIRMA SORULARI**

- 1- Madde bağımlılığı, suça neden olabilir mi? Nasıl?
- 2- Türkiye'deki ve özellikle Sakarya'daki madde bağımlılığı sorunu ve suçları hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 3- Madde bağımlılığı sorununa çözüm bulmak için neler yapılabilir?
- 4- Madde bağımlılığı sorununun toplumumuzda neden arttığını düşünüyorsunuz?
- 5- Madde bağımlılığı ve suç arasındaki ilişki hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 6- Madde bağımlılığına neden olan faktörler nelerdir?
- 7- Uyuşturucu bağımlılığından kaynaklanan suçlar hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 8- Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uyuşturucuyla mücadele kapsamındaki önleyici faaliyetleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 9- Emniyet Genel Müdürlüğü'nün uyuşturucuyla mücadele kapsamında daha etkili olması için neler yapılabilir?
- 10- Madde bağımlılığı olan kişilere yardımcı olmak için neler yapılabilir?
- 11- Madde bağımlılığı ve suçla mücadelede kültürel farkındalığın ve eğitimin rolü nedir?

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Songül BAYRAMOĞLU GÜMÜŞ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Kafkas Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler
Bölümü	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Makale ve Bildiriler	
1. Bayramoğlu, S. (2023). Türkiye’ye Göç Etkileri Ve Yol Açtığı Sorunlar. 21. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara, Türkiye.	